

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

Tractatvs Primvs. De Opinione Probabili.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

TRACTATUS PRIMUS

De Opinione Probabili.

UM prudentie iudicium proxima sit regula operationum moralium, tractatui de opinione probabili primum deberi locum non dubitavi, ut selectis quaestionibus ad mores pertinentibus, aliter praclusus aditus pateret. Si enim opinionum probabilitas, ad excusandos à peccato actus humanos, nil deferat; oleum, & operam omnes Scriptores perdiderimus. Quia post rem undique sedulo, & maturè exagitatam, supra hominis ingenium est, in libertatis faciem, certè veritatis sententiam elucere, aut ita invalescentis, ut pene nullam opinioni contrariæ probabilitatem relinquat, quam aliunde, naturæ lumine, ab omni peccati periculo prorsus alienam, quibusvis etiam rudibus, & illiteratis notissimum est. Ne ergo labor in his lucubrationibus à me impensus (& qui à reliquis, qui nos praecesserunt) deinceps in improprium veniat, tractatum hunc premittere, operæ pretium duxi.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid opinio probabilis? & qua ad eam requirantur?

EX actibus humanæ cognitioni subiectis, pauci sunt, quorum honestas, aut malitia iudicio metaphysicè, vel philosophicè, vel moraliter certo cognoscatur; niales sint, quorum ignorantia invincibilis dari nequeat, aut quos ex fide Divina, vel Ecclesiæ traditione, aut unanimi Patrum consensu, malos, aut bonos esse apertè confter. Undè fit, iudicium, quòd communiter efformare possumus de honestate actus, ex nullo ex prædictis capitibus nobis innotescente, non posse transgredi terminos assensus probabilis.

2. Quapropter opinio probabilis, ut ait M. Joannes Martinez de Prado, tom. 1. quæst. moral. cap. 1. de conc. quæst. 1. §. 1. * Est assensus ad unam partem, cum formidine alterius, propter motivum probabile. ** Priorem, inquit, partem, docet D. Thomas 1. p. quæst. 79. artic. 9. ad 4. & 22. q. 1. art. 4. Ubi docet, quod quando intellectus assensit alicui, non quia suffragenter moveatur ab objecto proprio, sed per quandam electionem voluntariè declinans in unam partem magis, quam in aliam; si hoc sit cum dubitatione, & formidine alterius partis, erit opinio. * Et inferius, quæst. 2. §. 3. * Probabilitas opinionum intrinseca, nulla purè humana Doctorum auctoritate

Part II.

potest tolli, siquidem eo ipso, quod ipsa habeat rationem probabilem, vel textum, ex quo probabiliter inferatur, & nil in contrarium sit decisum, nec evidens adducatur ratio, quæ convincat esse falsam, semper manet probabilis. * Cui consentit M. Hyacinthus Donatus ejusdem instituti, tom. 4. addit. ad practicam. tract. 12. q. 37. num. 5. Inquiens. * Opinio, seu sententia probabilis est, quæ innititur rationi alicujus momenti, dummodo tamen pro opposita non sit aliquid convincens, utpotè textus clarus, vel ratio evidens. * Huic definitioni adherent communiter Doctores, Thomas Sanchez in sum. libr. 1. cap. 9. num. 6. Layman. lib. 1. tract. 1. cap. 5. §. 1. qui de communi testatur. Angelus Maria Vericelli tom. 1. quæst. mor. tract. 2. quæst. 3. Machado tom. 1. discursus practice de probabil. opin. artic. 2. §. 1. dicens esse communem, & Caramuel. in Apologemate pro doctrina de probabilitate Epist. 2. Quod sequitur Frat. Franciscus Bonæ spei in Apologemate retorto contra Caramuel. dub. 7. præsumpt. 4. num. 44. in fine, dicens. * Opinio probabilis positivè inter Catholicos est, quæ (semper Sacræ Scripturæ, & Ecclesiæ definitionibus, communi SS. Patrum consensu, & lege naturæ salvæ) fundatur in auctoritate alicujus, vel aliquorum Doctorum in Ecclesiâ probatorum rationibus congruis, & solutione congrua fundamentorum oppositæ opinionis, cum formidine de hujus veritate. * Quibus consentit Magist. Araujo in decisionibus moral. ubi de statu civili, disp. 9. num. 1.

3. Definitionem hanc opinionis probabilis prout à Thomistis citatis traditam, & ab aliis communiter,

O 2

munit recepta, admittunt Jesuitæ ferè omnes cum Suarez. Ceterum F. Vincentius Baronius, ex præclarissimo Prædicatorum Ordine, in libro nuper edito, cui titulus est *Manuductio ad moralem Theologiam pars altera*, in qua D. Thomas vera mens de singulis vite humanæ, & Christianæ officiis, inter rigidas, & laxiores opiniones, media defenditur, contra Amadæum Guimerium, totus est in hac definitione opinionis probabilis evellenda: idèdque in eximium Doctorem Franciscum Suarez disput. 1. sect. 1. §. 4. fol. 33. Sic invehitur. * Primum fundamentum totius questionis, nempe ad conciliandam opinionum probabilitatem, duas ex Suarez conditiones requirit, ut scilicet nil contra illam convincens afferatur, deindè ut primo aliquo nitatur fundamento. Mihi omnino suspecta est utraque conditio. Imò prima absolute falsa est: nam si opinio non desinat esse probabilis, nisi contra se habeat aliquid convincens, in tuto erunt opiniones contra immortalitatem animæ, contra originem mundi è nihilo, aliasque fidei veritates, quæ cum ex Caramuele, & Nominalibus demonstrari nequeant, nil convincens afferri potest contra opiniones ipsas adversas; ac proindè, si fieri prima conditio, verè probabiles erunt, & tutæ. * Hactenus Baronius, qui similia intorserat contra Caramuelem in opere contra illum inscripto, *Theologia Moralis adversus laxiores probabilistas*, p. 1. disp. 2. sect. 1. exam. 2. epist. Caram. art. 2. §. 2.

3. Ceterum huic objectioni satis occurritur explicatione illius primæ conditionis, prout à Fr. Francisco Bonæ Spei, ubi supra cum aliis communiter. Opinio enim Lutheranæ, aut Calvinistæ, & similes ab Ecclesia damnatæ congruis rationibus non innituntur, & habent contra se sacram Scripturam, Ecclesiæ definitionem, & Patrum consensum. Undè his, & aliis factis deficient conditiones, ad probabilitatem requisitæ: & in hoc sensu verè dicitur, quod aliquid convincens contra se habeant, quia nomine demonstrationis, ut explicat Caramuel loco à Baronio citato, totum intelligitur * conclusio syllogismi, cuius utraque præmissa ita est certa, ut neutra in dubium, aut questionem probabilem vocari possit. * In hoc inquam sensu, propositio dicitur certa, & indubitata, ut patet ex his, quæ tradit in Apologemate de probabilitate. num. 309. & 311. (ut benè advertit Fr. Franciscus in suo Apologemate retorto, dub. 7. num. 35.) ubi ait * certæ, & indubitatæ præmissæ sunt, de quibus nullus prudenter dubitat, nullus judicat esse improbables. Huc pertinent articuli Fidei, sive veritates determinatæ ab Ecclesia &c. * Hæc Caramuel, quæ benè ponderat Bonæ Spei ubi supra fol. 86. Indè concludens contra Baronium * ista demonstratio Caramuehs fortior est ad convincendos Ethnicos, & impios, quam sit istius auctoris principium: standum scilicet, pro lege contra libertatem. *

4. Probabilitatis duo sunt principia, auctoritas docentis, & ratio, cui nititur. Quæ ab auctoritate proximè desumitur, dicitur probabilitas extrinseca, nam quod viris doctis, & piis videtur, non potest non probabile judicari. Quæ verò rationis pondere, intrinseca vocatur. Hinc opinionem probabilem à principis intrinsecis nuncupamus, quando rationibus pro utraque parte accuratè perpensis, & nulla evidenti pro altera reperta, uni potius, quam alteri, ex imperio voluntatis determinatum assensum, cum formidine veritatis oppositæ, intellectus præstat. Undè quod fundamentum, seu motivum assentiendi majoris fuerit ponderis, eò major erit intrinseca opinionis probabilitas, sive pro lege, sive pro libertate. Opinio verò probabilior à principis extrin-

secis, seu à loco extrinseco dicitur, quando motivum proximum, & immediatum assentiendi iustitiae, & numero Doctores, opinio profectio. Dixi proximum, quia rebenè inspecta, intellectus deò movetur ad assensum, quia supponit, Autem optimis rationibus ductos fuisse ad sic opinandum, ut benè notavit Pat. Bardi tract. de consuetudine. 4. cap. 1. num. 2. Quia sine ratione, ita lenis credibile est; aliàs graves, piæ, & docti non essent. Hæc autem rationis motivum ex aliena unitate, vel plurium Doctorem fide, confusè cognitum, est revere, quod intellectum movet ad assensum. Dixi, ex quitate, & numero Doctorem, majorem sibi extrinsecam probabilitatem opinionem arrogare: quia non tantum antecedentium gregem, pergentes nos quo indagare curavi, nec utriusque pariter rationes, & critica diligenter appendit. Unde pluralitas quandoque Doctorem nil probabilitatis opinionis impugnat, cum ea, qua pollet, qualis qualis fuerit, ad unum, in cujus verba jurarunt, reducat. Unde Mag. Sotus lib. 1. de iustit. quest. 6. art. 6. in fine, primæ conclusionis. Lepidè satis dixit: * Parum ed rem referat, quam sit numerosa citatio, ubi ratio non adhibetur nova. *

5. Sive autem probabilitas opinionis competat à loco intrinseco, qualis communiter evenit opinionis respectu Doctorem, qui veritatem, appensus fundamentis, indagant; sive ab extrinseco, ut communiter indoctis, & nonnumquam etiam doctis, qui sola auctoritate aliena ducti opinionis assensum parum ad rem facit, quia in ordine ad excusandum à peccato operantem, nullum Doctores continue discrimen: sive enim probabilis sit ab intrinseco, sive ab extrinseco, si probabilis prædictæ evadit, eamdem illi vim inesse concedunt, quod secus tatem conscientia.

QVÆSTIO II

De opinione speculative, & practice probabilis.

1. **N**on conveniunt Doctores in expeditione divisionis opinionis in speculative & practice probabilem Mag. Augustinus in *questionibus moral. de statu civili*, disput. 9. assert. 1. num. 7. inquit, illam esse opinionem probabilem speculative dumtaxat, quæ potest defendi & sustentari cathedra, propterea quod ratione sustentatur, illam verò probabilem practice, quæ est de his, quæ ad mores spectant, & in humanis negotiis ad peccatum reduci potest: indeque infert primam, hinc secundam, inveniri posse. Explicat exemplo opinionis Cajetani 3. part. quest. 66. art. 1. affirmantis, valide baptizari sub hac forma: Ego te baptizo in nomine genitoris, & geniti, & procedenti ab utroque tamen licet hæc opinio (inquit) speculative probabile sit, non licet in praxi illa forma uti. Quo etiam exemplo utitur Joannes Martinez de Pereda tom. 1. quest. moral. cap. 1. de conscientia. quest. 2. §. 2. num. 7. aliud inbians ex Mag. Joanne à S. Thoma 2. disput. 11. art. 1. (quo itidem Vincentius Baronius, in opere contra Amadæum, rem hanc explicat.) Ut si revere

probabiliter, imò & probabilius opinetur, in ne-
more esse feram, quam hominem, non licet jacu-
lare ad eam occidendum. Cæterum hæc & similia
exemplum non videntur ad rem: quia alia opinio ver-
satur circa valorem Baptismi, alia circa licitum ejus
usum, & similiter una circa existentiam hominis,
vel feræ; altera circa jaculationem sagittæ. Et non
est opinio probabilis, quæ asserat, licitum esse
jaculare, quem probabiliter judices esse hominem,
licet probabilius esse feram: nec est opinio affirmans
licitum esse baptizare sub illa forma probabili, omni-
sæ certa, quæ Ecclesiæ utitur. Quando autem vena-
tori sit opinio probabilis, quod atcendæ sui mortis
erit, ad quam jus habet cum periculo alieni damni,
licet sagitta impetere animal, quod probabilius,
nec aequè probabiliter feram, ac hominem reputat
ex gravi, & probabili dubio, ne quod sibi appa-
ret, ut ille sit, aut latro, qui in se insurgant, nisi illos
occupet. Tunc sagittam ex arcu emitte, à pec-
cato immune Baronius ipse fatetur, ubi infra disputat.
1. s. 1. fol. 47. Hoc igitur exemplo Authores citati
adducuntur, siquidem quando opinio versatur circa
operationem jaculandi, opinio speculative probabi-
lis, practice etiam probabilis est.

2. Difficultas ergo solum est, an quando opinio
speculativo modo versatur circa operationem, verb.
grat. Sit necne licitum hic contractus? Stare possit,
intellectum probabilius licet judicare absolute, & se-
cundum felicitatem esse, & tamen non esse probabile
practice, quod illum celebrare liceat? Cui diffi-
cultati affirmativè respondendum est; quia opinio
speculative probabilis est, quæ in commu-
ni, præciscendo à circumstantiis, quæ in praxi
occurrere possunt, dicat, talem contractum lici-
tum esse. Practice verò probabilis, quando dicta-
men conscientie ultimo applicans voluntatem ad
operandum, perpenis omnibus circumstantiis, ju-
dicat, hic, & nunc licitum esse operari. Certissimum
autem est, posse contingere, intellectum judicare
in communi, contractum aliquem, ejus natura
considerata, licitum esse, & tamen, attentis cir-
cumstantiis concurrentibus, nequire, juxta dicta-
men practicum prudentiæ, licet celebrari; vel pro-
pter legis humanæ prohibitionem, vel propter scan-
dalum, vel quia in grave aliorum præjudicium cedit,
&c. Quapropter negari non potest, opinionem illam
asserentem contractum esse licitum, præciscendo
à circumstantiis probabilem esse speculative, non
verò practice, quia deficit dictamen prudentiæ ad
operandum requisitum. Ut enim ad praxim devenia-
tur, alie circumstantiæ considerari debent, quæ in
speculationem illam non venerunt. Idquæ solum in-
tendunt Doctores asserentes, non omnes opiniones
circa actiones humanas speculative probabiles, esse
practice probabiles: plus enim exigitur ad probabi-
litatem practicam, quam ad speculativam, quia po-
test adesse ratio probabilis speculativa, & tamen,
quia hic, & nunc adest aliquid inconveniens, quod
in speculativam considerationem non venit, non
debet, ut debet, practicum dictamen ad licitè ope-
randum. Sic & bene explicant Magist. Joann. à S.
Thom. 1.2. disputat. 13. artic. 3. §. Primum ergo. Ma-
gist. Prado ubi supra, num. 13. Thom. Hurtado tom.
2. resolut. moral. tractat. 10. cap. 3. numer. 27. &
alii. Quibus convenit Vincentius Baronius 2. part.
Manuduct. disputat. 1. sect. 1. art. 2. §. 5. fol. 46. dicens:
Probabile practice à probabili speculative distin-
guatur, ex circumstantiis adjunctis, quas probabile
excludit, attentis solum rei principis. Probabile

Part. 11.

verò practicum porrigitur ad quascumque rei, de
qua opinamur, accidentarias circumstantias. Sic ille:
& bene quidem.

3. Igitur si in considerationem speculativam om-
nes circumstantiæ, & inconvenientiæ, quæ in praxi
postea occurrunt, deveniunt, & tamen intellectus
speculativo modo procedens, omnibus pensatis, ju-
dicaverit, contractum esse licitum, implicabit om-
nino opinionem speculative probabilem, non esse
probabilem practice, quia nil de novo occurrit,
quod judicium practicum discordare ab speculati-
vo, efficere possit: ut bene advertit Thomas San-
chez libr. 2. de Matrimon. disputat. 41. num. 5. ubi sic:
*Observandum tamen est, ex opinione speculativa,
quàm quis habet, teneri simile judicium practicum
formare, ut si speculative, & in communi sciatur (vel
opinetur) aliquid esse usuram, teneatur practice, &
hic, & nunc idem scire, (vel opinari) nisi aliquid ra-
tio specialis cogat, &c. Quia cognitio speculativa
dirigit voluntatem ad opus: ergo tale debet esse
judicium practicum, quale est speculativum. * In
hoc sensu opinionem speculative probabilem,
esse etiam probabilem practice, tradit Joan-
nes Sanchez in Selectis, disputat. 44. numer. 63. &
disputat. 54. numer. 11. dicens: *Imperceptibile esse,
aliquam opinionem esse speculative probabilem,
(modo scilicet supra explicato) & in praxi tuto am-
plexari non posse. Quem sequuntur M. Serra 1.2.
quæst. 19. art. 6. dub. 4. §. Docent etiam. Francisc. de
Lugo cap. 3. quæst. 4. Leander à Sacram. Spinola,
Joann. Hentiq. Narbon. Averla Machado, & plu-
res alii apud Dian. 2. p. tract. 13. resolut. 5. & 12. & p. 9.
tract. 6. Miscel. Resolut. 21. & p. 10. tract. 11. resolut. 47. §. nota
verò. Dominus Caramuel in Apologemate Epist. 4.
num. 140. & strictius alii speculativam probabilita-
tem negant opinioni, si practice etiam probabilis
non sit. Quos sequitur M. Hyacinthus Donatus, ex
Ordine Prædicatorum tom. 4. Additionum ad practi-
cam, tract. 12. var. res. quæst. 38. Ubi sic (An omnis
opinio speculative probabilis, sit etiam practice
probabilis? Negant Granado Suarez, Garcia, San-
chez Merola & alii plures. Oppositum tamen, quodd
existimo de jure verius, docent Joann. Sancius, Pas-
qualigus, Pellizarius, &c.) & infra num. 5. (Quod si
opinio speculative probabilis nequit ad praxim re-
duci ob aliquam legem sibi resistentem, vel ob ali-
quod inconveniens ex praxi opinionis oriturum,
(attende) signum est, quod neque sit speculative
verè probabilis, quamvis tale inconveniens in esse
speculativo non cognoscatur. Quandoquidem non
potest homo operari, secundum probabilitatem
speculativam, nisi applicet tale judicium ad mensu-
randam, & dirigendam operationem, secundum re-
gulas rectæ rationis, quod ex usu, & praxi talis opi-
nionis, nemini sit injuria, nullum emanat exinde
inconveniens nulliusve conscientia læditur.) Hæc
Mag. Donatus, quibus rem magis explicat.

4. Hinc jam amice Lector, magis miraberis Vin-
centii Baronii autum, in opere contra Amadeum 2.
part. Man. disputat. 1. sect. 2. §. 3. fol. 167. Ubi hunc
Auctorem, vel ex eo, quod prædictam opinionem
referat, sic carpit. (Quoad illam consequentiam
ab opinione speculative probabili, ad practice tu-
tam, tantum abest esse necessariam, aut probabilem,
ut falsissimam & periculosissimam esse, atque A-
theismum invehere, multis locis, & argumen-
tis demonstratum sit, superioribus dispu-
tationibus,) sic ille. Quem doleo in dome-

O 3

licos,

sticos, ita exarsisse, cum in vero, & legitimo sensu juxta superius dicta, eos exponere potuisset. Præterquam quod, ut non nemo bene notavit; si intercurrant in praxi novæ circumstantiæ, quæ non fuerunt consideratæ speculative, alius casus in speculatione proponitur, & alius exercetur in praxi. Variato autem casu, quid mirum sententias discordare, sicut & invariato non discrepare; cum probabilitas, quæ est in praxi, sit eademmet numero probabilitas, quæ est in speculatione, omnibus circumstantiis consideratis, ut concedit ipse Baronius verbis ex illo datis, num 2. Qua solum ratione, ab opinione speculative probabilis, ad practicè probabilem, consecutionem necessariam Doctores citati nos edocent, quibus ipse dissentire non potest.

Q V Æ S T I O III.

Utrum unicus gravis Doctor possit sibi opinionem probabilem efficere?

I. **P**ars affirmativa omnino tenenda videtur, si vir doctus sit, & prudens, & in Theologia morali, nō parum versatus, qui proinde principia ab auctoritate, & à ratione, pro contraria, & communē sententiā adducta, expendere, & argumenta probabiliter dissolvere possit. Ratio est, quia eorum, quæ ad mores pertinent, & nec Ecclesiæ definitione, vel traditione, nec aliquo decreto Pontificio nobis constar, ratione naturali veritas adquirenda est. Ergo si vir doctus nova in aliquâ ab aliis non excogitatam adeo efficacem invenerit, ut in assensum determinatum partis contrariæ vehementer ferat, ex ejusque viceribus solutionem congruam, & probabilem argumentis contrariæ adhibeat, quibus nulla ductus novitas affectatione, nec vanæ gloriæ appetitu, suam sententiam probabiliorē contrariæ censeat, non est, cur illam, sicut & alias quæ inter Doctores probatæ auctoritatis probabiliores communiter habentur, licet, & laudabiliter sequi non possit. Itemque similiter dicendum, si ratio, cui communis sententia innititur, & quæ aditum probabilitati contrariæ, usque modo præcludebat, ad trutinā ab uno viro docto vocata minoris ponderis inveniat; eo quod à magno aliquo Doctore primo excogitata, ab aliis, qui in ejus verba jurarunt, subscripserunt; & ex eisdem fundamentis, & motivis, quasi veritatem inconcussam potius supposuerunt, quam probant. Si ergo Doctor alius, omnibus expensis, probabilis tantum fundamento contrariam, & communem sententiam innixam invenerit, rectè poterit, contra omnes, qui præcesserunt, opinionem propriam probabiliorē, aut saltem probabilem judicare, & ad praxim deducere.

II. Urgetur, quia nisi temerè, dici non potest; plures opiniones novas, quas D. Thom. contra omnes, qui ipsum præcesserunt scriptores, invenit, non fuisse ipsi sufficienter probabiles, ut ad praxim reducere possit. Et similiter, quas D. Bonav. quas Scot. quas Cajetan. & alii viri Doctissimi validis rationibus comprobant, & ut probabiliores in Scholas induxerunt.

3. Confirmatur, quia si ab his, & similibus Doctoribus, & Theologiæ morali magistris, de

novo à se inventæ opiniones tales censerentur, ut ipsi absque lethali non possent illas (quæ perperam abique gravissimo scandali peccato, alioquin excusasse, nec consiluisse, minisque typis mandasse, utpote occasione spiritualis ruinæ illis prætextu. Est ergo evidens, virum doctum, prudentem, & in Theologia morali versatum, posse post diligentem contrariæ, & communis sententiæ fundamentorum discussionem, novam, & singularem sententiam contra omnes probabilem practicè libere, & juxta illam consilium præbere. Alias nullatenus, opiniones modo antiquæ, novæ fuissent, aut ejus inventores graviter in eorum evulgatione peccassent, donec aliorum consensum accessissent, quod dici non potest, necesse enim est aliquem sine ulla in opinionem incidisse. Nec mirum, quod opinionem novam non raro prodeant ab aliis Doctoribus non excogitata; ut ait M. Bannez 2.2. quæst. 2. art. 5. dub. 4. §. ad argum. (Ad primum, quod erat ex auctoritate Doctorum. Respondetur, quod in rebus moralibus obscuris, & difficillimis decidendis, non mirum est, si alicui viro docto sese offerat aliqua nova ratio, ut opinetur contra communem sententiam, merito, & non temerariè, & isto modo sunt introductæ plurimæ opiniones contrariæ aliis, quæ solebant esse communes.)

4. Probatur secundo. Quia doctrinæ moralis, etiam ab omnibus Doctoribus unanimi consensu conditæ, non sunt evidentes (licet suis defensorum quandoque tales appareant) plerumque enim probabiliores tantum sunt; quæ tamen ut indubitata supponuntur propter rerum ineventiam, & imbecillitatem. Ergo vir doctus in Theologia Scholastica, & morali maxime versatus, inventiam hanc cognoscere poterit, & contrariæ sententiæ probabilitatem ostendere. Præcipue, quæ ut ait Glossa in cap. ad nostram, de consuetudine, rationem revelatur nūmori, quod major nescit, & ut ait Quiljet, 2.2. quæst. 141. art. 4. §. ad primum, (male cum humano ingenio actum esset, si nescire possemus, nisi quod Aristoteles dixit.) Et bene quidem, nam ut scripsit Quintilianus lib. 10. institutionum Oratorum cap. 20.) Pigrum est ingenii contentum esse his, quæ ab aliis inventa sunt. Quid futurum erat temporibus illis, qui sine exemplo fuerunt? Denique probat M. Joannes Martinez de Prado, quia probabilis opinionum intrinseca, nulla præ humana Doctorum auctoritate tolli potest, eo quod vel pro se habitationem probabilem, vel textum, ex quo probabiliter inferitur, ideoque dum nil in contrarium indiciturum: (Nec evidens, inquit, adducatur ratio, quæ convincat esse falsam, semper manet probabilis.) Sæpè autem contingit, opinionem ab uno solo Doctore assertam omnia hæc convenire. Non ergo est probabilitas negari illi debeat. Ideo hanc sententiam communem esse credo Doctorum. Quæ sequuntur Vazquez 1.2. disp. 62. cap. 2. M. Joann. de Thom. 1.2. disp. 18. art. 3. §. si vero. Mag. Serra quæst. 1. art. 6. lib. 4. §. Si querat. Mag. Joann. Martinez de Prado tom. 1. quæst. moral. cap. 1. quæst. 2. §. 3. & plures apud illum.

QVÆSTIO IV.

Utrum ad probabilitatem extrinsecam opinionis, sufficiat auctoritas unius gravis Doctoris?

§. PRIMUS.

Referuntur Doctores affirmantes.

SI opinio singularis procedat in casu ab aliis non ventilato, qualis ex varietate circumstantiarum occurrere solet, cui proinde non ex aliorum auctoritate, sed ex ratione, ex principiis Theologiæ moralis, respondendum sit, conveniunt Doctores, unius viri docti, & in Theologia morali versati, auctoritatem sufficere, ad conciliandam suæ opinioni eam probabilitatem, qua alii in praxi uti possint, quia tanti viri auctoritas non est fundamentum levis momenti; nec preponderat iudicari potest, opinionem illam accuratè examinatam non fuisse, & argumentis, quæ contra illam fieri possunt, Doctorem illum, non satisfacturum. Imò addunt Vazquez ubi supra disp. 62. cap. 4. num. 8. Thom. Sanchez lib. 1. summ. cap. 9. & 10. num. 6. & plures alii, imprudenter facturum vitum doctum, qui alterius opinionem improbabilem statim iudicaret, eò quod sibi videatur rationem al quam contra illam habere evidentem, & insolubilem. Nam quisque prudens sui argumenti fallaciam iure timere potest, & alios facili negotio solutionem præstituros sibi suadere, ut non raro contingit: ideoque superbia prius, vel ignorantia, firmitatem illam proprii iudicii, quam rationis evidentia vertere debet.

II. Difficultas ergo, & sanè gravissima, solum est, an quando unus Doctoris opinio, in re morali, est contra omnes, qui illum præcesserunt, fiat nihilominus ex illius auctoritate sufficiens probabilis, ut alii in praxi amplectantur? Affirmant quatuor super viginti Doctores, quos citatos sequitur Vericellorum. 1. quæst. mor. tract. 2. singularium quæst. 5. inter quos Sylvester, Angel. Navar. Vazquez, Sanchez, Villalobos, Clavis Regia, Molfesius, Pasqualigus, Rolandus, & alii. Quibus adde M. Serra 1. 2. quæst. 19. art. 6. fol. milii 365. Ubi sic. (Quamvis unus solus licet talis opinionis auctor, si tamen sapiens maximè cognitus, & probatus sit, sufficit ad illam probabilem efficiendam, nisi aliàs constaret ab omnibus improbari.) Et sequuntur M. Joannes Nider in consolatoria timorata conscientia edito Roma anno 1604. part. 3. capit. 11. §. tertio patet, in fine ibi. (Item dicit idem Wilielmus, quod frater simplex, vel quilibet homo cum salute potest sequi in consilio, quamcumque opinionem voluerit, dummodo alicujus magni Doctoris opinionem sequatur.) & M. Hiacinthus Donatus tom. 4. additionum ad præf. var. ref. tract. 12. quæst. 37. ibi. (Ex quibus collige auctoritatem unius Doctoris pro, probi, & docti, qui rem ex professo discussit, posse efficere unam opinionem probabilem, ex quo ejus auctoritas non est levis, sed alicujus ponderis, propter rationabile fundamentum, cui innititur.) Quod probat cum Sylvestro, Verbo opinio, num. 2. quæst. 2. in fine, ex l. 1. c. de veteri juri enucl. Ubi dicitur. (Sed nec

ex multitudine auctorum, quid melius, & æquius est, iudicari, cum possit unus, & fortè deterioris sententia multos in aliqua parte superare, & favet, inquit, D. Thom. quodlib. 3. art. 10. Ubi ait. (posse quempiam amplecti opinionem, quam à suo magistro, docto scilicet, pio, & probò, audit, in his, quæ ad mores pertinent.) Quibus adhæret Mag. Accarius de Velaico Episcopus Oreolensis tom. 2. resol. mor. verb. opinio, resol. 316. ibi. (Machos Doctores absolute mente, ylin excepçion ninguna defenden, que solo un doctor que aya impreso, es bastante para hazer opinion probable, con tal, que la tal opinion no este abrogada por alguna ley, o Canon, ni tenga algun error, ni notada por los Superiores, a cuyo cargo esta, ni el Doctor padezca alguna nota en el buen nombre, y yosiento lo mismo con Sylvestro y otros.)

3. Sunt etiam pro hac sententia plures alii, Thom. Hurt. tom. 1. resol. mor. tract. 4. cap. 8. resol. 8. num. 1018. ibi. (Unus auctoris classici auctoritas facit ad efficiendam opinionem probabilem, in praxi sequendam, ut tenent ferè omnes, & num. 911. (Unus Doctor classicus sufficit ad constituendam opinionem probabilem, ut tenent Sanchez, Vaddellus, Vazquez, Montefinos, Martinez, Curiel, Arauxo, & innumeri, quos citat, & sequitur Pasqualigus, decis. 360. qui cum multis ex citatis, & aliis, quos ipse adducit, putat hoc esse verum, etiam si communiter contrarium sentiat, si tamen unus Doctor firma aliqua ratione nitatur. Undè Castro Palao dicit, hoc nemini dubium debere esse.) sic ibi, & iterum, tom. 2. rr. 10. cap. 3. num. 33. Bonacina tom. 2. tractat. 2. disp. 1. de peccatis, quæst. 4. p. 9. ibi. (Ad efficiendam opinionem probabilem non requiritur multitudo Doctorum, sed sufficit auctoritas unius Doctoris valde periti, & bonæ conscientia, modò non constet talem opinionem continere errorem, aut abolitam, & antiquatam fuisse.) Sic ille. Cui adjunge Solorcanum de Iure Indiarum, tom. 2. lib. 3. cap. 1. in fine. Ubi sic. (Is qui opinionem probabilem sequitur, securus est in conscientia: & probabilis opinio dicitur, quæ unius, vel alterius docti & gravis viri auctoritate innititur.) Sic ille, tredecim authores ibi referens, & plures, tom. 1. lib. 3. cap. 2. num. 38.

4. Sed quid si de mandato Sanctæ Inquisitionis expuncta sit? Respondet Caramuel in Theol. fundam. part. 1. fol. 17. in Epistol. dedicatoria ad Innocentium X. (Scio communem Theologorum iudicio, has inhibitiones habere tantum vim opinionis probabilis, aut probabilioris, ut plurimum,) & 2. part. Theol. fundam. fol. 5. num. 12. (Quando liber, inquit, vel sententia interdicitur, non asseritur esse improbabilem; sed iussa manere in gradu probabilitatis, in qua antea erat, ob bonum publicum, vel privatum, nec dictari, nec defendi præcipitur.) Et audacius 1. part. Theol. fundam. num. 181. & 259. & 285. Totis viribus suadere contendit. (Quod non datur in mundo visibili auctoritas condemnandi opiniones probabiles.) verum ejusmodi positiones non bene audiunt apud Theologos. Et contra ultimam acriter insurgit ex doctissima Dominicanorum familia M. Joannes Martinez de Prado in Academia Complutensi Primarius, D. Thomæ Cathedræ dignissimus Moderator, tom. 2. Theol. mor. cap. 33. in appendice contra Caramuel, quæst. 2. §. 3. num. 22. Ubi distinguens probabilitatem intrinsecam, ab extrinsecam, quæ ex auctoritate docentis desumitur, Caramuelis positionem de prima probabilitate verissimam putat, de secunda verò falsissimam,

mam, Verba ejus sunt. (Si ergo opinio sit intrinsecè probabilis, sicut nulla humana auctoritate fieri potest, quod bonum sit malum, & quod lux sit tenebra: ita nec fieri potest, quod probabile sit improbabile. Quando autem probabilitas est extrinseca, & apparens, quamvis per accidens deservire possit, ut operantes, & errantes invincibiliter excusentur à peccato; tamen per se loquendo, ad Papam primariò, & autoritativè, & ad Dominos Cardinales, & supremos fidei judices, pertinet declarare, quid tenendū ad fidei & morum integritatem, & quid operandum. Et hac via videmus sonnueras propositiones antiquitatis existimatis probabiles, hodiè declaratas improbabiles.) Hic tenus Mag. Prado. Verum cum opinio intrinsecè probabilis (ut potè firma ratione innixa) possit adhuc in re esse falsa, videat Martinez, quomodo potestatem id declarandi neget Pontifici in his, quæ ad mores pertinent. Quapropter censeo contrariam sententiam omninò veram esse, & apud Theologos communiter receptam; & hanc sustineri non posse; quia condere leges, declarantes, quid sit justum, pertinet ad potestatem collatam Petro, & ejus successoribus, *Matth. 16. & 18. Lucæ 22. Joann. 21. cap. in novo dist. 21. cap. ita Dominus, dist. 19. cap. omnes, dist. 22. extrarag. unam sanctam, de majori, & obediens. cap. solite. cod. tit. cap. cum adveniant, cap. quodcumque 14. quest. 1. cap. ad Apostolica de re judicat. in 6. cap. novit. de judic. capit. per venerabilem. Qui sibi sint legitimi. Vide Navarr. dict. cap. novit. notab. 6. in principio, num. 11.*

5. Ex quibus fit, non esse audiendum Cajetanum, tom. 2. opus. tract. 6. cap. 2. ubi sententiæ Caramuelis fundamenta jecit; sic enim inquit, (Summi Pontificis judicio promissa est omnis veritas de necessitate ad salutem fidelium, & non omnis veritas naturaliter scibilis, aut moralis. Et infra:) Et propter hæc, sicut in his, quæ sunt fidei, Summi Pontificis auctoritas omnibus præest rationibus; ita in his, scilicet in his, quæ sunt ipsius, quam quemcumque; alium judicem, ratio naturalis lumineroborata, locum obtinet; contra quam sola auctoris naturæ auctoritas statuere, aut decidere aliquid potest. * Hæc Cajetanus. Quem omnes reprehendunt. Videatur M. Ambrosius Catharinus in *Annotationibus lib. 6. fol. 562.* ubi adductis Cajetani verbis, illum carpit, dicens: * Quo in loco pernitiosè errat. * Sed contra Catharinum novissimè pro Cajetano militat Vincentus Baronius 2. p. contra Amadeum pag. 17. dicens: * Quid verius hoc asserto Cajetani, quid iniquius censura Catharini, quam refert, & sequitur Amadeus. * Sed quidquid sit de censura Catharini: defendere Pontificem posse errare in his, quæ ad mores pertinent, gravi nota dignum censeo, cum pluribus, quos refero in opuscul. pro Iesuitis, tractat. de Baptismo. Nec enim Deus Ecclesiæ suæ sufficienter prævidet, ut veritatis moralis judicium illi reliquisset. Et sane si ut fatetur ipse Baronius 1. p. disp. 2. sect. 4. fol. 41. * Quisquis negaret hanc propositionem (licitum est, & pium colere, & credere immaculatam Conceptionem Deiparæ) de hæresi vehementer esset suspectus, quod dubitaret de certa fide, nimirum de Ecclesiæ auctoritate, emergentia circa religionem dubia derimendi. * Cur idem non diceret de illo, qui Ecclesiæ auctoritatem denegat derimendi dubia emergentia, circa actus ad alias virtutes morales pertinentes? Consequentiam desidero.

(†:†)

S II.

Singularis aliorum sententia.

6. **H**is alii non contenti addunt, opinionem huius Doctoris contra communem, sola ipsius auctoritate, fieri sufficienter probabilem, ut quæ etiam doctus, possit heretice, & tuta conscientia ipsam operari, etiam si à principiis intrinsecis falsam, & improbabilem existimet. Ita docent Angelus Maria Verricelli in *quest. mor. tom. 1. tract. 2. quest. 1. ubi sic: * Puto, posse me operari secundum opinionem unius gravis recentioris contra communem, & contra propriam opinionem, quamvis judicem illam esse falsam secundum principia intrinseca. * Pel. qualig. in *decisionib. decis. 23. num. 2. Arriaga. tom. 1. disp. 24. sect. 3. num. 10. & Tancerus. 1. disp. 1. de actibus humanis. quest. 4. dub. 3. num. 34. & sequentibus. Probat, quia vir doctus potest tanquam doctorum legere, & proprium iudicium, iudicio viri docti submittere. Ergo, & illius opinionem amplecti. Secundò, quia potest sibi formare iudicium, quod illa opinio probabilis sit, etiam si prohibetur sibi non videatur; sufficiens enim ad hoc motum est auctoritas Doctoris, quem credere non debet obque ratione motum; aliis enim auctoritas non operetur. Tertiò, nam quando pro opinione stant, aut quatuor Doctores, potest secundum illam operari, licet ipse à principiis intrinsecis falsam, & improbabilem existimet, ut tenent Vazquez, Lessius, & Joannes Sanchez, quos citatos sequitur Verricelli tom. 1. qq. mor. tract. 6. sect. 14. n. 93. Ergo probabiliter extrinseca sufficiens ad rectè operandum, siue potest cum iudicio speculativo de improbabilitate, & falsitate opinionis à principiis intrinsecis: ita cum citatis tradit expressè Verricelli ubi supra, & cum pluribus Joannes Sanchez in *selectis. disp. 41. num. 8.* abserentibus subditum teneri obediens superiori præcepti, quantumvis iudicet opinionem superius censens falsam.**

7. Favent huic sententiæ quotquot asserunt, confessionem tenei absolovere pœnitentem, quod etiam illo sit tenei aliorum probata auctoritatis opinio, etiam si confessarius à principiis intrinsecis falsam predicaverit: ita M. Sotus in 4. disp. 18. quest. 2. art. 3. ad 5. §. Unde ad argumentum. ubi citat: * Quamvis sacerdos existimet, opinionem (scilicet pœnitentis) esse falsam, non tamen inde existimare debet, sibi non licere ipsum absolovere, siquidem propter probabilitatem excusatur ille à culpa. * Quæ ex eodem ordine sequuntur M. Mercatus, de contrahendis cap. 15. Mag. Candidus, & alii quos citatos sequuntur Machado tom. 1. in *discur. sup. practica, de probabilitate opinionum artic. 6. & 7.* Quibus addit Bonacini, & alios quos sequitur Bollius p. 1. tit. 1. §. 12. num. 207. Joannes Sanctius in *selectis. disp. 41. num. 7. & 8. & disp. 44. num. 35.* Qualiter autem. Quamvis enim Doctores de opinione pœnitentis sloquentur, quando non ab uno tantum Doctore, sed ab aliquibus probata auctoritatis defenditur; conveniunt tamen omnes licere, imò & debere confessarius pœnitentem opinionem alienam operari, quamvis à principiis intrinsecis falsam & improbabilem existimet. Quod fortiori dicere tenentur, licet unus tantum Doctor, si tamen tantæ auctoritatis, ut probabiliter efficere possit, ut de opinione quam superior docuit, & prudens in præcepto sequitur; docet Vazquez 1.2. disp. 62. cap. 6. num. 33. Cui subditum obediens cogit, contra propriam opinionem: & ita in genere obligat Thomas Hurtado tom. 1. tract. 4. cap. 8. resp. 1. ubi

ibi. * Si opinio penitentis alii sequuntur, vel si penitens est vir valde doctus: potest confessarius per media extrinseca, assentiri opinioni penitentis, quamvis ipse per media intrinseca iudicet improbabilem, & sic potest deponere iudicium practicum, quo iudicat esse improbabilem. * Hæc Hurtado ex Clericorum Minorum doctissimo cœtu.

S. III.

Auctoris iudicium.

Auctoritas unius tantum Doctoris, regulariter loquendo, non est sufficiens motivum, ut eius opinio singularis contra omnes Doctores, censetur probabilis, ita ut eam contra propriam, quam veram omnes existimant, iura conscientia sequamur. Ratio est, quia unius auctoritas levis momenti fundamentum censeri debet, comparatione auctoritatis plurium Doctorum contraria solidis fundamentis tumentium, quibus mihi non constabat ab uno illo Doctore satisfactum. Hoc argumentum majoris ponderis erit, si perpenis unicus Doctoris rationibus, quibus ad suam contra omnes opinionem ductus fuit, iudicet vir doctus per vi momenti esse, & à principis intrinsecis improbabilem: ut bene docent Vazquez 1. 2. disp. 62. n. 17. & Thom. Sanchez lib. 1. sum. c. 9. Ratio est, quia auctoritas docentis eatenus est fundamentum prudens assentientis opinioni contra omnes Doctores, quatenus quisque; si iudicet, virtutem doctum non potuisse moveri ad singularem illam opinionem, absque ratione magni momenti, quæ, aliis etiam postea expendentibus, talis videatur. Sed qui, ratione perpenis, à principis intrinsecis falsam, & improbabilem adhuc censet, nec ab aliis approbatam novit, planè iudicat nullius momenti ratione fuisse ductum: ergo sola illius auctoritas non est sufficiens motivum ad probabilitatem extrinsecam illi conciliandam.

9. Uterque, quia licet plures ex antiquis opinione aliquam defensionem; si tamen postea eorum perpenis fundamentis, omnes moderni tanquam fallacia, & improbabilem rejecerint; nemo, qui talem senserit, potest antiquam illam opinionem amplecti. Si ergo nec plurium Doctorum auctoritas sufficit efficere extrinsecè probabilem opinionem, quam perpenis illius fundamentis, à principis intrinsecis falsam, & improbabilem quis censet; & plurium etiam auctoritas nullius ponderis est, quando momenta abesse noscuntur, qui fieri potest, quod unius Doctoris auctoritas ad probabilitatem extrinsecam sufficiat? Ideo, ita & bene cum Vazquez, Thoma Sanchez, Garcia, & aliis, tradit Mag. Joan. Martinez de Prado tom. 1. quæst. 10. cap. 1. quæst. 2. §. 4. dicens esse rem per se notam.

10. Si verò fundamenta, quibus ille Doctor ad eam opinionem ductus fuit, examinare quis non possit, aliter discurrendum videtur; si enim tantæ auctoritatis apud viros doctos habeatur, ut prudenter censeri nequeat, opinionem singularem contra omnes tenuisse, qui omnibus contrarie, & communis sententia fundamentis accuratè perpenis, probabiliter satisfecerit, & ratione de novo excogitata, vel antiqua novis confirmationibus roborata solidatur; ejus auctoritas, ut principium extrinsecum, sufficiens movere potest, ut si prudenter quisque; maximè illiteratus, illi præstat, si quisque; suadet opinionem illam gravi aliquo fundamento inniti, & idè esse ita probabilem, ut possit licetè juxta eam operari. Idque præcipue locum habere poterit, quando Doctor ille ab omnibus æstimatur tantum ingenii, tantæque doctrinæ, prudentiæ, & probitatis; ut meritis iudicaretur, ejus auctoritas æquivalere auctoritati plurium: ut bene docent Angelus Boleus tom. 1. tract. de conscientia, puncto 1. §. 19. nu. 174.

& Brexerus de conscientia, lib. 3. c. 3. n. 31. Nam in tali casu ex illius auctoritate potest prudenter deduci, non debile habuisse fundamentum ad sentiendum contra communem. Imò addo, tantæ auctoritatis posse esse Doctorem, ut quisque; prudenter suadere sibi queat, postquam ejus etiam fundamenta perpenderit, non illa percassisse, dum levis ponderis censuit. Qui propter, ut indoctum respectu illius se gerere poterit, & illius iudicio se submittere, indeque; alienam opinionem contra propriam amplecti: quia etiam à principis intrinsecis improbabilem censet, potest tamen iudicio alieno tanti Doctoris, potius quam proprio fidere, ejusque sententia extrinsecè probabilem habere, sepe enim videmus alios quos recentiores damnare ut falsas aliorum opiniones, quæ de novo contra communem prodierunt, quas tamè postea alii scriptores doctissimi communi calculo receperunt. Huic conclusioni non dissentiet P. Bardi tract. de conscientia, discept. 4. c. 5. n. 4. Ubi ait: Si Parochus opinionem illam docens sit vir doctus, & prudens, & affirmit illam ex professo ponderasse, poterit alius vir, etiam doctus si illi præstare absque; alio examine; nam talis viri auctoritas valde juvat ad suadendam illius opinionis probabilitatem: et si obligationem ad examinandam opinionem imponeremus, vel ad alios viros peritos consulendos; nil auctoritati talem docentis opinionem deferremus: quod non videtur consentaneum, cum opinio illa non leve habeat fundamentum in doctrina hominis prudentis, & non parum in scientiis versati.

11. Rudes autem & illiterati, qui per se rationum momenta expendere non possunt, si invincibiliter ignorant opinionem, quam vir doctus sequendæ consulit, singularem esse, & contra omnes Doctores, certissimum est, licetè posse juxta illam operari, quia sufficiens est quisque; diligentiam præstat ad novitiam veritatis adquirendam, dum virum doctum, & in re morali non parum versatum consuluit, cujus proinde iudicio prudenter stare potest. Alioquin in oppidis, ubi unus Parochus est, nullus posset juxta illius consilia operari, sed huc illuc peregrinari teneretur, viros doctos inquirere, ut sic nosceret, an aliis etiam opinio Parochi probabilis haberetur: quod rationi consentaneum non est. Hæc conclusio videtur Sylvestri verb. Opinio. q. 1. Ubi sententia eorum, qui censent, excusari à peccato sequentem opinionem sui Magistri, admittit in his, in quibus potest esse ignorantia invincibilis, id est, in quibus ipse ignarus est, & aliorum tantum consilio & iudicio duci debet, ut bene explicat P. Vazquez eum sequutus disp. 62. citata, cap. 8. n. 42. cum Henrique, & M. Contrado, quos ibi refert. Adde, idem dicendum, licet vir doctus illiterato manifestaret, singularem; quam illi consulit, opinionem esse contra omnes Doctores, qui illum præcesserunt. Sic docent Azor, Villalobos, Torres, Lorca, Joannes Sanchez, & alii, quos citatos sequitur Verricelli tom. 1. tract. 2. qu. 5. n. 6. & alii: Quod à fortiori tenere debent quotquot assunt, discipulum posse tura conscientia amplecti opinionem sui Magistri probam, & doctam, nil inquirendo de probabilitate opinionis. Panorm. Imol. Scavia; Cagnoli. Neviz. Azor. Villalobos, Brexerus, & alii, quos citatos sequitur Pasqualigus decis. 28. & ante illos D. Thomas quodlib. 3. art. 10. Quibus dissentire non potest P. Vazquez ubi supra, ut constat ex ratione, qua conclusionem probat. * Nam si quisque; doctus, & probus (inquit) potest sequi opinionem suam relictæ aliorum opinionem, cur etiam non poterit juxta eam operari illiteratus, qui doctrinam illius, & moribus meritis fidere debet? Etenim quicumque; illiteratus rectè advertit, Doctorem illum esse probum, & ru-

& tuta conscientia sequi eam opinionem in operando, & in præbendo aliis consilium; ergo etiam ipse illiteratus colligere potest inde singulare iudicium, quo credat sibi etiam licere, quod iudicat licitum esse probo, & docto viro.*

12. Nec deterere debet operantem opinionis novitas, quando auctoritas docentis, & rationis pondus in illam, contra communem ferunt: prudenter enim potest credere, alios etiam doctissimos eadem opinioni subscripsuros, ut novis etiam aliis non raro contingit. Quod bene ponderat M. Gallego tract. de cons. probabili, dub. 21.* Noster, inquit, Angelicus Doctor multa scripsit, & docuit contra alios, qui ante ipsum scripserunt, & tamen ejus opiniones statim, ac ab ipso traditæ sunt, ex estimatæ sunt probabiles: tum propter maximam ejus auctoritatem apud omnes Theologos; tum, quia non levibus, sed rationabilibus fundamentis ductus est ad sic opinandum.* Quem, aliis etiam opinionibus Doctorum magnæ auctoritatis, eventum sperare debemus, nec statim improbabilitatis notam illis inungere: hoc enim utilitati communis non leve præjudicium pararet. Cui consulens Angelicus Præceptor opusc. 19. sic scribit: Utilitas communis non solum debet procurari, ut sit quocumque modo, sed ut sit optimo modo, quo fieri potest. Quando autem Doctores magis multiplicentur, tanto utilitas communis, quæ ex doctrina provenit, magis crescit, quia uni manifestatur, quod alteri nondum notum est. Propter quod dicitur Sapientia 6. Multitudo sapientium sanitas est orbis terrarum.*

13. Non ergo opinio improbanda, quod ab antiquioribus non fuerit tradita: ut bene advertit Vilalobos tom. 1. Sum. tract. 1. diff. 4. n. 17.* No por solo ser nueva la opinion se debe reprobare, que Santo Thomas, y otros Doctores graves dixeron muchas cosas, y buenas contra veyezes de antiquos.* Cui facit Caranuel in Apolog. Epist. 4. n. 163. fol. 95.* Angelici præceptoris doctrina, inquit, ant. qua est, nova fuit, an idem debuit rejici? audiat. S. Antoninus 3. p. Histor. tit. 23. cap. 7. §. 5. Qui tantum abest, ut esse novam neget, ut potius illam ab ipsamet novitate commendat.* Cujus vestigiis insistentis Vincentius Baronius in opere contra Amadeum disp. 1. sect. 1. fol. 19. discipulos D. Thomæ commendat ob novas opiniones, quas ex ejus doctrinæ fonte seaturientes quotidie hauriunt: *D. Thomæ, inquit, doctrina solida est, & quæ plus pateat introitus. Qui præfessere Interpretes Cajetanus, & alii, quasi fossilis metallicæ opifices, venas auri aperuerunt, non exhaurerunt. Supra discipulorum captum esse Magistri mentem probant, quæ ex illa nova quotidie eruuntur, superioribus ignota & occulta.* Non ergo opinio, si nova, expungenda. Quia ut scripsit Tacitus Dialogo de Oratore 9. Vitio malignitatis humana, petera semper in laude, presentia in fastidio sunt. Quod luculentius Hieronymus Epistola 108. Queritur ingenium probari, quasi vinum ab antiquitate.

14. Ex quibus deduces, recentiorum opiniones, etsi contra Doctores antiquos, non idem spernendas, sed ratione potius, quam antiquitate appendendas. Nam ut jure notavit M. Arauxo in Decis. Moral. disput. 9. de Statu Civili, assert. 5. num. 14.* Quandoque contingit in practicis, & moralibus, sicut in speculativis, opinionem minus communem, & paucorum Neotheticorum, esse probabiliorem, propterea quod effacioribus fulciatur rationibus, quam opinionem communem & à pluribus Doctoribus etiam antiquis, communiter receptam, & probatam, eo quod isti

non ita accuratè inconvenientia, aut argumenta contrarium perpendunt, sicut juniores, tum experientia ducti, tum frequentia disputatione exercitati.* Sic ibi. Quos sequitur Pasqualigus, addens, ceteris paribus probabiliorē censendam opinionem recentiorum, quando concurret cum opinione veterum, & recentiorum, debet præsumi, quod auctoritas recentiorum fundetur in meliori ratione, quæ recentiores sciunt motiva veterum & ea expendunt, & scientia semper magis indies crescit: Veteres autem non habebant tantam notitiam, quantum habent recentiores, & idem auctoritas recentiorum præferenda est.* Sic Pasqualigus decis. 364. Ex quibus videtur, eum, qui nequit ponderare fundamenta opinionum veterum, & recentiorum, debere ratione auctoritatis censere probabiliorē illam, quæ est recentiorum. Verum id absolute non approbo, quia ut ait Sylvestri verb. Opinio n. 2. si ad auctoritatem attendamus, concurrentibus antiquis & modernis, antiqui sunt præponendi.* Quia temporis diuturnitas videtur aliquam auctoritatem attulisse.* Et longe majorem esse antiquorum, quam recentiorum, bene ait P. Bordini de cons. disp. 4. cap. 6. n. 7. Unde nisi appareat nova aliqua ratio, sive ex lege, sive ex decreto, sive alio de oia, quæ veteres latuerunt, eorum sententia præferenda est. Nec facile credendum unius Doctoris opinionem, nisi maximæ auctoritatis sit, extrinsecam probabilitatem sibi conciliare, quando contra communem antiquorum militat.

S. IV.

Corollaria.

15. EX dictis colliges primò, falsam & improbandam esse sententiam asserentem, opinionem typis datam ab aliquo juniore, & moderno, eo ipso debere censeri probabilem, dum non confit ab Ecclesia fuisse rejectam. Ratio est aperta. Primò, quæ recte stare potest auctorem libri esse Doctorem ignotum, non à doctrina; juniorem & modernum, non probum & prudentem, sed audacem, & vane glorie cupidum, & turpis lucri gratia scribentem. Nos ergo opinio in ejus libro reperiata statim probabilis censenda, licet à Sede Apostolica rejecta non fuerit. Secundò, quia, ut supra diximus, majoris auctoritatis sunt auctores, quos antiquitas commendavit, quam juniore; & tamen opinio in aliquo ex antiquorum libris inventa, non idem à lectore probabilis censeri debet, ut eam tuta conscientia sequi possit, dum diligentiam non adhibuerit ad sciendum, an antiquata, & ab omnibus recentioribus, ut improbabilis, & falsa rejecta; ex aliqua nova lege, quam illi ignorarunt, aut ex aliqua Ecclesiæ declaratione, vel Pontificio decreto postea damnata. Idem ergo opinione Doctoris moderni iudicium ferendum est, quia forsitan hæc ignoravit, aut levi fundamento, & solo innovandi pruritu ductus, eam opinionem typis dedit, quam revisores librorum permittere non debuerunt: quos ego aliquando à lethali non excubrem, vel quia onus approbandi suscipiunt, cui leviæ agnoscunt, vel quia libros ne præfatos quidem approbant.

16. Hac ratione quotidie experitur, opinionem plures ab antiquis, & modernis traditas, & typis datas, jure fuisse ab Ecclesia damnatas, quarum plures adduxi in opusculo pro Jesuitis, nulli verò suffragum addungens, nec probabilitatem ullam adituens, sed quæstionē facti pro Jesuitarum vindictis instituentis.

ut imposturas aperirent, & à laxorum nota innoxios, auctoribus suis opinionibus restituis, demonstrarem. Quantum ad viginti, quæ in præfata opusculi ex variis Doctoribus, iuxta defensionis causam, fideliter excerptæ referuntur, ut minimum, ut scandalosas, inter alias, damnavit S. P. Alexand. VII. anno 1665. & 1668. & ferè omnes ipse reprobaveram in edit. Marticensi anno 1664. Quorum syllabum feci in libello supplicis ad Eminentissimos S. R. Ecclesiæ Cardinales. Inter damnatas autem die 24. Septembris anno 1665. vigesima septima est, quam in præfatis rejicimus. Si liber sit alienus junioris, & moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet rejectam esse à Sede Apostolica, tanquam improbabilem. Sic ibi. Non ergo sufficit, quod opinio in libro moderni reperiatur; nec quod ab Ecclesia damnata non fuerit, ut probabilis censetur. Ecclesia enim Dei (ut nos præmonuit Augustinus tom. 2. Epist. 119. cap. 19. in fine) inter multam paleam, multa quæ zizania confecta multa tolerat, & tamen quæ sunt contra fidem, vel bonam vitam non approbat.*

17. Colliges secundò, quanta diligentia, & quo examine debeant fideles in rebus dubiis, Theologos doctores inquirere, quorum consiliis tutè acquiescere possint. Sunt enim plerique, qui non viros doctos, & probos; sed magistros prurientes auribus querant. Ex doctis verò communiter habitis, licet cuique etiam docto plures consulere, donec excusantem ab obligatione inveniat: ut docet Illust. & Rever. M. Fr. Petrus de Tapia Archiep. Hispal. in sua Catena morali lib. 1. quæst. 8. artic. 14. n. 5. & 6. Thom. Sanchez lib. 1. Decalogi cap. 9. num. 24. Zumel, Castro Palao, Valdelus, Bresserus, & alii, quos sequitur Pasqualigus, de iur. 3. n. 4. Verricelli tom. 1. quæst. mor. tract. 2. quæst. 39. M. Candidus, & alii quos citatos sequitur Machado tom. 1. disc. præf. art. 7. n. 9. Quia unicusque licetum est suo iure tutè, perlicitum, & honestum medium, quale est variis Doctores consulere, sicut & varia voluminaolvere, ad favorem opinionem inveniendam. Hoc enim recta intentione fieri posse indagandi veritatem, & firmo animo nil mali faciendi, dubium non est. Advertere tamen oportet, quod casu quo duo, vel tres, vel plures viri doctissimi nulum pronuntiaverint matrimonium, aut faciendam esse restitutionem; ut horum sententia, ab alio quamvis docto revocetur, necesse est, ut pœnitens, vel consulens voce, aut scripto se referat rationes, auctoritates, & fundamenta illorum, ut hic ea consideret, & argumenta dissolvat: aliàs non erit tutus in conscientia, ut bene tradit Verricelli supra, quia facile potest iste decipi, si contraria fundamenta ignoret, cum tot viri docti contrarium docuerint.

§ V.

Qui Doctores consulendi?

18. Statim inquires; quinam ex Doctoribus consulendi? Respondet Magister Victoria in Relect. de Indis insularis prop. 1. fol. mih. 191. In rebus dubiis, quilibet tenetur consultare illos, ad quos spectat hæc docere, aliàs non est tutus in conscientia, si veilla dubia sunt in felicitate, sive illicita (& num. 3.) Si post consultationem rei dubiæ, definitum sit à sapientibus, illud esse licitum, qui sequitur sententiam illorum est tutus, etiam si aliàs sit illicitum. Qui autem sunt hi sapientes? Quando res non sunt examinandæ per leges humanas, sed per Divinas? Respondet. Hæc determinatio non spectat ad Jurisconsultos, vel saltem non ad solos illos, quia Jurisconsulti non

sunt satis periti, ut per se possint ejusmodi quæstiones definire.*

16. Jam ex Theologis, qui consulendi? Respondet Verricelli supra. quæst. 39. §. dico 3. Debere consulti Theologum doctum, in quo sit æqualitas, aut major doctrina in Theologia morali: * Addidi, inquit, doctum in Theologia morali, nam scio frequentissime evenire, ut magni nominis concionator magnæ doctrinæ reputetur, & sine difficultate ad eum, tanquam doctissimum confessorium recurratur, tamen ille in re morali, ac calibus conscientie minimè versatus, sit reverà indoctus; undè sæculares falluntur, putantes se doctissimum habere confessorium.*

17. Respondet Bresserus lib. 3. de conscientia, cap. 31. Nec virum doctum in sola Theologia Scholastica sufficere. * Constat enim multos insigni ingenio & Doctrina in Theologia Scholastica, parum in Morali, ac calibus versatos. * Quem sequitur Pat. Bardi de conscientia, discept. 4. cap. 4. num. 5. * Non est satis, inquit, perfectè Scholasticam, & Speculativam Theologiam callere, si agatur de rebus ad moralem Theologiam spectantibus: frequenter enim agnoscimus nonnullos in speculativa peritos, jejunos tamen esse de conscientie calibus. * Quos sequitur Fr. Franciscus Bonæ Spec. in Apologem. retorito dub. 9. resol. 2. fol. 142.

18. Et omnium optimè Illustrissim. Archiepiscopus Hispal. Mag. T. O. p. ubi supra quæst. 8. art. 21. num. 7. ubi ad Reges & Principes pro bono Regni, & conscientie regimine hanc monitionem dirigit. * Princeps in querendis consiliis, & formandis, seu faciendis consultationibus pro securitate suæ conscientie; prudentem, atque cautissimam debet adhibere diligentiam, maxime in eligendis Doctoribus, seu consultoribus, &c. In consulendis igitur Doctoribus ad formandam conscientiam, & assequendam opinionem practicè probabilem, hæc observare debet. Primum, querere Doctores pro materiis tractandis. Non enim omnes Doctores callent res, quæ aguntur: Si enim soli speculationi metaphisicæ duntaxat sunt dediti, aut soli prædicationi incumbunt, quamvis in his ministeriis sint in populo, atque curia famosi, non sufficiunt ad res Morales Theologiæ, aut regiminis expediendas. Secundum debet attendere in consultore timorem Dei, qui placere ipsi, non hominibus querat. Hinc tertio caveat consultores ambitiosos, qui honores aucupantur, & ambiunt à Regibus, quibus propterea in opinionibus nimium placere desiderant, eorum gratiam, & favorem aucupantes. * Sic doctissimus vir.

19. Ex quibus inferes: quantum Regibus, & Principibus in consultationibus cavendum à Theologis, Episcopis, & Dignitatibus ambientibus. Quibus proinde in memoriam revocare libet revelationem Sancti. Brigittæ cap. 48. Nimirum tres Reges apparuisse in conspectu Domini ad iudicium vocatos; unumque ex illis ad inferni pœnas damnatum excusationem de suis peccatis allegare dicentem; se viros doctos, & litteratos Consultarios, & confessorium consuluisse. Cui responsum est, nullatenus esse validam, aut proficuum excusationem, quia tam illi Consultarii, quam confessorius, erant passione affecti, ut potè à Rege muneribus, & dignitatibus subornati. Quæ planè confirmant, quæ de qualitatibus in Doctore requisitis, ad suam contra omnes opinionem probabilem efficiendam, superius diximus.

(†:)

Quæ.

QVÆSTIO V.

Utrum sit obligatio eligendi tutiorem opinionem, etiam si minus probabilem?

1. Quod sit obligatio, totis viribus contendunt nonnulli recentiores. Quorum mentem, ut accuratius proponam, aliqua præmittere oportet. Primum, quotiescumque Doctores dissident, an aliquid operari sit licitum necne? opinio, quæ negat esse licitum, tutior dicitur: quia illi ad hærentes, cum ab operatione abstineant, nulli discrimini operandi contra legem, adhuc materialiter, se committunt; ideoque omnes opiniones pro legis obligatione securiores dici solent. E contra verò, quæ pro libertate voluntatis, vel pro commodo, sive privato, sive communi, pugnant, affirmantes actum esse licitum, minus tutæ dicuntur, quia earum usus periculum materialis peccati annexum important: forsan enim actus ille coram Deo re ipsa prohibitus est, licet nobis ignotum. Præmitto, 2. ex dictis quæst. 1. opinionem ab intrinseco probabiliorem dici, quæ majoribus à ratione fundamentis nititur, quod cum in indivisibili non consistat, & dispar sit ingeniorum conditio, non est facile diffinire, quanam probabilior, quæ par, aut minoris probabilitatis sit? Thomista suas probabiliores judicant, & hæc contrarias Scotista. Et inter opiniones quascumque, quæ apud auctores melioris notæ probabiles communiter habentur, nulla est, quam illius patroni probabiliorem non censeant. Quapropter illiterati omnes, qui opinionum momenta non à ratione, sed ab auctoritate extrinseca emendant, eam opinionem sibi probabiliorem habere solent, quam à confessorio, seu Theologo consultis acceperunt. Litteratis verò, & in Theologia morali non parum versatis aliter contingit, nam cum rationi, & fundamentis nitantur, ea probabilior apparebit, quam ipsi fundamentis perpenlis, rationi magis conformem judicaverint.

2. Præfati igitur recentiores toti sunt in suadendo: quotiescumque varietas sit opinionum inter Doctores, omnes teneri sub præcepto tutiorem opinionem eligere, etiam si aliam minus probabilem, & minus rationi conformem judicent. Et quod magis, hoc fuit Divi Thomæ placitum eruiere tentant, ex *Quodlibet* artic. 13. Ubi S. Doctor sic scribit: * Quando sunt duæ opiniones contrariæ de eodem, oportet alteram esse veram, alteram esse falsam: aut ergo ille, qui facit contra opinionem Magistrorum (ut potè habendo plures præbendas) facit contra veram opinionem. Et sic cum faciat contra legem Dei, non excusatur à peccato, quamvis non faciat contra conscientiam. Hæc D. Thomas. Quibus expressè dammare videtur non amplectentem opinionem tutiorem pro lege, nempe affirmantem illicitum esse plures habere præbendas, quamvis opinio contraria, & probabilis pro commodo, & libertate, licitum esse propugnet; imò & pluribus probabilior videatur. Quinimò (ut constat ex D. Thomæ verbis) idem sentire videtur, licet duas præbendas retinens certitudinem habeat, id esse licitum, si tamen ex contraria opinione pro lege, dubium aliquod ei suboriatur. * Aut non habet (inquit) opinionem, sed certitudinem (quod sibi licet habere plures præbendas.) Sed tamen in quidam dubitationem inducit ex contrarietate opinionum, & sic, si manente tali dubietate, plures præbendas habet, periculo se committit, & procul-

dubio peccat, ut potè magis amans beneficii utilitatem, quam propriam salutem. *

3. Ex quibus Rev. P. Fr. Julius Mercorius Cœmonensis, Ordinis Prædicatorum, in *Rasse tractatibus Theologiae* p. 2. artic. 21. Sic optimè deducit, & Num. hoc textu non solum non licere, secundum D. Thomam, sequi minus probabilem affirmantem actum esse licitum, in concursu probabilioris opiniois, sed etiam peccatum esse sequi magis probabilem assertentem actum esse licitum, in concursu minus probabiles negantis, quando ex illa minori probabili potest oriri aliqua dubitatio, (attende) licet non potest non oriri, quia medium probabile semper aliquo modo urget. Deducitur evidenter, quia si secundum D. Thomam peccat, qui sequitur sententiam, de qua habet certitudinem, quando ex opposita indubitate in dubietatem; tantò magis peccabit legendo probabilem, etiam si maiorem probabilitatem habent, dummodò ob oppositam aliquo modo probabilem, in aliquam dubietatem inducatur. * Sic Mercorius, quod ex verbis D. Thomæ, ut loquant, evidenter deducit.

4. Idè eandem sententiam, quoad rem principalem, controverfam, defendit novissimè Vincencius Baronius ex eodem Prædicatorum Ordine, ex familia Tolosana in lib. *supra citato, contra Amadæum Commenum*. In quo liberalissimo cornu injurias, probas, & calumnias diffundit. In hoc igitur libello pluribus in locis, obligationem eligendi tutiorem etiam minus probabilem aperitissimè docet. Quinimò arguit ullum fuisse Dominicanum, qui ab hac sententia dissenferit, & si quem offenderit, ut degereret à D. Thomæ doctrina Thomistam denegat. Videlicet fol. 15. Ubi sic ait: * A Sancto Doctore, in capitulis verba jurant Dominicani, hoc dogma incoercibile habent: Quod agitur contra legem, semper est illicitum, nec excusari per hoc, quod sit secundum conscientiam, quacumque probabilitate munitur, quæ in certitudinem moralem nunquam sit evalua, quod diu reclamabunt Doctores graves, & contra dubitant rationum momenta. * Et fol. 55. ait: Nemini magis sanctissimo Præceptore abhoruisse à licentia opinionum probabiliū contra legem, quandoque nullam illarum, re ipsa falsam, dissidentibus inter se Doctoribus; patitur in peccati excusationem trahi, quacumque probabilitate, & ignorantia. Vide etiam illum, fol. 98. Ubi itidem sic: * Contra est sancti Doctoris sententia, falsam, & adversam legi opinionem (nempe re ipsa, & coram Deo) nunquam excusare à peccato, si Doctores dissident. * Et iterum Amadæum carpens, fol. 141. * Nos, inquit, ex D. Thomæ certissima regula nullam opinionem quovis tum libet probabilem censemus tutam, si falsa sit (nempe re ipsa) nec desit unus, aut alter gravis Theologus, qui reclamet. Amadæo tutam facit probabilem opinionem falsam, legi adversam, unus Doctor aliis reclamantibus: apud D. Thomam, nequidem mille, si unus adsit, qui pro lege pugnet: ergo non bis cum Amadæo commune. * Et his non contentus, de obligatione eligendi tutiorem nos admonet, duobus verbis, fol. 355. * Necessarium est ad delectum opinionum moralium, ut tutioribus, etiam minus probabilibus adhareamus, quod careant omni periculo peccati. * Et fol. 375. * Opinio pro libertate præcepti falsi commune, peccati etiam singulare periculum adiunctum habet, quo adversa pro lege omnino caret, & hoc nomine est anteponenda probabilior, ut omnes ex consilio concedunt, nos etiam ex præcepto necessarium contendimus. * Omittit plura.

Itaque secundum præfatos Thomistas, juxta D. Thomam, & ejus legitimam scholam, dissidentibus Doctoribus, opinio tutori ex necessitate præcepti amplectenda est, & contraria, etsi probabilior, nequit obliqui lethali ad praxim reduci, eo quod forsan, re ipsa (sicut nobis ignorum) falsa, & legi Dei contraria sit; adeoque periculum peccati, quo opinio contraria caret, necessarium adjunctum habeat. Hæc est horum recentiorum sententia, quam non solum ad D. Thomam, sed ab omnibus antiquis accepta blaterant, & oppositam hoc tempore communem negant obligationem amplectendi opinionem tutori, tanquam novam, & morum corruptelis viam aperientem reprobant.

S. I.

Iudicium Auctoris.

¶ Anc ego opinionem libenter amplectetur, nisi si quæ illi recentiores in commune Republicæ Christianæ bonum, ego in totale animarum perniciem vergere judicarem. Ex illa enim horrenda corollaria evidenter, & inevitabiliter deducuntur, quibus totam Republicam Christianam turbati necesse est. Primum, in quacumque materia morali, varietas sit opinionum, nulla D. Thomæ opinio, etsi probabilior, asserens aliquæ actum esse licitum, poterit tuta conscientia ad praxim deduci, quia cum pro lege sit opinio contraria, hæc tutor est, atque adeo, etsi minus probabilis, ex necessitate præcepti anteposenda; unde cum ferè nulla sit, in morali, D. Thomæ opinio (extra materiam rationi naturali demonstratam, ait Sacra Scriptura, vel decreto Pontificio firmatam) in qua omnes Theologi conveniant, sed hinc inde in varias contradiçiones oppositas frequenter abeant, quarum alteram veram, alteram falsam esse, necesse est sit planum ex opinionibus D. Thomæ in re morali nullam libertatem habentem, ut potè minus tutam contraria pro lege, possit ad praxim deservire, sed omnes sub lethali fugiendas, quia eas amplectari adjunctum habet singulare peccati mortalis periculum.

7. Secundo sequitur, quascumque opiniones favorabiles asserentes aliquem actum esse licitum (etsi in hoc conveniant D. Thomæ & Scotus) inutiles proorsus esse ad praxim, & neminem posse illas tuto amplectari, si contraria unus, vel alterius gravis Doctoris pro lege militet. Quia nec mille quidem Doctores (ait Baronius supra) faciunt probabilem, & tutam opinionem favent libertati: si unus adit, qui pro lege pugnet. Atque adeo illa major probabilitas, quam D. Thomæ & Scotus simul, eorumque discipuli suis opinionibus conciliant, non practica dicenda erit, sed speculativa: quia opinio practice probabilis, id est, juxta quam operari possimus, ea tantum est, juxta D. Thomam (ut ab his recentioribus expositum) quæ tutor, licet minus probabilis, vel quæ ita communis apud Doctores est, ut pro contraria nullus gravis Theologus militet, alias cum ex ista in aliam quædam dubitationem inducitur necessarium sit (ut ex D. Thomæ contendit Julius Mercorius supra) nemo, licet certitudinem de veritate benignæ opinionis habeat, poterit juxta illam operari, nam periculo peccandi se committeret.

8. Tertio sequitur, D. Thomam ferè ab omnibus suis discipulis passim deferri. Quia ferè omnes docent, licet esse amplecti opinionem probabiliorē minus tutam, & plures minus etiam probabilem, quorum longum syllabum dabo infra. Quos proinde fatendum est, aut D. Thomæ mentem non assequutos, quæ his tantum recentioribus affulsit, aut contra præstitum ejus doctrinam sequenda juramentum defecisse.

9. Quarto sequeretur D. Thomam graviter deliquisse, si

se sequendo opiniones probabiliores minus tutas, & eas discipulis tradendo, relictis tutoribus pro lege ab aliis magistris traditis, quia occasione fidelibus tribuit, tanti Doctoris auctoritate innixis, eas amplectendi, relinquendo tutores Scoti, aut aliorum Doctorum, si minus probabiles, pro lege certantes. Hoc enim à peccato eximi non potest, si vera sit regula, quam præfati recentiores S. Doctores affingunt, & quam ut incensum apud Dominicanos dogma retineri, dicit Baronius supra: quia ubi unus inquit, gravis Doctor ad sit, qui pro lege pugnet, nec mille possit facere probabile, & tutam opinionem negantem. Et ex opinione pro lege, etsi minus probabilis, non potest, ut ait Mercorius, non oriri aliqua dubitatio, quæ electionē opinionis minus tutæ illicitam reddat. Quapropter suos ipse commilitones, sic exhortatur. Caveant ergo Thomistæ, & observent, dubium ex diversitate opinionum secundum D. Thomam esse dubium practicum, quia qui operatur cum tali dubio peccat, dum committit se periculo. Quod autem D. Thomam plures opiniones minus tutas (etsi probabiliores) docuerit, & amplexatus fuerit, constabit ex infra dicendis. Hoc argumentum urgent Fr. Luis de la Cruz in *exposit. Bullæ Cruciatae* num. 8. Et Illustriss. Episcopus Quiricensis. D. D. Alphonsus de la Peña, & Montenegro, in itinere aureo pro Indorum Parochis lib. 5. tra. 4. ses. 20. num. 4. fol. 558. dicens: opinionem obligantem ad electionem tutoris esse. Contra totam rationem, & equidam, potest condennari contra totam rationem a tantos homines doctos, & pios, quæ ordinariamente enstannan opiniones probabiles, aunque menos seguras, ya muchos Santos, y Doctores de la Iglesia, que muchas vezes enstannan opiniones probabiles, las quales no son las mas seguras. Este fundamento, a mi juicio es bastante para la prueba de nuestra conclusion. Sic ille.

10. Quinto sequitur, mortaliter peccasse omnes Summos Pontifices, qui in voto solemnī castitatis cum Monachis professis dispensarunt, ut matrimonium contraherent. Alexandr. III. Honor. II. Celestin. III. Clem. II. & alii. Sequela est manifesta, quia amplexati sunt opinionem minus tutam, relictam tutori pro lege naturali, & Divina, quam D. Thomæ & plures ex discipulis sequuntur, atque adeo cum dubio practico, quod à peccato inexcusabiles reddit. Nec opinione probabili se protegere possunt, nam quod agitur contra legem, excusari non potest opinione, quacumque probabilitate munita, ut totis viribus contendit Baronius supra. Sequitur similiter peccasse omnes Pontifices, qui in matrimonio rato, non consummato dispensarunt, Greg. VII. Martin. V. Eugen. IV. Paul. III. Greg. XIII. Pius IV. Pius V. & alii quos adducit Cameracensis in Apologemate, de probabilitate, epist. 4. res. sol. 11. cum amplexati fuerint opinionem minus tutam, (immo secundum Sotum in 4. dist. 47. quæst. 1. art. 4. vers. His tamen nullam probabilitatis effigiem representantem, relictam tutori, & probabiliori Scoti, Bonaventuræ, & aliorum gravium Doctorum, pro lege naturali, & Divina pugnantium. Sequelas has concedere, temerarium censent Doctores. Legas quæso Basilium Legionensem de *matrim.* lib. 9. cap. 3. num. 1. Ubi sic: Illud tamen statuamus primum: quod ad praxim agitur, tuta conscientia Pontifices dispensare potuisse, &c. Ut enim tuta conscientia faciant, sufficit probabilis Doctorum opinio, quam hæcenus non damnavit Ecclesia, quæ asserit, dissolvi posse. Esset autem valde temerarium asserere illos Summos Pontifices in eo evidenter errasse, ut docet Gregorius de Valentia 4. tom. disp. 10. quæst. 1. punct. 7.*

peritis, apud Sanchez supra. Quæ si animadvertisset Baroni, non effuisset, oppositum esse certum; cum probabile ad summum sit, etiam juxta sui instituti auctores. Quos cum aliis sequitur Leander à Sacram. 20. 2. 7. 9. disp. 5. g. 7. Debet ergo Neothericus iste, vel inuitus fateri, Summos Pontifices opinioni minus tutæ adhæsisse, & in praxi amplexatos fuisse, non ratione certitudinis, sed probabilitatis, & ex hoc capite excusandos à peccato, dum matrimonii rati dissolutione concesserunt, sicut & illos, qui ex probabili opinione probitate, ad secundas nuptias transierunt.

16. Est præterea validum argumentum ad hominē contra Baronium: quia ut ipse tradit ubi supra fol. 383. cum Mercero: quamdiu dissident opiniones Doctorum de re, licita sit, aut contra legem? numquam potest quis esse certo conscius, se nil mali agere, quia ex dissidio Doctorum suboritur aliqua suspicio, & formido erroris, ratione cujus periculo peccandi se committit, ac proinde dissidentibus Doctoribus? (inquit) ex calaminequit à peccato prætextu opinionis probabilis: ergoneque potuerūt Pontifices, quos hæc Doctorum dissensio latere nō potuit, sicut neque alii, qui ex opinione probabili valoris dispensationis ad secundum matrimonium transierunt: nullus enim potuit esse certo conscius, se nil mali agere: ergo vel tenetur Baroni, palinodiam decantans fateri, opinionem probabilem dissidentibus Doctoribus sufficere ad excusandum à peccato sequentes minus tutam; aut irreverenter pronunciare, Pontifices dissolventes matrimonium ratum, peccasse mortaliter, non minus, quam dispensatione tantum probabili utentes.

S. III.

Exemplis aliis Baroniū convincitur.

17. A dalia fundamenta, quibus ostenditur D. Thomæ auctoritatem elevari, ejusque opiniones probitate ad securitatem conscientiarum insufficientes esse, si Scorus, vel alius gravis Doctor reclamet, solutionem veritati, & facto repugnantē Baroni paravit. Jactat enim, D. Thom. nullam opinionem minus tutam relictā tutori probabili, sequutum fuisse. * Nulloque exemplo (inquit) 1. part. contra Caramelem disp. 2. sect. 6. §. ult. fol. 401. probari potest, hoc unquam à D. Thoma factum; nam ex omnibus Sancti Doctoris scriptis, auctor in Theologicis veratissimus (nempe P. Ferrerius) nulla referre potuit, præter duo, de dilata confessione, & de unitate derelictionis omnium peccatorum: at verò demonstravimus, minimè fuisse securas intra probabilitatis fines, sed inde extraxisse vi argumentorum, & in ordinem superiorem evexisse. * Quod est, dicere, D. Thomam nullam opinionem minus tutam, seu pro libertate, sequutum fuisse, nisi moraliter certam, cujus proinde contraria pro lege non sit probabilis, licet tutor.

18. Cæterum, plures opiniones minus tutas; quarum contrariæ tutiores pro lege probabiles sint, D. Thomam defensorum, tradit M. Joannes Martinez de Prado tom. 1. Quæst. Moral. cap. 1. de conscient. quæst. 4. §. 2. ex D. Antonino 1. part. tit. 3. cap. 10. §. 10. * Et exempla (inquit Prado) innumera possent proponi, ut asserit D. Antoninus. * Quibus probetur, D. Thomam sequutum fuisse opiniones, quas probabiles iudicavit, relictis tutoribus, probabilibus. Quæstio facti est, ideoque Baroniū exemplorum colluvie obrutæ, & aperte falsitatis convincere, facile erit.

Part II.

19. Primum sit. Plures Theologi tuerentur, peccatum esse mortale alloqui, vel salutare excommunicato, in casibus non concessis; quos sequitur Sanctus Raymundus lib. 3. Sum. §. 40. & ibi M. Joannes de Friburgo ejus commentator litt. C. Cæterum Sanctus Thomas in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 4. quæst. 3. contrariam opinionem minus tutam defendit. * Aliis probabilis (inquit) videtur, quod non semper peccat mortaliter, sed solum quando in crimine sibi participat, vel in contemptum Ecclesiæ.

20. Secundum. Quamplures gravissimi Theologi defendunt, eum, qui confitetur absque dolore sufficienti ad remissionem mortalium, quæ clavibus subicit, teneri iterare confessionem; nec satis facere, fictionem, seu defectum doloris confitendo: ut videre est apud Leandrum tom. 1. tract. 5. disp. 7. quæst. 23. & tamen sententiam contrariam minus tutam amplectitur D. Thomas in 4. dist. 17. quæst. 3. art. 4. quæst. 1. in corpore. Ubi sic: * Confessio etiam potest esse in eo, qui non est contritus, & quamvis tunc non percipiat absolutionis fructum, tamen recedente fictione percipere incipit: unde non tenetur iterare confessionem, qui fictus accedit, sed tenetur potius modum fictionem suam confiteri. *

21. Tertium. Opinio probabilis inter Doctores asserit, eum, qui peccat, aliàs non peccaturus, ex confidentia misericordie Dei de remissione obtinenda, teneri hanc circumstantiam confidentiæ in confessione explicare. Sic D. Bonavent. apud Navarr. cap. 6. n. 3. Cordub. in Sum. quæst. 22. & alii: & tamen contrariam opinionem minus tutam sequitur D. Thomas 2. 2. qu. 21. art. 2. ad 3. dicens: * Peccare sub spe veniæ quandoque percipiendæ, cum proposito abstinendi à peccato, & poenitendi de peccato, hoc peccatum dimittit, quia per hoc videtur habere voluntatem minus firmam ad peccandum. * Quod proinde in confessione explicari non debet.

22. Quartum. Plures Thomistæ, Sylvester, Sotus, & alii, quos sequitur Ludovicus Lopez quæst. 1. art. 2. dub. 2. pag. 1064. probabiliter asserunt. Circumstantiam ingratitudinis peccantis post remissionem peccatorum, esse speciale peccatum in confessione explicandum: & tamen contrariam sententiam sequitur D. Thomas 2. 2. quæst. 107. & in secundo scripto super librum sententiarum dist. 22. art. 2. * Ingratitudo (inquit) non trahit in aliud genus specialis peccati, ideo nec confitenda. *

23. Quintum. Probabilissima est opinio adstruens obligationem confitendi circumstantias notabiliter aggravantes, quam ex Thomistis sequuntur plures, ut videlicet apud Dianam tom. 1. tract. 7. de circumstantiis aggravantibus, res. 1. & par. 3. trac. 4. res. 67. quos referemus infra trac. 5. de Poenit. disp. 3. quæst. 1. Nihilominus contrariam sententiam minus tutam tradit expressè D. Tho. in 4. sentent. dist. 16. quæst. 3. art. 2. quæst. 5. ibi. * Quidam dicunt, omnes circumstantias, quæ aliquam notabilem quantitatem peccato addunt, necessarium esse confiteri: alii verò dicunt, quod non sunt de necessitate confitendæ, nisi circumstantiæ, quæ ad aliud peccati genus trahunt, & hoc probabilius est. * Sic ibi. Et iterum dist. 22. quæst. 1. art. 4. & opus. 12. quæst. 6. & alibi.

24. Sextum. Satis probabilis, & communis est opinio asserens, poenitentem, neque ex licentia confessorii posse injunctā sibi poenitentiam per aliū implere: quam tenent M. Nugnus 3. part. qu. 14. art. 2. Vazq. de Poenit. quæst. 94. art. 2. dub. 4. M. Martinus de Ledema 2. part. 4. quæst. 14. art. 4. Et tamen contrariam minus tutam defendit D. Thomas in 4. dist. 20. quæst. 1.

art. 2. ad 3. *quest.* dicens: * Non est permittendū, quod aliquis pro alio pœnitentiam faciat, nisi defectus aliquis appareat in pœnitente, vel corporalis, per quē sit impotens ad sustinendum, vel spiritualis, per quem non sit promptus ad portandum.*

25. Septimum. Sententia inter Doctores valdē probabilis est, non licere confessario, etiā de licentia expressa pœnitentis, revelare peccata sibi confessa: quā tenent Scotus *dist.* 21. *quest.* 2. & plures apud Navarr. *cap. Sacerdos* n. 154. quos sequitur Ludovicus *quest.* 7. art. 2. *dub.* 2. *concl.* 1. pag. 484. Et tamen contrariam sententiam minus tutam sequitur D. Thomas in 4. *dist.* 21. *quest.* 3. art. 2. in corpore dicens: * Potest pœnitens facere, ut illud, quod Sacerdos sciebat ut Deus, sciat etiam ut homo: quod facit, dum eum licentiat ad dicendum & ideo, si dicat, non frangit sigillum confessionis: tamen debet cavere scandalum dicendo, ne fractor sigilli prædicti reputetur.

26. Octavum. Valdē probabilis, & ferē communis est sententia asserens, non licere confessario uti scientia confessionis ad faciendum, vel omittendum aliquid, quod non esset facturus, vel omisurus, ut videlicet apud Sanchez *lib.* 3. de *Matrim.* *disp.* 16. & apud Dianam 3. *part. tra.* 4. *resol.* 76. Nihilominus sententiam oppositam minus tutam sequitur D. Thomas in 4. *dist.* 21. *quest.* 3. art. 1. *quest.* 1. ad 4. dicens: * Ex multis aliis causis aliquis redditur indignus ad præstationis officium, quam ex peccato, sicut ex defectu scientiæ, vel ætatis, vel alicujus hujusmodi, & ideo qui contradicit, nec suspicionem de crimine facit, nec confessionem revelat.* Et iterum *quodlib.* 5. *quest.* 6. art. 13. * Alia occasione accepta posset subditum sub confessionem ab administratione remove.

27. Nonum. Plures & graves Theologi probabiliter docent, laicum Baptizantem in casu necessitatis in peccato mortali, & excommunicatione peccare mortaliter; & similiter Sacerdotem, etiam sine solemnitate: quos sequitur Vazquez 3. *part. disp.* 136. *cap.* 3. Et tamen contrariam sententiam minus tutam amplectitur D. Thomas in 4. *dist.* 24. *quest.* 1. art. 3. *quest.* 5. ad 4. ibi: * Quando cumque exhibet se, in aliquo actu, ut ministrum Ecclesiæ, mortaliter peccat (nempe si in peccato mortali existat); secus autem esset, si in aliqua necessitate aliquod sacrum contingeret, vel exequeretur in illo casu, in quo etiam laicis liceret; sicut si baptizaret in articulo necessitatis. * Et iterum 3. *part. quest.* 64. art. 6. ad 3.

28. Decimum. Gravissimi Theologi tuerentur, adulterum, qui baptizatur, teneri habere contritionem peccatorum mortalium antea commissorum. Ita Navarrus *cap.* 1. n. 37. & *cap.* 11. n. 7. Victorla *quest.* 23. M. Baltanas in *Margarita confessorum*, fol. 33. & M. Sotus de *Instructioe Sacerdotum* lectione 4. de Baptismo, & plures apud Dianam 3. *part. tra.* 4. *resol.* 13. Et tamen contrariam sententiam minus tutam defendit D. Thomas in 4. *dist.* 6. *quest.* 1. *quest.* 1. ad 5. dicens: * Ad hoc, quod homo præparet se ad gratiam in Baptismo percipiendam, præxigitur fides, sed non charitas, quia sufficit attritio præcedens, etsi non sit contritio.*

29. Undecimum. Subtilis Doctor Scotus *dist.* 7. *quest.* 2. Petrus de Soto *lect.* 2. de *Sacram.* Confirmationis, & plures alii probabiliter asserunt, baptizatos, ex præcepto divino, teneri hoc Sacramentum recipere. Nihilominus contrariam sententiam tuerit D. Thomas 3. *part. qu.* 72. art. 8. ad 4. Nam, secluso contemptu, non recipientem à peccato mortali excusat, ibi: * Hugo de Sancto Victore dicit, omnino periculosum esse, si ab hac vita sine confirmatione migrare contingeret: non quia damnetur, nisi fortē propter contemptū,

sed quia detrimentum perfectionis pateretur.

30. Duodecimum. Dissimiliorum opinio est, peccatum mortale esse, accipere Eucharistiam post solutionem voluntariam intra eamdem diem, etiam procedente confessione. Sic Navarr. de *Pœnit.* *dist.* 6. *cap.* 1. & in *Manuali* c. 21. n. 51. Covarr. in *Clement.* si *sanctus* *part.* 3. n. 8. & alii. Contrariam tamen sententiam minus tutam sequitur D. Thomas 3. *part. quest.* 80. art. 7. in corpore. * Ex necessitate (inquit) impeditur hominem ab hujus Sacramenti perceptione, solum peccatum mortale. * Quo per confessionem ablato; ex quadam tamen congruentia, non ex necessitate, impeditur aliter. Sic ibi ad secundum, & ad quartum.

31. Decimum tertium exemplum sit. Sacerdotem divites non possit licet stipendium pro Missa stipendiare, tradunt probabiliter Sylvester verb. *Sommar.* *cap.* 3. & Grassius *lib.* 11. *Decipion.* aurear. c. 96. & alii apud Suarez *disp.* 86. *sect.* 3. Nihilominus contrariam sententiam minus tutam defendit D. Thomas *quodlib.* 6. art. 10. ibi: * Reddere debitum, est actus iustitiæ, & ideo ad hoc, quod alicui reddatur, quod ei debetur, non refert, utrum sit dives, vel pauper. Naturalis ratio dicit, ut illi, qui pro populo in spiritualibus laborant, à populo stipendia sua sustentationis accipiant.

32. Decimum quartum. Promissionem meretriciam factam homini matrimonio futuri, obligat ad contrahendum, tradunt Martinus de Ledesma 2. *part.* 4. *quest.* 18. art. 1. *dub.* 13. Molina *tom.* 2. de *Disp.* 266. & alii, quos refert Thomas Sanchez *lib.* 1. de *Matrim.* *disp.* 3. n. 4. dicens, esse satis probabile. Nihilominus contrariam sententiam minus tutam defendit D. Thomas 2. 2. *quest.* 88. art. 1. in corpore, ibi: * Obligitur homini ad aliquid per modum promissionis, &c. Sed promissio, quæ ab homine fit, homini non potest fieri, nisi per verba, vel quæcumque exteriora signa. Deo autem potest fieri promissio per solum intentionem cogitationem.*

33. Decimum quintum. Probabilis sententia est, eum, qui post matrimonium bona fide contrahit, incipit dubitare de obitu prioris conjugis, ex causa probabilis, non posse reddere. Quia majus est periculum in reddendo (est enim incontinentiæ contrahendi, & contra prioris matrimonii iustitiam, quam in non reddendo, in quo solum est iniustitiæ periculum) sic M. Petrus de Soto *lect.* 2. de *Matrim.* Althodorus, Adrian. Medina, & alii, apud Sanchez de *Matrim.* *lib.* 2. *disp.* 41. n. 43. Et tamen contrariam minus tutam amplectitur D. Thomas in 4. *dist.* 38. in fine, in explicatione *dist.* 2. ubi sic: * Si autem postea oriatur dubitatio aliqua de vita prioris viri ex aliqua causa. Si causa illa facit (tantum) probabilē dubitationem, debet reddere. * Quem sequuntur Thomista, & alii communiter, quos citatos laudat Sanchez *supra* n. 45.

34. Decimum sextum. Virginem deslorantem, si matrimonii promissione, teneri saltem deslorare constitueri, & de nuptiis providere, etiam si notabiliter dignior sit, & in dicitur ficti consensus præbuerit, docent gravissimi Doctores apud Sanchez de *Matrim.* 1. *disp.* 10. n. 18. Et tamen contrariam sententiam tenuit D. Thomas in 4. *dist.* 28. *qu.* 1. art. 2. ad 4. ubi sic: * Sufficit, si ei de nuptiis providerit: & ad hoc etiam non tenetur, ut quidam dicunt, si sponsus sit melioris conditionis, aut aliquod signum evidens fraudis fuerit, quia præsumi probabiliter potest, quod sponsus non fuerit decepta, sed decipi se fecerit.*

35. Decimum septimum. Peccatum esse mortale, consummare matrimonium, antequam recipientes benedictiones Ecclesiæ, affirmat D. Antonius 3. *part. tra.*

1. cap. 16. in fine. Paludan, Tabiena, & alii, apud Sanchez lib. 3. de Matrim. disp. 12. n. 2. Et tamen contrariam sententiam minus tutam defendit D. Thom. in 4. sentent. disp. 28. quæst. 1. art. 2. ad 3. ibi: * Si sponsa sponsum admittit, excusatur à peccato. *

36. Decimum octavum. Probabilis opinio est, Prælatum non posse secum dispensare in lege jejunii imposita à superiore, licet cum subditis possit. Quam tenent Paludan. Manuel Rodriguez, Azor, Miranda, & alii, quos refert Leander à Sacram. tom. 3. in quinque præcep. Ecclesie, tract. 5. disp. 10. quæst. 25. Et tamen contrariam sententiam minus tutam defendit D. Thom. 2. 2. quæst. 183. art. 8. in corpore, dicens: Religiosum factum in Episcopum secum posse dispensare in jejuniis ex præcepto regulæ observandis, modo, quo * etiam Prælati Religiosi in talibus secum dispensant. *

37. Decimum nonum. In gravi necessitate proximi esse obligationem elargiendi elemosynam de necessariis ad statum, docent valde probabiliter Soranus, Cano, Victoria, & alii, quos citatos sequitur Bannez 2. 2. quæst. 32. art. 2. dub. 4. Nihilominus contrariam sententiam minus tutam sequitur D. Thom. 2. 2. quæst. 32. art. 5. ad 3. Ibi, ultra evidentem, & urgentem necessitatem proximi, requiritur ad obligationem gravem elargiendi elemosynam, quod quis * habeat superflua, quæ secundum statum præsentem non sunt sibi necessaria, prout probabiliter æstimari potest. * Et iterum art. 6. loquens de bonis necessariis ad statum propriæ personæ: De hujusmodi ergo elemosynam dare, est bonum, & non cadit sub præcepto, sed consilio. *

38. Vigésimum denique, exemplum sit. Gravissimi Theologi docent, quemlibet teneri extremè indigenti dare elemosynam ex bonis simpliciter necessariis ad conservationem sui status, sine quibus omnino amitteretur quod esse certum, dicit Tullench lib. 1. in De calig. 4. 5. dub. 8. n. 5. & ut probabilius sequantur Azor, Villalobos, Thomas Sanchez, Suarez, Vazquez, & plures apud Leandrum tom. 6. tra. 5. disp. 2. quæst. 17. Et tamen contrariam sententiam minus tutam tenet D. Thomas 2. 2. quæst. 32. art. 6. ibi: * De hujusmodi enim elemosynam dare, est bonum, & non cadit sub præcepto, sed sub consilio. Inordinatum autem esset, si aliquis tantum sibi de bonis propriis subtraheret, ut aliis largiretur, quod de residuo non posset vitam transigere convenienter secundum proprium statum, & negotia occurrentia. Nullus enim inconvenienter vivere debet. * Quæ D. Tho. verba excludere obligationem, subveniendi extremè indigenti ex bonis necessariis ad decentiam status, modo superius dicto, tradit M. Prado tom. 1. Theolog. Moral. cap. 13. quæst. 3. n. 30. & plures Theologi, quos referam infra tract. 7. quæst. 8. 5. Quorum expositio firmatur verbis subsequen- tibus ejusdem Angelici præceptoris: * Quando occurrit (inquit) extrema necessitas alicujus privatz personæ, &c. Laudabiliter præmitteret aliquis id, quod ad decentiam sui status pertinere videretur, ut majori necessitati subveniret. * Quibus præceptum excludere, discipuli exponunt, & consequenter D. Thom. minus tutam opinionem amplectatū fuisse. Quid plura: Aliis parco, ne lectoribus fastidium pariam: nam ut D. Antoninus, & M. Prado adnotarunt ubi supra, innumera exempla possent proponi, quibus demonstraretur, D. Thomam non tutiores opiniones, sed sibi probabiliores, etsi minus tutas, ubique amplectatū fuisse. Quid ad hæc Baronius?

39. Respondet forsan pro omnibus, quod pro duobus ubi supra, nullam, scilicet, opinionem tutiorem à D. Thomæ desertam, probabilem esse: quia minus tutas, quibus adhæsit, vi argumentorum in superio-

Pars II.

rem certitudinis ordinem exivit. Cui solutioni insisteret 2. p. Manud. contra Amadæum Guimenium disp. 1. sect. 1 fol. 39. cum in quidam subtilis Scoti opinionem tutiorem pro lege, contra minus tutam D. Thomæ pro libertate incidisset; respondet, ex opinione Scoti pro lege non oriri grave dubium, sed scrupulum deponendum, & contra illum operandum. * Scrupulus (inquit) esset, si ex opinione Scoti dubitaret. * Quæ una solutione nos edocet, solas D. Thomæ sententias minus tutas licere nobis amplecti, deponendo scrupulos; quia hi tantum, & non vera dubitatio, quæ ab operando retrahat, ex Scoti, aut aliorum gravius Doctorum opinione tutiori pro lege, suboriri possunt. Lepidè quidem dictum! Sed quid, si Scotistæ de suis opinionibus idem dixerint? Licetum scilicet esse, Scoti opiniones contra D. Thomam, etsi minus tutas amplecti, & dubium ex opinione D. Thomæ pro lege subortum, non grave, sed scrupulum tantum reputandum? Quid, si de aliis etiam opinionibus benigni alii scriptores graves, & docti idem pronuncient? Si concedas, oleum, & operam perdidisti: si neges, ostendas quæso, cur solius D. Thomæ opiniones minus tutas hoc privilegio gaudeant? Omitto inconsequentiam Baronii redarguere, cum apertè asserat ubi supra: * Nec mille Authores sufficere, ad tutam efficiendâ opinionem faventem libertati, si unus adsit, qui pro lege pugnet. * Ergo nec D. Thomas, nec Scotus, nec uterque simul sufficet, si Doctor alter sit, qui reclamet. Est evidens consequens; quia ut ait Julius Mercorus supra art. 7. fol. 87. * Motivum probabile contra aliquam sententiam semper causat dubium grave, & formale (scilicet practicum.) Ergo quousque intellectus stat in tali dispositione, semper est dubius. * Semper igitur erit peccatum lethale dissidentibus Doctoribus, opinionem D. Thomæ, aut Scoti libertati faventem, etsi probabiliores amplectari, nullus Thomista, nullus Scotista concedet.

§. IV.

Corollaria.

40. EX dictis evidenter deducitur, aut omnia absurda superius adducta, uno haultu ab his Neotericis devoranda, aut D. Thom. immunè prorsus, esse ab impostura obligationis eligendi tutiorem opinionem. Insuper absq; ullo prorsus fundamento Baronium jactasse, apud D. Thomam, & Dominicanos dogma inconcussum esse ex præcepto eligendam tutiorem opinionem. Nam quod D. Thomæ id falso ascribatur, ostensum est supra: quod autem aliis Thomistis, res adeo per se nota est, ut probatione non egeat. Testes ad voco omnes viros doctos, & processū præsentis ex omnibus in remorali voluminibus constat, in quibus ferè nulla inventur opinio probabilior, quæ unum, vel plures ex Dominicanis patronos non veneretur. Et in terminis, non esse obligationem eligendi tutiorem opinionem, tradunt Mag. Victoria, & ejus verba dedi supra quæst. 4. n. 18. D. Antonin. Sylvest. Albert. Magnus, Joannes Nider. Wilhelmus Thomas Villar. Bannez. Candidus, Medina, Gregor. Martinez. Petrus de Ledesma, Ludovic. Lopez Marcus Serra. Joannes Martinez de Prado. Barnabas Gallego. Acacius de Velasco. Sotus. Tapia. Texeda, & alii, quorum verba dabo infra.

41. Et quod mirabilis Baronius ipse pluribus in locis refert, à Theologis antiquis, & recentioribus Thomistis, id ipsum fuisse traditum. Vide illum 2. p.

P 3

Manud.

Manud. contra Amadæum Guimenium disp. 4. sect. 1. § 1. fol. 345. ubi sic scribit. * Certum est D. Antoninum illos laudasse (nempe Sanctum Leonem, Albertum Magnum, & Thom.) & fuisse interpretatum, juxta propriam sententiam, quæ omnino damnat electum opinionis minus tutæ, nisi adversam probabilitate vincat, & eam fuisse mentem omnium antiquorum Theologorum, & recentiorum Thomistarum, Alvarez, Lopez, Greg. Joannis Martinez, & Baptista fuisse probavimus. * En amicelector, ipso Baronio testante, non est apud Dominicanos inconcussum dogma ex præcepto eligendam tutiorem opinionem: potest enim minus tuta eligi, si probabilitate vincat. Quod & ipse Baronius, licet sibi contrarius palinodiam decantans in toto suo opere, intendisse, fatetur fol. 330. dicens: * Standum contendimus pro lege, quamdiu majori, aut pari probabilitate pollet contra commodum, & libertatem. * Non ergo quamdiu minori. Igitur saltem quoties opiniones minus tutas pro libertate, probabiliores quisque censet, licet poterit eas amplecti, relictiis tutioribus pro lege.

42. Inficari nequit Baronius, quia & minus tutas implet amplectitur, quando probabiliores putat. *Hinc part. Theolog. Moralis contra Caramuelem disp. 2. sect. 4. negat divitibus obligationem redimendi captivos, apud Turcas redemptione maxime egentes, cum tamen tutior sit contraria opinio pro lege charitatis, quam tenent Cajetanus, Major, Azor, Filiucius, Villalobos, & alii, quos sequitur Alexander à Sacram. tom. 6. tract. 5. disp. 2. quest. 20. Insuper 2. part. Manud. contra Amadæum disp. 1. sect. 1. fol. 95. relicta tutiori quadam opinione Sancti Raymundi, sui instituti gravissimi Doctoris, contrariam minus tutam cum D. Antonino amplectitur, dicens: * Congressum verò sola voluptatis causa inter conjugatos, licet Sanctus Raymundus damnet peccati mortalis, verior tamen, & tuta D. Antonini sententia est, si nil prætermittatur, quod ad generationem conferat, veniale esse tantum peccatum. **

43. O Baron! Quo jure tuas opiniones contra legem pro libertate tutas vocitare audes, cū re ipsa falsa esse possint, & à sancto Doctore, in cujus verba jurant Dominicani, hoc dogma (ut asseris) inconcussum habeat; quod agit contra legem semper esse malum, * nec excusari per hoc, quod sit secundum conscientiam, quacumque probabilitate munita? * Nolo tamē tuis opinionibus, etsi minus tutis, securitatem negare. Fateor, tutas esse, & à peccato excusare. Sed quæso, deleas, quæ tibi non cōstans postea scribis fol. 141. * Nos (inquit) ex D. Tho. certissima regula nullā opinionem quantumlibet probabilem censemus tutam, si falsa sit (nempe re ipsa, & contra legem) nec desit unus, aut alter gravis Theologus, qui reclamet. * Deleas etiam rogo, quod scribis fol. 375. opinionem tutiorem anteponendā probabiliori minus tutæ. * Quod nos (inquit) ex præcepto necessarium contendimus. * Hæc enim non coheret cum doctrina, quam verbis, & exemplis nuper nos edocuiisti, dum licitā, & tutam merito concessisti electionem opinionis minus tutæ probabilioris contraria pro lege.

44. Maneat ergo Baroni in posterum stabilitum ex tua, & tui instituti Doctorum sententia, licitum esse uti opinione minus tuta ad gradum certitudinis non evecta, sed intra fines, probabilitatis contenta, dum probabilior sit contraria tutiori pro lege. Quo evelluntur omnia fundamenta, quæ contra electionē opinionis minus tutæ, partis, vel minoris probabilitatis contraria pro lege cōstituti; cum falsa quandoque probabiliora sint veris. Et apertissime falsitatis convin-

cuntur omnia ex tuis scriptis fideliter excerpta, supra n. 4. quibus obligationē adducere tentasti, & gendi opinionē tutiorem, etiam minus, probabilem. Nullamque re ipsa falsam dissidentibus inter se Dominicanis peccati excusationem trahi posse, quacumque probabilem opinionem re ipsa legi adversam, si unus vel pauci moraliter, ut tutioribus, etiam minus probabilibus advenimus, quod careant omnino periculo peccati. Quæ omnia modo jure quidem retractas, dum verbis supra dictis, & exemplo adhibito, liberam facultatem facies eligendi opiniones minus tutas, si probabiliores sint contrariis pro lege.

45. Ex dictis evidenter constat, mala omnino vitia Baronium, ut inconcussum ex D. Thom. apud nos instituti Auctores, dogma jactasse, ex præcepto eligendam tutiorem opinionem pro lege. Necesse est, ut Religiosus hæc protulisset, si utatum constitutum memor esset. Illis enim hujus sanctissimi Instituti professoribus injungitur, ut in consiliis præstandis ad opinionibus austeris caveant, quales, ut ex terminis patet, illæ tantum esse possunt, quæ pro lege probabiliter militant, pugnantibus aliis probabilibus, aut quæ probabiliter pro libertate. Quorum constitutum observantia Dominicani Scriptores in prologo operum operum religiosorum promittunt. M. Barnabæ Gilego. * In eligendis (inquit) opinionibus, ita apud me illud, quod in Glossa prologi nostrorum constitutionum adnotatum est. Ibi legitur text. 3. ad illa verba: Cum Ordo noster specialiter ob prædicationem, & universam salutem, &c. Sic habetur: Declaramus, quod in his consiliis, quæ salutem impediunt animarum, & a numeris doctoribus primis sic habetur: Tertium est nimia austeritas consiliorum, & opinionibus terrentur enim homines ex his consiliis, ut salutem propria negligant. Quapropter relaxanda est ipsa fieri potest rigiditas, & austeritas in consiliis, ac homines benigne tractandi sunt. Hactenus uoluntis collationibus. Cū igitur hoc à tot, religiosissimisq; viris nostri Ordinis declaratum, & decretum fuerit: ego illud adhibere non rigidus, & austerus in eligendis opinionibus, sed benignior, & probabilior, probabiles inter Thomistas, & alios Doctores amplectar. Judicanda ergo est benignior opinio illa, quæ conscientiam solvit, quæ ea, quæ eam ligat. * Huicq; Gallego. Et ante illū M. Bartholomæum si in Armilla, ejusdē constitutionis tenetur opinio, n. 5. fol. mihi 911. * Opinio, (inquit) quæ solvit, potius sequenda est, quàm ea, quæ ligat. *

46. Quos sequuntur M. Serra 2.2. tom. 2. in quibusdam locis, ibi. * Benigniores opiniones, aut amplecti, aut earū probabilitatem non reicio, ne pluribus claudat cælum, sed omnibus viā Domini faciliorem detestor. * Et M. Joan. Martinez de Prado in Universitate Complutensi, Primarius olim Sacre Theologie moderato, tom. 1. qu. Moral. Proamio: * Cum pro tractatu parte (inquit) aliquid convincens, quæ parte licet veritas, assertur, curabo benigniores amplecti, vel eorum probabilitatem indicare: cum ordonollet Predicatorum ob animarum salutem ab initio noluerit institui, & animarum salus impediatur, (ut notatur in Glossa constitutionum) nimia austeritate in consiliis, & opinionibus. * Si itas quæso paulisper amicelector, ut expendas quid cum his constitutionibus commune habeat Baronius; Potestne major esse austeritas in consiliis, & opinionibus, quàm in constitutionibus semper consulere, & ex præcepto sequendam tractare, nullamque relinquere opinionem practice probabilem faventem libertati, si unus sit Doctor, qui reclamet? Quid ad hæc?

QUES.

QVÆSTIO VI.

Virum sit obligatio eligendi tutiorem opinionem, si probabilior sit quam contraria? Et quid si paris probabilitatis?

§. PRIMUS.

Opinio affirmativa refertur.

1. Certissimum est, diversum quid esse opinionem esse probabilem, & esse tutiorem, ut docent communiter Theologi, quos sequuntur Thom. Sanchez tom. 1. Sum. lib. 1. cap. 3. num. 5. & Illustriss. ac Rever. M. Tapia Archiepiscopus Hispalensis in *Catena moral.* q. 8. art. 11. §. 1. num. 1. M. Texeda tom. 1. contr. Theologie moral. lib. 1. tract. 2. contr. 7. num. 9. Quia non ab eodem principio opinionum securitas, & probabilitas suboriuntur; probabilitas enim desumitur ex fundamentis probativis, securitas vero ex remotione periculi: quo fit, ut sæpe opinio minus probabilis sit magis secuta, & e contra, opinio minus secuta sit magis probabilis, v. g. opinio asserens teneri quem statim post peccatum commissum confiteri, securior est, minus tamen probabilis. Et e contra opinio id negans probabilior est, sed minus tuta. Semel autem statuto, non esse obligationem eligendi tutiorem opinionem, ut docent communiter Theologi, quia nullibi hoc præceptum, vel naturale, vel divinum, aut Ecclesiasticum invenitur. Quod inquirimus est, an si opinio tutior pro lege militans sit etiam probabilior, quam contraria pro libertate, sit ex necessitate præcepti præferenda?

2. Prima, & communis antiquorum Theologorum sententia, teste Baronio (cujus verba habes, *supr.* num. 47.) partem affirmativam tuetur, ac proinde graviter peccaturum, qui opinionem probabilem faventem libertati sequatur, relicta tutiori, & simul probabiliori pro lege. Ita Sylvester verb. opinio, num. 1. in fine, & verb. dubium, q. 2. Conradus de contr. tit. q. ult. D. Anton. 1. p. tit. 3. c. 10. §. 10. reg. 4. Tabien. Paludan. Angel. Almain. Gerson. Cordub. & alii, quos refert Pater Salas 1. 2. tom. 1. tr. 8. disp. unic. sect. 5. num. 4. 6. & sect. 6. num. 61. Cajetan. Armilla, Sotus, & alii quos citatos sequuntur M. Prado tom. 1. tr. 1. q. 3. §. 2. num. 14. & M. Arauxo in *decisionibus moralibus* disp. 9. de statu civili, assert. 3. num. 19.

3. Addunt alii, idem omnino dicendum, licet opinio tutior probabilior non sit, sed paris probabilitatis cum contraria pro libertate. Quod adeo firmum apud Thomistas esse, jactat Baron. in opere contra Amadeum, disp. 1. sect. 1. fol. 48. & 49. ut nullum ex eis fuisse, qui contrarium scripserit, confidenter asserat. Thomistæ, inquit recentiores, nunquam eo delapsi sunt, ut expressis verbis docuerint, opinionem pro libertate paris cum adversa pro lege probabilitatis, securam esse, seu practicè probabilem, &c. Quod præter citatos quatuor, aut quinque expressè docet Ludov. Lopez, &c. Quibus addo duos magni nominis Joann. Martinez de Prado, & Arauxo, quos sibi adversari Amadeus non diffidet, Sic Baronius. Quæ non levi admiratione scripta legi, cum Amadeus Joann. Martinez de Pra-

do expressè reluctantem, eius transcriptis verbis, ibidem adduxerit, tract. de opinione probabili, proposit.

1. Et M. Arauxo non meminerit. Verum ut morem ego amico gererem, utrumque consului, & Baronium ut de more habet in suum caput, deceptum apertissime inveni. Igitur Arauxo in *decisionibus moral.* disp. 9. citata de statu civili, assert. 3. num. 12. fol. mibi 428. Sic scribit: * Pro hujus asserti declaratione, prænotare oportet. Primum, concursus, sive conflictus duarum opinionum probabilium posse contingere dupliciter: nimirum, aut quando ambæ sunt apud sapientes, & in scholis æquè probabiles, plus minusve: aut quando una apud eosdem notoriè, & constanter est magis probabilis, quam altera. Et quidem in primò eventu (attende) non tenemur sequi magis unam, quam aliam, cujus ratio evidens est apud omnes Doctores, quia tunc utraque opinio æqualiter propendet: utraque pariter movet, & inclinat intellectum, & utramque proponit intellectus sub æquali probabilitate voluntati cum judicio indifferenti, cum autem judicium est indifferens, liberum, ac licitum est voluntati, quam libuerit sequi partem, ergo tunc quamlibet harum opinionum in praxi liberè, ac licitè potest amplecti voluntas, * Quid clarius?

4. Recolui etiam locum Mag. Joann. Martinez de Prado tom. 1. quæst. mor. tract. 1. quæst. 4. §. 3. num. 12. (ab Amadeo ibidem citatum) & idem propterea sententiam invenio. Legas quælo: * Dico tertio, inter duas opiniones æquè probabiles, licet eligere minus tutam. Sequitur ex dictis q. 3. conclus. 1. Præterea probatur, nam qui inter opiniones æquè probabiles unam eligit in practica, habet certitudinem moralem, quod rectè operatur: quia inquisita veritate quantum potuit, si in re erraret, invincibiliter ignorat, & actus est formaliter bonus. Ergo in re, quamlibet tuto sequi potest. * Et infra. * Non cadit sub præcepto, quod vitemus mala materialiter, quia homini hoc est impossibile, supposito, quod in multis habet ignorantiam invincibilem (nimirum, quia post adhibitam diligentiam, veritatem non invenit) ergo inter duas opiniones æquè probabiles, quælibet etiam minus tuta amplecti potest. Et hanc conclusionem tenent Authores primæ, & secundæ sententiæ quæstionis præcedentis. Sed ex his, qui nobiscum ibi sentiunt, tenent Mag. Soto, & Navarro. * Jam qui sunt Authores illius primæ, & secundæ sententiæ, recole quæst. 3. præcedentem. Ubi sic: * Fuit, inquit, semper hæc conclusio communis, & in terminis, tenent S. Anton. Sotus, & communiter Thomistæ, & interpretes Div. Thomæ. * Hæc Magist. Prado supra. Objectioni autem, quæ ex verbis Sylvestri, & sancti Anton. contra superius dicta fieri poterat, respondet ipse Mag. Prado quæst. 4. citata num. 14. * Sylvester exponi potest de dubitante, ut patet conferendo cum his, quæ docet, verb. opinio, quæst. 1. in fine, & attendendo intentum illius. Manifestè etiam de dubitante ad neutram partem determinato loquitur sanct. Anton. 3. part. tit. 14. cap. 19. §. 8. Undè non benè pro contraria parte refertur. Ad illud, quod obijcitur de periculo, benè respondet Baptista dub. 4. conclus. 7. num. 684. Quod est periculum mali physici, non mali morali. Et hoc periculum potest subire homo sine ullo peccato, quia idem periculum est, cum sequitur opinionem probabiliorem (minus tutam) quia cum non sit infallibilis, potest in re esse falsa. * Hæc tamen Magist. Prado. Quæ fideliter transcribere placuit, ut vel ex his mihi lector, Baronii fidem agnoscas, & apertissimè falsitatis convictum doleas.

Contrarie sententia Auctores.

5. Secunda sententia tenet, licitum esse amplecti opinionem minus tutam faventem libertati, non solum probabiliorem, aut æquè probabilem, sed etiam minus probabilem contraria pro lege. Ita communiter Theologi, cum Mag. Bartholomæo de Medina, cujus sententia (ait Vasquez 1. 2. disput. 62. capit. 4. num. 14.) iam in scholis, & multè antea communis fuit. Audiamus discipulos Div. Thomæ. Mag. Thom. Villar in Summ. controversiar. in 1. 2. Div. Thomæ tractat. poster. de conscientia, 4. part. §. 6. inquirens, * Utrum ex duabus opinionibus, quis probabilem, probabiliore relicta, sequi possit? * Respondet. * Partem affirmativam teneo cum Medina, Lorca, Martinez, Cornejo, Montefinos, & pluribus aliis. * Et infra. * dices; esse quidem rectæ rationi conforme, tamen quia opinio probabilior est conformior, & securior; eam sequi obligamur. Contra, inquit Medina, quia nemo ad id, quod melius, & perfectius est obligatur. * Mag. Bartholomæus de Ledesma In sumario, in editione Salmantina anno 1585. tract. de penitent. difficult. 14. conclus. 5. * Hac conclusio est contra Adrianum quest. 5. de confes. dub. 7. Ubi dicit, quod quis tenetur sequi tutiorem opinionem, & contrariam etiam probabilem omittere. Sed nihilominus nostra conclusio est verissima. Et probatur tum ex usu universali omnium; tum quia, si est probabilis, habet pro se graves Auctores, urgentesque rationes. * Pro hac ipsa opinione non incongruè citari solet M. Soto lib. 6. de justit. quest. 1. artic. 6. in fine. Ubi absque limitatione dicit: * Quando sunt opiniones probabiles inter graves Doctores, utramque sequaris, in tuto habes conscientiam. * Quia, ut patet, nullum constituit discrimen inter probabilem pro libertate, & probabiliorem pro lege. Quod expressius tradit in 4. dist. 18. quest. 2. artic. 5. ad 5. §. Unde ad argumentum. Dicens confessarium teneri absolvere penitentem sequentem opinionem probabilem, contra propriam ipsius confessarii opinionem probabiliorem, & tutiorem. Cujus rationem reddit: * Siquidem propter probabilitatem excusatur ille à culpa. * Sic sentit Mag. Sotus loquens de penitente, qui vult perseverare in contractu, quem juxta probabilem opinionem doctorum probatæ autoritatis, licitum putat, contra aliorum tamen opinionem probabiliorem, & tutiorem, ut potè pro lege pugnantem. Sentit ergo aperte opinionem probabilem faventem libertati excusare operantem à peccato. quamvis minus tuta sit quàm contraria, & licet probabilitate vincatur.

6. Hac Soti autoritate oppressus Baronius illam obnubilare tentat, in opere contra Amadæum disput. 1. sect. 1. §. 2. fol. 16. Dicens falso pro hac parte Sotum ab Amadæo citari in 4. dist. 18. quest. 2. artic. 5. * Quia eo loci tatum docet, licere adhærere opinioni probabili, cum stat pro lege, &c. non quando pro commo. * Sed quidem nil à veritate magis alienum Baronius dicere potuit. Et ut clarè innotescat: En questionem, de qua ibi Mag. Soto. * An confessarius teneatur absolvere penitentem, qui non secum consentit volens manere in contractu, quem contra ipsius opinionem putat non esse usurarium. * En Baroni, penitens adhærere opinioni pro commo asserenti contractum non esse illicitum. E contra vero confessarius opinionem pro lege pugnantem sibi

probabiliorem amplectitur. Et tamen in hoc opinionum conflictu, asserente Conrado confessarium ordinarium teneri penitentem absolvere, tenet discrimen: * Sed hoc solum, inquit, distinguendum, an opinio penitentis sit probabilis inter doctores probatæ autoritatis, necne? Si opinio ista est probabilis, tunc Sacerdos, sive ordinarius, tunc delegatus tenetur eum absolvere. * Subnectens infra id esse verum: * Quamvis Sacerdos existimet opinionem esse falsam, siquidem propter probabilitatem excusatur ille à peccato. * Est ergo indubitabile Mag. Soto sentire opinionem probabilem pro commo, seu libertate excusare à peccato, quamvis contraria pro lege, non solum tutor, sed et probabilior sit: ac proinde penitentem, qui in hac opinioni probabili pro commo nolit à contractu desistere, absolvendum esse. Cui appetitissime opponitur Vincentius Baronius, ubi supra, dum censet opinionem probabilem pro libertate non excusare à peccato. Quod non solum est contra Mag. Soto ubi supra, & in aliis locis, ubi plures sententias mutuas securas amplectitur, sed contra communem (sunt illi tui Auctorum sententiam, ut ex referendis magis constabit.

7. Eandem sequitur Mag. Acacius de Velasco Episcopus Oriolensis tom. 2. verb. Opinion. probabile. resolution. 316. num. 7. ibi. * Digo lo primero. La mas comun, y recibida opinion de los Doctores es, lo citado, y seguro en conciencia, seguir la opinion probable, aunque sea dexando la mas probable. La primera parte se prueba, porque en siendo opinion probable, es conforme à razon, &c. La segunda parte se prueba, porque no ay obligacion de hacer siempre lo mejor, &c. Ademas, que sino fuera cosa licita, y segura el seguir la opinion probable, dexando la mas probable, y mas segura, sin duda que peccarian los Doctores, y Maestros, que enseñan opiniones probables por la parte menos segura; porque daban ocasion para pecar a los que usan della. Y es muy ageno de equidad, y de razon, condenar esta parte a tantos varones doctos, y pios, que enseñaron opiniones probables, dexando las mas probables, y seguras. Pruebase tambien, porque vemos, que los Santos Pontifices, en las colecciones de la Iglesia, que no estan determinadas, y distintas, sino debaxo de opinion de Doctores, siguen las opiniones probables, y no siempre las mas probables, y mas seguras, &c. Y aunque parece, que Contrario niega esta opinion, quando dize, in summa. verbo. Opinio. * In operandis, nisi tutiorem patere eligendo, non licet opinionem cujusque sumere. * Pro in realidad de verdad (atende Baroni) no habia Cayetano este lugar de opinion probable, sino de qualquiera opinion, aunque no sea probable, lo qual es manifesto, &c. De Sylvestro dizen tambien algunos, que tuvo la opinion contraria; pero le enganaron. * Sic Illustrissim. Pat. Mag. Accacius addens num. 10. in fine, plures, & graves Doctores pro hac sententia militare, pro qua in margine citatos refert Magist. Bannez 2. 2. question. 10. art. 1. Mag. Candidum disq. 3. art. 20. dub. 1. M. Medinam 1. 2. quest. 19. art. 6. M. Ledesma in sum. tom. 2. tr. 8. cap. 22. Scilicet quos sequuntur M. Joann. Nider ubi sup. part. 1. cap. 11. §. 3. Ubi inquit hanc sententiam * patere ex antiquis satis tam Theologis, quàm juris peritis, & doctoribus modernorum Theologorum sumptorum, & M. Baptista, apud M. Prado tom. 1. cap. 1. de conscientia, q. 4. num. 10. ut constat ex fundamen-

is, quibus nititur, quæ, ut notat ipse M. Prado, non tantum probant licere eligere minus tutam probabilem, sed quancumque probabilem.

8. Idem prorsus docet Mag. Barnabas Gallego, ex eodem instituto, in tractat. de conscientia, edito Martii anno 1648. ubi de consc. probabili, dub. 1. ibi: * Inquirimus in presenti, utrùm sit licitum relicta opinione probabiliori, & magis tuta, sequi opinionem probabilem, & minus tutam? In hac igitur re est prima sententia, quæ dicit non esse licitum, &c. Secunda sententia, quæ est longè probabilior, mihi magis placet; (& pro nostra resolutione habenda est) docet licitum esse sequi in praxi opinionem minus probabilem, & minus tutam, dummodo sit practice probabilis, relicta probabiliori, & tutiori, &c. Hæc igitur secunda sententia communior est inter Thomistas. Eam docent Bartholomæus de Medina 1.2. q. 19. art. 6. dubio ante penultim. Dominicus Bannez 1.2. quæst. 10. art. 1. corollario penultimo. Petrus de Ledesma in summa, tom. 2. tract. 8. cap. 22. diff. 2. circa undecimam conclusionem. Gregorius Martinez 1.2. quæst. 19. art. 6. dub. 6. Didacus Albarez 1.2. quæst. 19. diff. 80. Ludovicus Lopez 1. part. instruct. cap. 120. & 287. Vincentius Candidus tom. 1. diff. 3. art. 20. Petrus de Lorca 1.2. tract. 1. diff. 39. memb. 2. Ludovicus Montelinos 1.2. diff. 29. quæst. 5. §. 3. Petrus Cornejo tom. 1. tract. 8. diff. 3. dub. 6. Petrus de Aragon. 2.2. quæst. 63. art. 4. dubio penultimo. Eribi Michaël Salvo controvers. 2. conc. 4. Joannes Malderus Episcopus 1.2. quæst. 19. artic. 5. diff. 68. Marcus Serra 1.2. quæst. 19. art. 6. dub. 4. Qui etiam conatur explicare Cajetanum, & Sylvestrum primam sententiam non docuisse. Hanc sententiam communior inter Thomistas sequuntur alii plures Auctores. Hi sunt Suarez, Valentia, Vasquez, Azor. Thomas Sanchez, Joannes Sanchez, Diana, Saias, Nicolaus Vandelus, Petrus de Navarra, Layman, Sayro, Granado, Filius, Bassæus, Navarrus, Becanus, Lessius, Henriquez, Reginaldus, Ludovicus de la Cruz, Basilus Ponce, Villalobos, Ludovicus de Torres, Joannes de Lugo, Sanctarellus, Nicolaus Garcia, Barbosa, Portel, Machado, Tannerus, Castro Palao, Franciscus de Lugo, & alii. * Hæcenus Mag. Barnabas Gallego ubi supra, singulis suis citatis locis, quæ brevitate causa omitto.

9. His adde alios ex eodem ordine viros celeberrimos. Illustrissimum P. Mag. Petrum de Tapia Archiepiscopum Hispalensem in doctissima sua Cærena Morali, lib. 1. quæst. 8. artic. 12. Ubi ait. * Opinio etiam minus probabilis, dum tamen sit probabilis practice, potest eligi tuta conscientia, relicta probabiliori, & tutiori: ita Medina, Bannez, Ledesma, & alii plures. * Et Mag. Franciscum Lopez de Texedam. 1. contr. Theologia Morali, lib. 1. tract. 2. controvers. 7. num. 9. ibi: * Quando utraque pars est secuta, & tuta, ut contingit, quando utraque pars est probabilis, bene potest sequi opinio probabilis; probabiliori, & securiori ommissa; cum tuta, & secuta sit: alias enim probabilis non esset. * Quod iterum firmat controvers. 9. dicens. * Opinio probabilis quodcumque malitiae periculum, quod fortassis in ipsa re repetitur, aufert, & tollit. * Idem sentiunt alii, quos refert Mag. Joannes Martinez de Prado ubi sup. cap. 1. quæst. 3. §. 2. Qui licet hanc opinionem non sequatur, inquit tamen esse communissimam. Et non parum faver, §. 3. dum asserit sæpè in praxi licere sequi opinionem minus probabilem, nec se reperisse Auctores, qui hanc conclusionem expressè negent. * Probatur, inquit, ratione Cajetani,

quia sapissimè sufficienti adhibita diligentia, latet non solum homines plebeios, sed etiam homines doctos, quæ sit opinio probabilior: Et sæpè falsa quo ad rem ipsam, quoad nos sunt probabiliora veris. * Sic Prado. Quem cum latere non possit, opinionem quam viri docti probabiliorē censent, minus probabilem aliis Doctoribus videri, & contra: Et ignorare nequeat, indoctis aliud non esse fundamentum ad iudicium majoris probabilitatis opinionis ferendum, quam Doctorum pluralitatem, quos numero, & qualitatis pondere metiri, est moraliter impossibile, videtur manifestum, tam docto, quam indocto sufficere ad securitatem conscientie, quancumque maluerint eligere opinionem, ex his quæ inter Doctores probatæ auctoritatis probabiles habentur. Siquidem quancumque electa, semper verificatur, probabiliorē sibi, vel alii Doctoribus eligere. Quemlibet autem posse operari juxta aliorum opinionem, propria relicta, commune est apud Theologos.

10. En Baronius, quot, quantique Doctores ex familia Dominicana propugnent, & expressis verbis doceant, opinionem pro libertate, non solum parisi, sed etiam minoris, cum adversa pro lege, probabilitatis, securam esse, & practice probabilem. En quot quotque tuum illud inconcussum dogma apertè concutiant.

S. III.

Auctoris iudicium.

11. Cum Doctoribus secundæ sententiæ pronuntio, licitum esse, opinionem minus tutam, minusque probabilem eligere, relicta tutiori, & probabiliori. Communem hanc sententiam, nulum ex fundamentis contrariæ deferere cogit. Immo cum communis antiquorum Theologorum, & Thomistarum teneat, licitum esse, opinionem probabiliorē, etsi minus tutam eligere, eorum vestigiis insistens, hanc ego amplector, quia probabiliorē iudico. Quod proinde, qui senserint, tuta conscientia, juxta communem Theologorum sensum, amplecti poterunt, & à peccati periculo immunes erunt.

12. Quod autem à principis extrinsecis nostra hæc sententia probabilior sit, nemo in dubium vertere potest, ut ex numero, & qualitate Doctorum, quos pro ea congesti, evidenter evincitur. Quibus adde Fr. Franciscum Bonæ spei Ordinis S. Beatæ Mariæ Virginis de Monte Carmelo in Apologemate retorro contra Caramuelem pro doctrina Domini Prosperi Fagnani ad caput. * Ne innotat, * dub. 7. num. 287. & 298. Fr. Patricium Sporer ex Ordine Minorum in Tyrocinio Theologiae Morali. cap. 3. assert. 8. §. 2. num. 42. & alios ex variis familiis Auctores, quos recenset Vincentius Baronius in opere contra Amadeum disp. 1. sect. 1. §. 5. fol. 49. nempe Ludovicum Beja, Lezana, Urbanum, Petrum à Sancto Josepho, Maletum, Pelbartum, Hauteur, Caspensem, Gessualdum, Leandrum à Sacram. Hieronymum Garcia, Aversam, Pasqualigum, Marcum Vidal, Spinulam, Merulam, Guarrinum, & Januarium: & esse communem Doctorum omnes fatentur. Et docet novissimè Illust. D. D. Alphonsus de Monte negro Episcopus Quitenis, in Itinerario aureo para Parochos de Indios lib. 1. tr. 4. sess. 20. ubi ait. * Nuestra conclusion es cierta, y muy comun, tienenla muchissimos Auctores, que ab extrinsecis

trinfeco la hazen mas probable, y tambien lo es ab intrinseco. * Ergo hoc uno fundamento ductus unusquisque poterit opinionem minus tutam, minusque probabilem circa honestatem operationis, dissidentibus Doctoribus eligere. Formo sic argumentum, licitum est juxta communem Doctorum consensum, opinionem probabilior pro libertate, etsi minus tutam eligere, sed quando Doctores dissident, probabilior opinio asserit, licitam esse, quam malueris, partis electionem, ergo.

13. Confirmatur, quia nullum argumentum contra reflexam hanc demonstrationem fieri potest, quod æquè non militet contra Doctores directè asserentes, non esse obligationem eligendi tutiorem opinionem, si contraria pro libertate probabilior sit: æquè enim in uno, ac in altero casu exponitur operans periculo faciendi contra legem: aliud autem non est in amplectenda communi opinione delicto delectum minus tutæ, minusque probabilis, relicta tutiori probabiliori: ergo sicut in primo casu periculum solum est mali physici, non moralis, & idèd opinio probabilior de honestate actus eligendi excusat operantem à malitia formali, & à peccato, ita similiter excusabit probabilior opinio reflexa de licita electione minus tutæ, minusque probabilis, relicta tutiori.

14. Secundò probatur, quia judicium de honestate actus eligendi nequit à principiis intrinsecis probabilibus esse omnibus operantibus, sed his tantum, qui in re morali non parum variati, opinionum fundamenta excusserint, & rationibus undique perpensis, maturo consilio partem præferendam disceverint: rarissimi autem sunt, qui hoc judicium formare possint; ergo viros tantum doctissimos in re morali lex illa eligendi probabilior opinionem ligare poterit, & hi tantum licet nequibunt pœnitentes in confessionario favorabili opinione juvare, & consulentes benigna opinione reficere; sed tenebuntur, juxta quam, ipsi probabilior opinionem censent, consilium præbere, aut si de majore probabilitate dubitent, differre, usque ad sufficientem adhibitam diligentiam. Quis quidem onere, alii confessorii & Theologi minus docti, quibus id moraliter præinopia doctrinæ, vel librorum, impossibile sit, non gravabuntur, sed dum primum pœnitentem, aut quemvis alium consulentem audierint, absque mora poterunt illi respondere, & opinione aliena pro libertate consolari, quam ab aliis Doctoribus, aliis etiam reclamantibus, probabilior opinionem censi noverint. Nec ipsis majorem diligentiam adhiberi incumbet, ad probabilior opinionem indagandam: quia neque à principiis intrinsecis, cum eorum vim non penetrant, neque ab extrinsecis, cum hæc ex Auctorum numero, & qualitate pendeat, quos ad lancem appendere nemo potest: imò & quandoque pauci pluribus prævalere debeant. Unde quæcumque opinio pro libertate ab Auctoribus probatæ auctoritatis defensata, jure poterit ab indoctis probabilior, aut saltem æquè probabilis judicari, quia minor probabilitas eis constare non potest. Jam, si hæc ita se habeant: Væ Doctoribus, quos strictissima hæc obligatio solum tenebit! Felices indocti, qui quam maluerint viam attripuerint, ad salutis terminum pervenient. Quis non videat, hæc irrationabilia esse? Idèd huic opinioni non assentior, de qua merito M. Bartholomæus de Medina 1. 2. quæst. 19. art. 6. quæst. 6. dixit: * Hæc sententia cruciat animos timoratos, * & P. Thomas Sanchez lib. 1. Sum. cap. 9. num. 14. * Intolerabile onus, & multis scrupulis expolitum esset, si opiniones probabiliores investigare tentemur. * Maxime cum non raro, quæ magis apparet vera, falsa sint; ut dixit Aristoteles, unde Cajetanus 2. 2. q. 100. art. 7. in fine. * Contingit aliquando magis apparere, percipi, satisfacere, & movere, arguta falsa, quam solutiones eorum. * Quia ergo magis opiniones probabiliores discerneret?

15. Tertiò probatur, quia in dubio melior est conditio possidentis: Quæ regula non solum in materia justitiæ, sed in aliis etiam locum habet: in ratione possessionis libertatis, licitum sit prædictum deponere dubium speculativum, & contra illud operari, ut docent gravissimi Theologi, quos citat, requiritur Thomas Sanchez lib. 1. de Matrim. disp. 9. de lib. 2. disp. 4. 1. num. 32. Suarez, Henriquez, Joannes Sotus, Villalobos, Santarellus, & alij penes ipsos, quos citatos sequitur Diana 4. part. tract. 1. res. 2. & cum Soto, Sylvestro, M. Baptista, M. Gallego, & alia trīginta, apud illum, defendit M. Prado tom. 1. quæst. 9. §. 1. num. 3. & §. 2. num. 10. Et merito non ut lepidè scripsit Caramuel in Apologem. epist. 2. num. 83. fol. 36. * Plus inter se differunt monete aureæ, quæ uno grano præponderant, quam opinionum probabilis, & minus probabiles: illas autem nemo modo oculis, nemo mente distinguit, libella illarum differentiam præcipimus, quæ mens humana, nisi celum adjuva, caret, ut probabilitates examinet. * Unde hæc est jam communis & vera. Fundamentum est primo, quia ut pluribus probat M. Prado ubi supra num. 8. perfectè verificatur, quod voluntas possidentis suam libertatem; ac proinde licet in foro exteriori, cognita obligatione dubia, nemo ad illam cogatur, ita neque in interno. Cui facit regul. 1. de Reg. jur. in 6. Ubi dicitur: Cum sunt paria jura obliuata, favendum est potius, quam actori: Possessor autem (inquit Prado) semper est reus, quia ipse non possidet, sed ab ipso postulat actor: ergo dum non incerta obligatio, favendum est possessori libertatis. Secundò, quia tota ratio, quare id valet in materia justitiæ, non est ex aliquo peculiari tali matere, sed ex communi ratione dubii invincibilis, quod semper excusat, in quantum, scilicet, invincibiliter ignoratur malitia retinendi rem alienam, & obligatio eam restituendi, quæ tamen ignorantia eadem est, etiam in materia aliarum virtutum; sed opiniones contrariæ circa honestatem actus verè generant dubium, vel proprium negativum, nempe suspensionem actus, quando intellectus neutri parti alterum præstat, vel positivum, ut quando uni determinatè assentitur cum formidine majori, vel minori veritatis partis contrariæ, (ut exudit probabilior minus Fagnanus in cap. Ne in iur. num. 142.) ergo in dubio præcepti (quod semper manet speculativum, dum non fertur judicium moraliter certum), licet quis poterit practicè deponere dubium, & operari ratione possessionis suæ libertatis, quæ per præceptum dubium superveniens spoliari non debet, sicut nec bona fide possidens, in materia justitiæ repossessus privandus propter dubium subortum, quod sit aliena. Nam dum id certo non constet, prævalet possessio cum judicio probabilis, quod sit propria. Ergo dum certo moraliter non constet demerita actus, & altundè sit judicium probabilis de honestate, operari licet ratione possessionis libertatis.

16. Quapropter Sanchez lib. 2. de Matrim. disp. 4. num. 36. ex Henriquez, & aliis ait: quoties dubium est, an impositum sit præceptum naturale, divinum, vel humanum, de aliquare, eo non obligatur dubium.

trans. * Quia donec constet de præcepto, possidet voluntatis libertas. * Quod tenet etiam Suarez tom. 5. in 3. part. disp. 40. sect. 5. num. 15. Sà verb. dubium num. 2. Et plures alii; quia ante hoc dubium bona fide possidebatur libertas; & dubium superveniens, quod solita diligentia vinci nequit, non tollit bonam fidem, ut probant Covarr. Regula possessor. 2. part. §. 7. num. 4. & Sarmiento 2. select. cap. 10. num. 5. cum aliis, quos referunt. Quo principio ab obligatione voti excusant dubitantem de emissionem, Mag. Sotus lib. 7. de post. quest. 3. art. 2. docum. 2. Medinalib. 1. sum. cap. 14. §. 7. Ludovicus Lopez 1. part. instruat. cap. 45. §. dubitanti de voto, & plures alii. Ergo nunconsequenter loquantur, dubitantem etiam de existentia præcepti, excusare debent ab obligatione.

17. Urgentius premo ex M. Soto in 4. dist. 27. quest. 1. art. 3. §. imò vero. Ubi probat, conjugem dubitantem de valore matrimonii posse post adhibitam diligentiam, debitum petere, ratione possessionis suæ libertatis. * Quod si arguas (inquit) illa facit contra dubium, ergo peccat. Respondetur ad antecedens, dubium esse duplex, scilicet speculativum, & practicum. Et quidem agere contra dubium speculativum non est peccatum, sed agere contra practicum. Dubitat autem illa speculativè, an ille sit solus, sed non inde sequitur, quod dubitet, reddendum esse debitum, aut petendum, quod est dubium practicum, imò per possessionem fit certa, quod utrumque potest. * Ergo licet speculativè quis dubitet, propter Doctorum dissidium, sit necne præceptum prohibens aliquam operationem; non sequitur, quod practicè dubitet licere sibi operari, quia per possessionem suæ libertatis fit certus, quod potest. Unde pro hac sententia stare debent omnes, qui cum Soto sentiunt, M. Martinez de Ledesma, & M. Ludovicus Lopez, & alii, quorum sententiam probabilem judicant M. Victoria, Cano, Penna, Gallo, Bannez, Henriquez, Manuel Rodriguez, & alii apud Sanchez lib. 2. de Matrim. disp. 41. Qui disp. 44. num. 2. & 4. rectè admonet, possessionem prævalere contra dubium, non solum quando negativum est, nempe suspensivum actus, sed etiam quando positivum, scilicet, quando habet assensum opinativum utriusque partis, quo censet, esse probabile, matrimonium esse validum, & esse probabile, validum non esse, quæ cum contradictoriorum non sint, rectè compatiuntur in eodem intellectu. Imò idem dicendum putat, licet probabilius iudicet, matrimonium esse invalidum, quod prædixerat disp. 42. num. 8. & sequitur cum Petro, & Martino de Ledesma, & cum Joanne Sanchez, & Villalobos, Verticelli tom. 1. q. mor. tract. 2. quest. 25. num. 3.

18. Non melatet Baronium 1. p. contra Caramuellem, disp. 2. sect. 5. art. 3. fol. 317. & 324. totis nixibus contendere, & intrepidè affirmare, regulam illam juris: in dubio melior est conditio possidentis, apud juris civilis Authores, & Sacrorum Canonum interpretes, valere tantum in foro judiciali, non autem in foro conscientie. Verum ut clarè constet, quàm falso, & sine fundamento id scripserit: Illi oppono ejusdem instituti Authorem virum doctissimum M. Joannem Martinez de Prado contrarium asserentem ex communi Doctorum tom. 1. quest. moral. cap. 1. quest. 9. num. 3. ubi sic. * Dico tamen primo, etiam in foro conscientie in dubiis melior est conditio possidentis. Ita expressè Soto in 4. dist. 27. quest. 1. art. 3. §. ad hujusmodi, & relect. de secreto, memb. 3. quest. 2. §. & quævis, Sylvest. verb. præscriptio, 1. quest. 3. &

Authores communiter: viginti quinque refert, & latè sequitur M. Baptista, disput. 209. dub. 4. conclus. 1. & triginta Doctores refert, & sequitur Gallego de conscientia dubia, dub. 79. * Hæc Prado, quæ Baronium obmutescere compellent.

19. Quarto aliter probatur, quia opiniones contrariæ, etiam si inæqualis probabilitatis, verè generant dubium de honestate actus, sitne contractus licitus, necne? Ut tradit Aristoteles 1. Topicor. cap. 9. in princip. * Sunt autem (inquit) problemata, de quibus contrarii sunt syllogismi: dubitationem enim habent, utrum sic se habeant, an non, eo quod de utrisque sunt rationes suasibiles. * Et rem dubiam æstimari, secundum ius Canonicum, quando utrinque sunt opiniones probabiles, pluribus juris capitibus probat Dominus Fagnanus vir sanè doctissimus in cap. Ne innotaris, num. 148. & 149. Sed dubium, quod facta diligentia vinci non potest, ignorantiam invincibilem constituit; ergo qui post sufficientem diligentiam ad inquirendam veritatem de existentia præcepti naturalis, vel divini, vel humani, dubius adhuc manet, nequit in operando delinquere, quia ignorantiam invincibilem excusare à peccato, fide sanctum est. Quod autem eam generet ejusmodi dubium, si post factam diligentiam vinci non possit, constat ex D. Thoma 2. sentent. dist. 22. quest. 2. art. 2. Ubi ait: * Si talis sit ignorantia, cui nullo modo admisceatur ratio culpæ, ex eo, quod ignorantia est, sic excusat in toto, sicut ignorantia invincibilis, & ignorantia particularis, adhibita tamen debita diligentia. * Quem sequitur M. Sylvest. verb. Ignorantia, questio 4. ibi: * Si sit ignorantia talis, quæ sit involuntaria, &c. omnino à peccato excusat ex D. Thoma 1. 2. quest. 77. art. 3. * Involuntariam autem ex D. Thoma dicit esse, quæ studio insuperabilis est: * Nulla (inquit) ignorantia invincibilis, id est, studio insuperabilis, est peccatum, quia non est voluntaria, nec imputatur ad negligentiam, si quis nesciat, quod scire non potest. * Sic etiam M. Prado tom. 1. Theol. Moral. cap. 2. q. 12. §. 2. num. 5. ibi: * Probat S. Thomas 1. 2. q. 76. art. 2. quia ignorantia invincibilis dicitur; quia studio superari non potest, &c. D. Thom. sequuntur Sylvest. & omnes Thomistæ. * Et proximus ad nostram conclusionem tom. de Penit. q. 3. de contrit. dub. 3. num. 23. cum M. Petro de Soto. * Probabile, inquit, iudicium cum bona fide, & diligentia debita, faciunt ignorantiam facti, vel juris, vel utriusque, esse invincibilem. * Quibus consentit M. Hyacinthus Donatus ex eodem Ordine Prædicatorum in Addit. ad practicum tom. 4. tract. 7. quest. 70. Ubi ignorantiam invincibilem appellat, si * cum præcesserit cogitatio de re opinabili, & adhibita fuerit omnis diligentia ad inquirendam veritatem, non fuit inventa. * Sic ille ex Thoma Sanchez lib. 2. de Matrim. disp. 41. num. 46. cum pluribus ex hoc principio defendentibus, conjugem post matrimonium bona fide contractum dubitantem de eius valore, posse post adhibitam diligentiam, veritate non assequuta, debitum petere. * Quia invincibilis (inquit Sanchez) ignorantia est, quæ sufficiente adhibita diligentia, vinci non potest. * Quod tenet apud illum alii Doctores: & expressè M. Sotus lib. 4. de Iust. quest. 5. art. ultimo ad finem, & in 4. dist. 27. quest. 1. art. 3. vers. Imò verò, & dist. 37. quest. unica, art. 5. ad finem, vers. Dum verò conjugatur. Ubi rationem reddit, quia post adhibitam diligentiam ad indagandam veritatem: * Jam est in bona fide: nam tunc vanum est, habere positivè assen-

assensum virum illum non esse suum. * Ergo similiter, qui post adhibitam diligentiam de existentia præcepti, de illo dubitat, in bona etiam erit fidei possessionis suæ libertatis, & vanum illi erit, habere assensum circa existentiam præcepti prohibentis, sed liberè, & licitè, quem fortè habuerit, deponere poterit, & opposito adherere. Et ita in terminis tradit novissimè ex Ordine Minorum Fr. Patricius Sporer in *Tyrocinio Theolog. Moral. cap. 4. num. 72.* * Lex (inquit) invincibiliter ignorata, & non sufficienter propolita, & intimata, non obligat, secundum omnes, atqui idem est de lege, post sufficientem inquisitionem dubitare, ac eam ignorare: Ergo in dubio juris non est obligatio ad tutiorem partem. * Sic ille. Quod pluribus probat Valdellus in *Theolog. Moral. lib. 4. disp. 8. num. 7. & 8. & disp. 9. num. 1.* Cum Suarez de censuris *disp. 40. sect. 5. num. 15.* Henriquez *lib. 8. de Euch. dist. cap. 48. num. 3.* & Sanchez *lib. 1. in Decalog. cap. 10. numero 32.*

20. Ex hoc capite, sequentes opinionem probabilem excusant à peccato M. Bartholomæus de Ledesma in *Sum. tract. de Penit. ubi de Confes. diff. 4. §. Tertia conclusio.* ibi: * Aliquando propter ignorantiam invincibilem, quam quis habet, sequi potest opinionem, quæ tamen, re vera, est contra ius naturale, & divinum: nam quodcumque sunt duæ opiniones contradictoriæ de eodem, alteram veram, alteram falsam esse oportet: quia tunc non liquido constat, qui ejusmodi opinionem sequitur, excusatur propter ignorantiam illam. * Et M. Prado *tom. 2. Theolog. Moral. cap. 33. in appendice contra Caramuelem, §. 3. num. 22.* ait, probabilitatem extrinsecam deservire posse; * ut operantes, & errantes invincibiliter excusentur à peccato. * Et *tom. 1. cap. 1. quest. 4. §. 3. num. 12.* excusat à peccato amplectentem opinionem minus tutam æquè probabilem contrariæ: * Nam in practica (inquit) habet certitudinem moralem, quod rectè operetur, quia quæsitâ veritate quantum potuit, si in re erret, invincibiliter ignorat. * Et sequentem etiam minus probabilem ex eodem principio eximit M. Martin. de Ledesma in *2. 4. quest. 8. art. 4. fol. 68. in editione Conimbricensi anno 1560.* Ubi sic: * Ideò dico prius, quod probabile est, sed parum, quod solum circumstantiæ mutant species sunt confutandæ, quia hoc communiter dicunt Theologi; ut S. Thomas, Bonaventura, & alii: & ideò, vel hoc est verum, vel qui hanc sequuntur opinionem, excusantur ignorantia invincibili. * Sic ille (quem miror opinionem Div. Thomæ parum probabilem dixisse.) Quibus consentit M. Arauxo in *Decisionibus Moral. tract. de statu Civili, disput. 9. assert. 3. num. 16. & assert. 4. num. 22.* Ubi ex Sylvestro ex hoc capite excusat sequentem opinionem probabiliorem minus tutam. * Quia operatur (inquit) & procedit bona fide, hoc est, juxta prudentem meliorem estimationem; ac proinde ignorantiam invincibilem, & justam patitur, per quam ab omni culpa excusatur. * Idem autem contingit operanti ex opinione probabili, quia ignorantiam invincibilem non constituit major probabilitas, sed dubium, quod post adhibitam diligentiam, veritate non allequuta, remanet. Et ita fateretur ipsemet Arauxo *suprà assert. 3. num. 16.*: * Per accidens, & ratione ignorantia invincibilis, & justæ, posset excusari à peccato sequens opinionem minus probabilem, relicta probabiliore, ut bene Sylvest. *

21. Obijcit Baronius 1. p. contra Carth. *dist. 1. sect. 1. art. 3. §. 2. fol. 155.* ignorantiam invincibilem tolli, aut resolvi in ignorantiam vincibilem, ratione dubii, vel opinionis probabilis pro lege, ut colligitur ex Paulo ad Rom. *cap. 1.* Ubi cum Deum cognovissent antiquos Philosophos, quod minimè coluerint: Philosophi autem cognovissent tantum probabilem de unitate Dei, & de eius existentia habuerunt. Respondet, falsum imponere Baronium: habuerunt enim, aut evadentem, aut moraliter certam notitiam Dei, ut ut prudenter de eius existentia dubitare non possent. Quod satis expressit Paulus, iniqui. * Invincibilia enim ipsius à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta, conspiciuntur: sempiterna quoque eius virtus, & divinitas, ita ut sint inexcusabiles, quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt. * Quæ ponderans Sanctus Bernardus *serm. 31. in Cantica:* sic inquit: * Cum autem de eum quem non vides, cetera vides, scis indubitanter existere, quem oportet inquirere, ut inquirentem non fraudet gratia, ignorantem regentia non excuset. Verum hoc videndi genus commune. In promptu enim est juxta Apostolum, omni utenti ratione invisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellectione conspicere. * Ideoque nullum nationem ita rudem, & heberem fuisse, ut haberet ignorantiam invincibilem unitus Dei, eruditus probet. Solorcanus *tom. 1. de Inve. Indiar. lib. 2. cap. 13. num. 70.* ubi plures Auctores congerit.

22. Rogabis: quanta esse debeat diligentia ad veritatem comparandam adhibenda, per quam invincibilis reddatur ignorantia? Difficultatem hanc attigit P. Thomas Sanchez *lib. 1. Sum. cap. 6. num. 36.* & cum Vasquez, & aliis arbitrio boni viri relinquendum dicit. Sed quidem, si Doctores diligenter probatæ auctoritatis sint, idque vir doctus agnoscat, vel indoctus à peritior Theologo, vel peritioro intelligat; sufficiens hæc diligentia censeri debet: quia dubium, ex diffidio Doctorum, vacillare, impossibile moraliter judicare potest: sed diligentiam frustra adhibendam nemo tenetur; ut bene in alio simili tradit ipse Thomas Sanchez *lib. 2. de Matrim. disp. 41. numero 47.* Unde Fr. Franciscus Bonæ Spei in *Apologemate retorto contra Caramuelem*, hanc fortè diligentiam cuiuslibet adhibere pollicens, concludit, quemlibet posse suam ignorantiam invincibilem efficere: * Talem (inquit) ignorantiam esse in humana facultate positam, nemo est, qui dubitet. * Sic *dub. 7. num. 300.* Ad eam probationem utitur verbis Domini Fagnani *ex num. 212.* negantis: * Esse suprà humanam facultatem habere moralem certitudinem de omnibus eligibilibus: * Quod Bonæ Spei sic intelligit: non esse suprà humanam facultatem, veritatem inquirere, qua non reperta, certitudinem quiscunque habet, possit licitè, quam maluerit partem eligere: nam ut rectè ait M. Victoria in *Relect. de Indi. Insularum num. 31.* * Ad ignorantiam invincibilem satis est, quod fecerit humanam diligentiam ad sciendum. * Hæc autem locis adhibetur, dum veritatem sciri non possit, ex Doctorum diffidio aperte constat. Quod videtur sentire P. Salas *tom. 1. in 1. 2. q. 6. tr. 3. disp. 4. sect. 1. num. 3.* Et tradit aperte Vercelli *ro. 1. q. 99. mor. tr. 8. q. 17.* notis. * Certum inquit, est, quod ignorantia juris, in qua sunt opiniones hinc inde, excusatur etiam iurisperitorum à dolo, culpa, & pœna: quia opiniones Doctorum faciunt

facientem dubiam, & tantum quæ est in culpa, quando articulus est indubitatus. Alexander *conf. 19. numer. 11. vers. Non enim debet vol. 7.* * Nec dubium speculativum, quod diversitas opinionum generat, potest obitare, ut ex dicendis magis constabit, dum de iudicio pratico certo: ratione possessionis libertatis, & ignorantia invincibilis efformando, infra egerimus.

§. IV.

Obiectio prima ex doctrina D. Thomæ de prompta, contra delectum opinionis pro libertate.

*Primam, & in hac materia principalem de sumunt adversarii ex celebri loco D. Thomæ quodlib. 8. art. 13. Ubi hæc scribit: Illud, quod agitur contra legem, semper est malum, nec excusatur per hoc, quod est secundum conscientiam, &c. Dicendum ergo est, quod quando sunt duæ opiniones contrarie de eodem, oportet esse alteram veram, & alteram falsam. Aut ergo ille, qui facit contra opinionem Magistrorum, utpote habendo plures opiniones, facit contra legem Dei, non excusatur à peccato, quamvis non faciat contra conscientiam. * Hæc D. Thomas: quæ si vera, ut sonant, vix operantibus ex opinione probabiliori, imò & moraliter certa, nisi secutiorem semper eligant, in qua nec periculum mali physici possit esse. Exponendus ergo est; nam, ut ipse ait in fine articuli, * si ex contrariis opinionibus in nullam dubitationem inducitur, non committit se discrimini, nec peccat: * Et tamen evidentissimum est, contingere posse, quod licet non dubitet, faciat re ipsa, contra veram opinionem, & sic contra legem Dei. Ergo stare potest, quod faciat contra legem Dei, & tamen excusetur à peccato; nempe beneficio opinionis probabilis, quæ licet minus tuta dubium practicum excludat. Explicari ergo debet D. Thomas de conscientia erronea dubia, aut ignorantia vincibili laborante, quando conscientiam non excusare, dixit. Et sic se explicat Angelicus præceptor quodlib. 3. art. 10. dicens: * In his, quæ pertinent ad fidem, & bonos mores, si sequatur opinionem erroneam alicujus Magistri, ignorantia non excusat. * Quando autem id contingat, exprimit infra his verbis: * Qui ergo assentit opinioni alicujus Magistri contra manifestum scripturæ testimonium, sive contra id, quod publice tenetur secundum Ecclesiæ auctoritatem, non potest ab erroris vitio excusari. * Quid clarus? Ergo si hæc non concurrant, vel assentienti opinioni alicujus Magistri non occurrant; nec sit illi ratio ulla dubitandi studio, aut diligentia superabilis, excusabitur à vitio erroris. Unde M. Bartholomæus Fumus in *Armilla verb. Opinio, num. 1.* * Si non appareat (inquit) opiniones esse contra bonos mores, neque contra determinationem Ecclesiæ, neque contra sacram Scripturam, & sequitur aliquis tales opiniones, credens bene facere, & sine pertinacia, non peccat, etiam si tales opiniones essent falsæ, imò hæreticæ, sed non manifestæ. Unde nunc multa sunt hæretica condemnata, quæ antea sine peccato poterant teneri secundum D. Thomam 1. part. quæst. 32. artic. 6. quia manifestus error non erat. * Hæc M. Fumus. Quibus D. Thomæ loca optime conciliantur.*

Part. 11.

24. Et sic exponunt D. Thomam Thomistæ antiqui, & recentiores, ut videre licet apud Sylvestrum *Verb. Opinio, quæst. 1.* Ubi sic: * In spectantibus ad fidem, aut mores S. Thomas dicit, quod tales non excusantur in his, quæ sunt manifestæ, & clarè determinata alicubi. Quo etiam modo (attende) secundum Archiepiscopum intelligitur, cum dicit, quod in opinionibus, faciens contra verum, licet non contra conscientiam, non excusatur à peccato: puta habendo plures præbendas: quia facit contra legem Dei. Alias (inquit) contradiceret sibi in eodem libro, quod non est credendum. Et est verum, quia in talibus non excusat ignorantia. Panormitanus verò (qui assentit, excusari à peccato, qui sequitur opinionem alicujus Doctoris, licet postea appareat, esse falsam) loquitur in obscuris, & est verum. * Hæc Sylvester cum D. Antonino, quos sequuntur Magister Joannes Nider in *consolatorio timorata conscientia, part. 3. cap. 11.* Ubi adductis verbis D. Thomæ ex *Quodlib. 8. art. 13.* Quando sunt duæ opiniones contrarie, de eodem, &c. sic ait: * Hæc verba D. Thomæ non possunt intelligi, nisi de illis, ubi manifestè patet ex Scriptura, vel Ecclesiæ determinatione, quod sit contra legem Dei, & non de illis intelligit, ubi illud non apparet, sicut se ipsum declarare videtur quodlib. 3. art. 10. Alias enim sibi contradiceret in eodem libro, quod non oportet semper tutiorem opinionem eligere de necessitate salutis, sed sufficit tutam eligere. * Et infra §. Tertio patet in fine. * Idem item Wilhelm. in materia de decimis, recitans duas opiniones, dicit: quod illa prima opinio, scilicet, quod antiquas decimas sine peccato in feudis retinere possunt laici, & quod ad hæredes transeant, benignior est, & ideo magis amplectenda. Item repeti in libris veteribus Ordinis nostri Prædicatorum responsa plura, quæ data esse videntur à Domino Alberto, quæ idem sonant, &c. (Et cap. 13. §. Quarto patet.) Concludendum est ex prædictis omnibus, quod probabilis certitudo sufficit in Moralibus, ut non exponat se quis periculo. * Hactenus M. Joannes Nider. Quibus, & mentem D. Thomæ exponit, & ab obligatione eligendi tutiorem opinionem excusari. Ergo secundum D. Thomam, quod agitur secundum conscientiam probabilem peccatum non est, quamvis alias, re ipsa contra legem Dei sit. Nec aliud periculum incurrit, qui ex opinione probabiliori operatur, ac qui ex probabiliori, aut sibi moraliter certa, minus tamen tuta: nam, ut constat ex superius dictis, cum veritatem, dissidentibus Doctoribus, adquirere non possit, ignorantiam ejus invincibilem habet. Quam excusare à peccato, etiam si juris naturalis, vel divini sit, est per se notum, & constat ex D. Thomæ quodlib. 8. art. 15. Ubi ait: * Error autem conscientie quandoque habet vim absolventi, seu excusandi, quando scilicet procedit ex ignorantia ejus, quod quis scire non potest, vel scire non tenetur. * Et infra. * Quando verò error conscientie non habet vim absolventi, est, quando scilicet ipse error peccatum est, ut cum procedit ex ignorantia ejus, quod quis scire tenetur, & potest. * Hæc ibi, & in 2. sentent. dist. 22. quæst. 2. art. 2. in corpore. §. His ergo visis, & de virtute, quæst. 17. artic. 3. & 4. Cum ergo, dissidentibus Doctoribus error conscientie procedat ex ignorantia ejus, quod quis scire non potest, planè sequitur, hunc errorem excusare à peccato: procedit enim ex ignorantia invincibili, id est, studio insuperabili, ut explicat Sylvester

verb.

§ V.

Secunda obiectio de conscientia dubia.

Et inferius. fol. 407. §. 5. ignorantiam invincibilem malitiae fornicationis possibilem esse, ex Div. Thomæ, & Mercero contra Wendrockium acriter propagat. Quod defendunt plures alii Theologi, quos sequuntur Lorca 1. 2. tom. 2. disput. 30. de Peccatis, memb. 2. Vazquez 1. 2. disput. 122. Sotus de justis. lib. 5. quæst. 1. artic. 5. in fine, Suarez, Coninch, Sanchez, & alii, quibus subscribit Cardin. de Lugo tom. de fide, disput. 19. sect. 1. num. 2. & Mag. Arauxo 1. 2. quæst. 76. artic. 4. dub. 5. Ubi sic ait: *Alia denique sunt juris naturalis, quæ mediare, & cum aliqua difficultate ex primis principiis deducuntur, cujusmodi sunt mendacium, propter liberandum innocentem, simplex congressus cum scorto, soluta mercede, & de his potest apud homines etiam Christianos, saltem indoctos, esse probabilem, & invincibilem ignorantiam, &c. Etiam potest dari ignorantia probabilis, & invincibilis juris divini scripti, & positivi, quantum ad necessaria ad salutem, ne dum inter infideles, sed etiam inter fideles. Hæc conclusio est expressa Div. Thomæ 2. 2. quæst. 110. artic. 2. & 3. part. quæst. 69. artic. 4. ad secundum. * Hæc Arauxo ubi supra & iterum quæst. 64. disput. 2. sect. 3. diffi. 1. ubi plures citat. Quos cum Mag. Soto, Medina, Alvarez, Gregorio, Martinez, & aliis sequitur M. Prado tom. 1. quæst. moral. cap. 2. quæst. 19. §. 6.

48. In prædicto ergo Div. Thomæ loco, articulo decimo quinto, nuper citato, prætermisit Amadeus in suo pro Iesuisti opusculo. omisi & ego, consilio exempli, quibus Angelicus Doctor doctrinam universalem circa ignorantiam vincibilem, & invincibilem tradidit, dicens: hanc excusare à peccato, secus illam; quia alia est ejus, quod quis scire potest, & tenetur; alia ejus, quod scire non potest. Quæ cum tam rerum juris, quam facti, juxta Div. Thomam, ejusque discipulos, nec Baronio ipso, (licet sibi contrario) excepto, contingere possit; ideo tam ad res facti, quam juris, doctrina ejus generalis, in hoc articulo decimo quinto, & aliis locis tradita ab omnibus Theologis extenditur. Si enim ignorantia invincibilis sit, fide sanctum est, à peccato excusare, si facti sit, sive juris; idque intendit Div. Thomas, ut certum statuere, sicut & ignorantiam vincibilem tam facti, quam juris, vim excusandi non habere, licet claritas gratia in exemplum invincibilis; ignorantiam rerum facti; & in exemplum vincibilis, ignorantiam rerum juris adduxerit. Quorum meminisse, nisi ad implendam paginam necessarium non putavit Amadeus, contentus habere principium hoc inconcussum ex Div. Thomæ, & omnium doctrina: quancumque ignorantiam ejus, quod quis scire non potest, seu ignorantiam inculpatam excusare à peccato. Hanc autem intervenire in concursu opinionum contrariorum probabilem, sive facti, sive juris, est verissima sententia. Et huic principio maxime innititur communis Theologorum consensus delectum opinionis minus tutæ, minusque probabilis. Ut ex supra dictis satis constat.

(††)

29. **N** Il apud Theologos magis sanctum, quam mortaliter delinquere operantem rem graviter prohibitam, cum conscientia dubia. Hanc igitur resultare, ex conflictu contrariorum opinionum probabilium circa honestatem actus, totis viribus, contendit D. Prosperus Fagnanus in capit. no imitari, quem sequitur Vincentius Baronius in sua manu ductione, 1. & 2. part. contra Illustriss. Caramuel. & Amadeum Guimenium, ex quo principio ad tutiorem semper opinionem eligendam hi recentiores nos conantur adstringere. Igitur conscientiam dubiam ex contrariis opinionibus pullulare probant ex D. Thom. Quodlibet. 8. art. 13. supra citato, ubi de Clerico habente certitudinem, quod sibi liceat plures habere præbendas, sic scribit. * Sitamen in quidam dubitationem inducitur ex contrarietate opinionum, si manente tali dubietate, plures præbendas habet, periculo se committit, & proculdubio peccat, utpote magis amans beneficium temporale, quam propriam salutem. * Ex quibus concludi videtur, dubium, quod ex contrarietate opinionum procedit, practicum esse, & conscientiam dubiam constituere: aliàs non esset, cur manente tali dubietate, nequiret operatio licita evadere. Sic discurrit Julius Mercorus in Baserotius Moral. Theologia, 2. part. artic. 21. fol. 161. Ubi ex verbis D. Thom. nonnulla valde notanda deducit. Primum, certitudinem speculativam de honestate actus stare posse cum dubietate gravi, & practica de eodem obiecto, ex diverso medio. Secundum, ex contrarietate opinionum probabilium, quarum altera pro lege, altera pro libertate pugnet, non posse non oriri dubium practicum efficiens illicitam electionem opinionis minus tutæ, etsi probabilioris probabilitate: atque adeo operantem cum dubio circa honestatem actus, quod ex hujusmodi contrarietate opinionum nascitur, operari ex conscientia dubia, & proculdubio peccare. Unde concludit, * Caveant ergo Thomistæ, & observent, dubium ex diversitate opinionum, secundum S. Thom. esse dubium practicum, quia qui operatur cum tali dubio peccat, dum committit se periculo. * Hæc Julius Mercorus. Cui consentit Vincentius Baronius 1. part. Manu duc. disp. 2. sect. 6. fol. 383. dicens, neminem excusari à peccato contra legem, ex hoc, quod operetur secundum conscientiam, id est, secundum dictamen probabile, & opinativum. * Quandiu enim (inquit) dissident opiniones Doctorum de re, licita ne sit, aut contra legem, nunquam potest quis esse certo conscius, se nil mali agere, quia ex dissidio Doctorum suboritur aliqua suspicio, & formido erroris. * Ac proinde cum conscientia dubia operabitur.

30. Caterum quidquid sit de compatibilitate dubii practici cum certitudine de veritate obiecti, quod non levem difficultatem alibi examinandam ingerit. Quod ex conflictu duarum opinionum, de quibus supra, non oriatur necessarium dubium practicum, tradit expressè Div. Thom. ibidem. * Aut ex contrariis (inquit) opinionibus in nullam dubitationem inducitur, & sic non se committit discrimini, & non peccat. * Secundò, quod

Q 2

quod

quod cum dubietate speculativa orta ex contrarietate opinionum recte compatiatur certitudo practica, qualicet evadat operatio; est communis omnium auctoritatem Theologorum, & recentiorum Thomistarum sententia, quos referam infra, & §. 6. Immo & ipsius Julii Mercori, ubi supra asserentis dubietatem speculativam posse stare cum certitudine practica; non ergo necessaria illatione deducitur conscientia dubia, ex conflictu contrariarum opinionum; dubitatio enim ex illo procedens speculativa est, non practica.

31. Dices: dubium practicum necessarium subsequi ad speculativum. Respondeo, verum esse dubitantem speculativè rem aliquam esse licitam, debere per se loquendo dubitare etiam practicè, ut bene cum Thoma Sanchez, Bresero, Francisco de Lugo, & aliis, tradit Pater Bardi de conscientia, discipulat. 5. capit. 2. numer. 3. Quia ex dubio speculativo per se loquendo, oritur practicum, nisi circumstantia aliqua, vel motivum superaddatur ob quæ à iudicio speculativo discordare possumus, censes iudicio moraliter certo posse contra dubium speculativum operari, ut in repræsentanti propter rationes, & motiva supra expressa nobis contingit. Quamvis enim ex solo voluntatis imperio nequeat deponi dubium practicum, quod ex dubio speculativo per se oritur, sed necessarium debeat esse causa aliquarationabilis; talem verò existimamus, ex communi Doctorum, duo illa principia universalia supra stabilita: aliud quod in dubio melior est conditio possidentis: aliud, quod ignorantia, quæ facta sufficienti diligentia vinci non potest, æquivalet ignorantia invincibili. Quibus positis, prudenter, & absque errore iudicat homo sibi licitum, & honestum esse operari. Quod iudicium immediate directivum operationis est certum, & evidens, ut bene ait Lessius de just. lib. 1. de prudent. dub. 1.

32. Sensus ergo genuinus loci Div. Thomæ est, eum, qui ex contrarietate opinionum in dubitationem practicam inducitur, (vel quia suspendit omnino assensum, vel neutri parti contradictionis illum præbens, vel quia censens esse probabile peccare, & probabile etiam non peccare, non deposito primo iudicio, ut potest, in actum prodit, absque alio iudicio, certo superaddito) periculo se committere, & procul dubio peccare, quia operari absque illo assensu certo, de honestate actus, est illum velle, sive bonum, sive malum, & operari censendo probabiliter peccatum committi, etsi probabiliter etiam oppositum iudicetur, æquivalet dicere: sive peccatum sit, sive non abstinere nolo ab operando. Imprudentem ergo, & temerè hoc iudicio operabitur, ut solidè probat D. Fagnanus in capit. ne imitaris, num. 98. Secus verò dicendum, si cum dubietate illa ex contrarietate opinionum suborta, conjungatur iudicium aliud, certum practicum, circa licitum hic & nunc, ultimè applicans voluntatem ad operandum, quo intellectus certò moraliter iudicet non peccare, ut contingit subdito obedienti præcepto superioris, perseverante dubio de honestate rei præceptæ: ut dubitanti de iustitia belli. Juxta illud Augustini libr. 22. contra Faustum, cap. 75. * Iustus si fortè, etiam sub rege homine sacrilego militet, rectè potest eo iubente, bellare, si quod sibi jubetur, vel non esse contra Dei præceptum certum est, vel an si, certum non est. * Sic exponunt D. Thom. communiter discipuli Mag. Bartholomæus de Ledesma tract. de Penitent. ubi de confes. diff. 14. * Stante (inquit) dubio speculativo de aliquo sen-

tentiæ veritate, poterit nihilominus sic dubitare practica, non tantum illa uti, verum etiam certo esse, quod illam sequendo bene faciat. * Mag. Joannes Martinez de Prado tom. 1. q. 1. q. 1. Moral. capit. 1. quest. 4. §. 3. numer. 12. * Inter duas opiniones æquè probabiles, licet eligere minutam; nam qui unam eligit, habet certitudinem, quod rectè operetur. * Et iterum quest. 8. num. 4. Certum est, quod dubium speculativum, de certitudine operis non tollit, quod in praxi licet absque dubio operemur, ut patet in illo, qui acquiritur opinionem probabilem. * Illustre ut Reverendiss. Mag. Didacus Alvarez, Archiepiscopus Tracensis in 1.2. quest. 19. artic. 6. dist. 1. numer. 3. ad 4. Respondetur sufficere, quod homo se applicet ad operandum, per cognitionem certam practicè, quæ habetur per opinionem practicè probabilem, necesse necessarium sequi regulam certissimam. * Quapropter Mag. Arauxo in decisionibus Moral. de statu civili, disp. 3. n. 16. asserit, non ob stare illam regulam juris incertum est dimittendum, & certum tenendum, et capit. si quis de Penitent. * Quia iste (inquit) est sibi certus moraliter, cum in moralibus sufficit certitudo ex probabilibus orta, secundum Philosophum libr. 1. Ethicor. * Quibus facit Mag. Joannes Nider ubi supra, capit. 13. §. Quæritur, ubi ait: * Quod probabilis certitudo sufficit in moralibus, ut non exponat se quis periculo. Nec obstat regula alia juris in dubiis tutius parti eligenda: quia ut ait Mag. Arauxo dist. 5. citata, asserit. 1. numer. 9. * Non est in dubio, qui probabilibus rationibus fleat ad unam partem potius, quam ad alteram. * Quod tenet etiam Sylvester verbo confesio secundo, quest. 2. Mag. Sotus in 4. dist. 27. quest. 1. artic. 3. & alii communiter ex Navarro in Man. capit. 27. numer. 284. Illi aut regulam illam juris procedere tantum in propriè dubio, quale non est, cum sufficiente auctoritate, aut ratione, altera pars credatur. Quæ positionem dicit Mag. Prado capit. 1. quest. 4. numer. 5. esse Sylvestri verb. opinio, quest. 1. in fin. * Et jam communem omnium. * Quos sequitur Verricelli tom. 1. quest. Mor. tract. 1. quest. 1. num. 5.

33. Ut omittam regulam hanc, nec in dubio proprio, & stricto, nempe quando intellectus teneat, nulli parti assensum præbens, locum habere extra casus determinatos in jure, ut capit. ad detestandam capit. significasti 2. de homicidio, & capit. iurati de sponsalibus. Atque adeò in aliis non esse de precepto, sed de consilio: Sic Div. Antoninus, Sylvestri, Navarro, Henriquez, Malderus, Moura, Villalobos, Mag. Candidus, Mag. Baptista, & alii apud Magistrum Prado ubi supra, capit. 1. quest. 8. num. 9. & apud Bardi de conscientia cap. 3. discipulat. 5. num. 2. & 3.

34. Explicationem aliam nostris principis vidè congruentem, tradit M. Baptista dist. 109. dub. 1. notab. 5. numer. 1081. cuius meminit M. Prado ubi supra, nempe regulam illam juris, in dubio tutius parti eligenda, non habere locum, quando refertur ad seipsum. Cuius rationem reddit. * Quia regula illa est de regul. iur. in 6. In pari delicto, vel causa potius est conditio possidentis, universalior est. Unde cum illa non teneretur sequi tutiorem partem. * Ergo cum illa non teneretur sequi tutiorem partem, & sidentibus Doctoribus circa honestatem actus, & prohibitionem legis, voluntas suam libertatem prohibicionem legis, voluntas suam libertatem sequi parrem. Sed si videat, non tenebitur tutiorem sequi parrem. Stat Baronius 1. part. Manducat. contra Caranum dist. 1. §. 1.

fol. 1. fol. 327. eodem momento, quo rationis compo-
sit, & doli capax est homo, ligatur lege divina prio-
re quocunque actu, aut peccato, & forte datur lex,
de qua dubitat, illum adstringens, & Deus scit te ip-
sa ligatum: Ergo dubia, & forte nulla est possessio.
Respondet libertatis possessionem ad operationes
legem non prohibitas certissimam esse, quæ per legem
dubiam nemo spoliatur; nec Deus scit, hominem
legem non sufficienter proposita ligari, sed potius op-
positum: taliter autem se habet lex, siue naturalis, siue
divina, siue humana, de qua dissidium est
inter Doctores probos, & doctos, an obliget. Addit
Franciscus Bonæ Spei, in lib. cui titulus *Noctua Belgica*,
lib. 3. num. 246. fol. 84. * In casu dubiæ possessionis
standum pro libertate, quia in dubiis quod minimum est,
sequimur, utique sunt restringenda, & favores ampliandi.
Quo funditus evertitur fundamentum Baronii.

S. VI.

De ultimo iudicio ad licitè operandum
requisito.

AN verò iudicium moraliter certum necessa-
rio requiratur ad honestatem actus eliciendi,
an sufficiat iudicium practicum probabile quo quis
licitum iudicet, etsi cum formidine partis contra-
riæ hunc contractum hic & nunc celebrare? Non
conveniunt Doctores. Nonnulli hoc sufficere exi-
stunt. Ita M. Petrus de Ledesma de *matrimon.*
quæst. 45. art. 1. in fine, quem sequitur Illustris, Ar-
chiepiscopus Hispalensis Petrus de Tapia in *Catena*
Moral. lib. 1. quæst. 8. art. 12. ubi ait: ad rectè operan-
dum solum requiri, quod quis retineat dictamen. *
Sibi licet eligere quam maluerit opinionem, quam-
vis hoc iudicium non sit sine formidine. * Quod tra-
dit etiam Antoninus Perez certamine *scholastic.* cap.
1. dicens: Sufficere iudicium opinativum cum for-
midine, siue ullo iudicio certo, ut homo rectè ope-
retur: alias (inquit) nullus esset scrupulorum finis,
nec terminus. * Et cum Gessone, Pasqualigo, Bal-
dello, & aliis tenet Verricelli *rom.* 1. quæst. tract. 2.
quæst. 11. à nu. 2. & plures alii. Et sic exponit D. Tho-
mas *Quodlib.* 8. art. 13. M. Medina 1. 2. q. 19. art. 6.
conclus. 1. dicens: Solum contendere eum, qui propter
varietatem opinionum dubitat de probabilitate
sue opinionis, non posse illam sequi: secus qui de
probabilitate non dubitat, licet cum formidine as-
sentiat objecto. Videatur Vazquez 1. 2. disp. 62. cap. 5.
& 9. & Salas 1. 2. tom. 1. tract. 8. disp. unica sect. 4. &
fol. 16. num. 144. Ubi cum pluribus tradit, suffice-
re, quod probabiliter quis iudicet, opinionem esse
probabilem, & quod opinionem probabilem liceat
sequi.

36. Verum contraria sententia asserens, necessa-
rium esse ad rectè operandum iudicium practicum
moraliter certum, est omnino tenenda. Hanc par-
tem solidè probant omnia fundamenta, quæ con-
gunt Dominus Fagnanus in *cap. ne inuitatis*, num. 98.
Cujus verba refert, & sententiam, laudato auctore,
sequitur Fr. Franciscus Bonæ Spei in *Apologemate* re-
sponso, dub. 7. num. 180. & resol. 9. n. 283. fol. 199. &
fol. 197. à n. 263. Et ante illos Cajetan. *tom. 1. opusc.*
tractat. 31. respons. 3. dub. 7. Ariagay 1. 2. disp. 13.
sect. 2. subiect. 2. Granado in 1. 2. controvers. 2. tract.
12. disp. 3. sect. 34. Bardi de *conscient.* discept. 1. cap. 9.
num. 5. Lessius de *justi.* lib. 1. cap. 1. dub. 1. nu. 5. M. Pra-

Pars II.

do, ubi sup. cap. 1. quæst. 3. §. 1. num. 5. P. Lessius lib. 1.
de *justi.* dub. 1. & P. Suarez in 1. 2. disp. 12. sect. 3. num.
2. Ubi sic ait. * Dicendum primò, ut voluntas sit
recta, necessarium esse, ut sequatur iudicium con-
scientiæ practice certum de honestate objecti, & a-
ctionis: ita Doctores omnes, Div. Thom. Cajetan.
Adrianus, Navarr. Corduba. Ratio omnium est il-
lud Ecclesiast. 13. *Qui amat periculum, peribit in illo.*
Ergo ut homo moraliter rectè operetur, oportet ex-
cludere omne dubium, & periculum malitiæ: hoc
autem non fit, nisi iudicio certo, saltem practico. *
Hæc Suarez, à quo non dissentire Doctores, qui
pro contraria sententia referuntur, asserit Oviedo 1.
2. tract. 5. de *conscient.* controvers. 1. puncto 2. num. 11.
illosque bene exponit Bardi de *conscient.* discept. 1. cap.
9. num. 7. Nimirum, non requirere ad honestè ope-
randum iudicium moraliter certum speculativum
circa honestatem objectivam rerum. Quod verum
esse, omnes Theologi conveniunt, si unum excipias
Dominum Prosperum Fagnanum, cujus fundamen-
ta ed tendunt, ut probent, necessarium esse iudi-
cium moraliter certum de honestate actus secundum
se, excludens probabilem opinionem partis contra-
riæ.

37. Sed quidem, ut bene Joannes Martinez de
Prado ex communi Doctorum asserit cap. 1. de *con-*
scient. quæst. 3. §. 1. num. 6. Duplex cognitio dirigit
actum: alia remota circa honestatem actus secundum
se, cui cum formidine assentitur intellectus: alia pro-
xima de actu hic, & nunc in his circumstantiis juxta
regulas prudentiæ exercendo. Hæc practica sim-
plicitè est: illa verò speculativa; quia quasi specu-
lativo modo procedit, & est remota actus regula
non excludens formidinem partis oppositæ. Domi-
nus verò Fagnanus cognitionem hanc speculativam
de honestate actus, totis viribus contendit, debe-
re esse moraliter certam, ut vel sic usum opinio-
num, etiam probabiliorum, faventium libertati
prorsus exterminet. Sed frustra: quia stante formi-
dine de bonitate actus secundum se, potest ex aliis
motivis, etsi probabilibus tantum, iudicium moraliter
certum efformari, excludens periculum peccandi.
Hoc est scopus, quem omnia ejus argumenta, &
conglomerata authoritates respiciunt, quem si alii
Theologi attingant, cum probabili opinione formi-
dolosa de honestate actus, non erit cur ad cognitio-
nem speculativam moraliter certam adstringantur.
Quod autem iudicium practicum certum moraliter
rectè cohæreat cum iudicio speculativo assentienti
cum formidine honestati actus secundum se, tradit
etiam Cajetanus *tom. 1. opusc.* tract. 17. responsionum, res-
pons. 13. Ubi ait: Formidinem ex parte intellectus
modo speculativo ortam ex contraria opinione pro
parte tutiori, non tollere, quod quis credat absque
formidine partis oppositæ, quod sibi liceat opera-
ri, hic & nunc, non obstante formidine de opposita
parte in universum considerata. Insuper quod iudi-
cium practicum moraliter certum procedere possit
ex principiis probabilibus, constat ex ipso Fagna-
no, sup. num. 99. Ubi sic ait: * Si rationes pro-
babiles sint plures, & tanti ponderis, atque momen-
ti, ut illis intellectus sine ulla formidine acquiescat,
& iudicet, rem ita se habere, hæc est moralis certitu-
do, quæ sufficit ad rectè operandum. * Cum igitur
stante formidine, seu dubietate de bonitate actus se-
cundum se, ex contrarietate opinionum provenien-
te, plures superaddantur rationes probabiles à pos-
sessione libertatis, & ab ignorantia invincibili peccati,
quibus intellectus sine ulla formidine acquiescat,
Q 3 & judi-

& iudicet, licitum esse hic, & nunc operationem illam elicere, vel contractum celebrare, &c. Fateri tenetur Fagnanus, hanc esse moralem certitudinem, quæ sufficit ad rectè operandum. Non ergo opus est, quod primum illud, & remorum iudicium circa honestatem actus moraliter certum sit, & formidinem excludens; quandoquidem dubietas speculativa, & certitudo practica, (ut benè ex communi sententia tradunt Martinez, & Mercorus supra) in eodem objecto rectè compatiuntur, quod Dominus Fagnanus inficiari non potest. Videatur Cajetanus loco supra citato; ubi pluribus id probat, ut ex illo refert P. Vazquez 1. 2. disp. 62. cap. 5. nu. 21. & 22. Subnectens pro hac sententia stare, etiam Navarum in cap. si quis, de Penitent. disp. 17. num. 61. 62. & 63. Quibus consentiunt Doctores omnes §. præcedenti citati. Et iterum Mag. Joannes Marginez de Pradom. de Penitent. quæst. 84. dub. 4. de peccatis dubiis, §. 6. in fine fol. 32. Qui habet (inquit) opinionem. * Formatur iudicium certum practice, quod hic, & nunc non peccat, sicut in omni casu quo sequitur opinionem probabilem. Quia licet speculative sit probabile, quod hoc facere est peccatum, in praxi est certum, quod prudenter eligitur; & tutum, quod est rectum solum probabiliter. *

38. Ex quibus deducitur, omnia argumenta, & auctoritatum colluvium diligenter congesta, quibus probabilitas obruere tentavit Fagnanus, solum militare contra unum, vel alterum recentiorum, qui iudicium probabile practicum ultimo applicans voluntatem, existimant sufficere ad licitè operandum; non verò contra nostram, & communem Theologorum sententiam, qui solum concedimus, licitum esse amplecti opinionem probabilem, adjuncto probabilitati opinionis iudicio moraliter certo, de licito ejus usu: selectis minimè, quamvis opinio minus tuta probabilior sit tutiori. Nullum contra hanc conclusionem Dominum Fagnanum argumentum adducere, collatis locis, & ad verbum ex scriptis, luculenter ostendit Fr. Franciscus Bonæ Spei Carmelitanus in Apologem. retortò, contra Caramelem pro Domino Fagnano, (quod, ut verum fatear, in Fagnanum potius contortum censéo) nam uno hoc verbo iudicii practici moraliter certi, opinionis probabilioris, omnia quæ Dominus Fagnanus contra licitum usum opinionum probabilium congestit, convelluntur, & inania prorsus ad scopum sui operis redduntur.

39. Et rebenè inspecta, hoc uno, quod subijcio argumento, omnibus ab eo confectis satisficit. Iudicium moraliter certum de honestate operis, hic & nunc eliciendi, est sufficiens ad licitè operandum, ut fateretur ipse Domin. Fagnan. supra, & omnes Orthodoxi indubitatum habent: sed iudicium de licito usu opinionis probabilioris, aut etiam probabilis pro libertate, relicta tutiori pro lege, est iudicium moraliter certum. Ergo licitum est, præfatum iudicium, ut regulam immediatam, & proximam, secundum prudentiæ leges, ad operandum assumere, & illi se conformare. Respondebit forsitan D. Fagnanus, hoc iudicium non esse moraliter certum; sed non facile probabit, quia ut ipse docet ubi supra. * Sufficit, quod certitudo oriatur ex probabilibus, id est (inquit) quæ generatur ex probabilibus conjecturis, & argumentis, &c. Quia etiam argumenta huiusmodi, seorsim considerata, non concludant omnino, nec sint evidentiæ, sed tantum probabilia, tamen si simul jungantur, & sint multi ponderis, sunt apta nata generare talem certitudinem,

ut virtus apprehensiva cognoscat, vel apprehendat absque ulla trepidatione remita se habere. Argumentum causa sunt probabiles, sed effectus certus. Hæc autem concurrere de facto in iudicio ultimo, & practico de usu licito opinionis probabilioris, aut etiam probabilis pro libertate, ratione duplicis motivi supra memorati, possessionis scilicet libertatis, & ignorantia invincibilis veritatis honestatem actus dissident, est communis Doctorum sententia. Habent ergo omnes iudicium moraliter certum, quo, & ipsi dirigantur, & alios etiam dirigere possint, omnimodam securitatem continentem in opinionibus probabilibus sequendo ceteros.

40. Ex quibus fit, eodem omnino fundamento, quo D. Fagnanus probat, posse ex probabili generari iudicium moraliter certum speculative de honestate actus, nos etiam probare, comparati posse iudicium practicum moraliter certum, de licito opinionis probabilis. Nam, ut benè ait M. Joan. Martinez de Prado. * Hoc iudicium practicum non sequitur adequatè, & formaliter ex opinione speculativa admittente formidinem circa honestatem actus secundum se, sed sequitur ex certis regulis prudentiæ, quia ista non regulariter nesid, quod in re est, sed quia addidit diligenciam, quam potuit, & sic semper est vera practice, ut declarat M. Joann. à S. Thom. 1. 2. disp. 2. art. 4. §. 2. secundum probatur. Et hanc certitudinem in ipso iudicio etiam ruitici habent, per quæ facillime argumenta corrunt. * Hæc tenet M. Prado cap. 1. quæst. 3. num. 7. Et ante illum Suarez 1. 2. disp. 13. fol. 3. num. 3. Quibus fit satis Vincentio Baronio 1. part. Manud. disp. 2. sect. 2. art. 3. §. 2. fol. 174. Certitudinem iudicii practici oppugnant, quasi adque ducam ex sola opinione speculativa probabilis concludente formidinem circa honestatem actus. * Illa (inquit) non potest deduci certa conclusio prudentiæ: quia repugnat manifestè certiorum, reliquiorum esse conclusionem qualibet præsummam, cum debiliorem sequi debeat. * Sic ibi, sed obliquo quæ paulò antè, §. 1. in fine, fol. 171. scripserat, dicens: * Non potest negari, non licere subditi tractare militiam, quamvis ius belli sit dubium. Sed inquires, qui fieri potest, ut conclusio certa sit principio, cum quidquid habet necessitates, naturam à principio, unde oritur, mutuo accipiat. * En Baronium eadem difficultate implicatum, à qua se facile expedivit dicens: * Id verissimum est de progressu scientiarum, & assensu speculativo jam monuimus, secus est de agendis, quorum iudicium ex prudentia completum est, & omnibus presentis statuit, quid pro tempore facto sit opus. * Sic Baronius, & benè quidem. Solutionem quælo non retineat; & sicut cum iure belli speculative dubietur, & cum lege speculative dubia, conclusionem certitudinem componet.

41. Ex quibus manifestum fit, quàm longe hæc Doctores, qui usum probabilium opinionum antecedunt, ab admittenda doctrina, quàm impossibile sit D. Fagnanus in cap. ne innotat, num. 175. Ut ait. * Hæc Theorica liberè profiteretur, licitum esse operari cum conscientia absolūtè dubia, contra manifestum Sacrorum Canonum testimonium, & contra unanimem Theologorum, & Canonistarum sententiam. * Sed quidem in nullius Theologi mentem unquā venit: nullus enim probabilis statum somniavit.

licitum esse operari cum conscientia dubia; solum enim concedunt, licitum esse operari cum iudicio speculativo probabili, circa honestatem actus, quod nos etiam admittimus, dummodo illi adiungatur iudicium aliud practicum, moraliter certum, delicto usque opinionis probabilis, quod est dictamen conscientie certæ contradictorie oppositæ conscientie dubiæ, quia ut ait Prado ubi *supr. capit. 1. de conscient. quæst. 3. num. 6.* Hæc certitudo adest cum probabilitate opinionum, quia certum est, quod stante formidine de bonitate actus secundum se, in praxi possumus illum exercere, hanc sententiam tenent Navarr. & esse communem testatur Suarez, & pro ea undecim Auctores refert. M. Baptista. * Sic ille, & ego.

§. VII.

Tertia objectio de æquali securitate opinionum.

42. Contra superius dicta, obijciunt tertio nonnulli, si nostra sententia vera esset, sequeretur opiniones omnes probabiles pro libertate æquæ tutas fore, ac probabiles pro lege. Quod non solum absurdum, sed incredibile propterea est. Hoc confectum ex dictis, necessaria consequentia deduci videtur, quia si certum est, virtute prædicti iudicii practici, moraliter certi, nulli discrimini peccandi se committere sequentem opinionem practice probabilem pro libertate, relicta probabili pro lege, nulla opinio tutior erit alia. Quia ubi nullum est periculum, æqua est securitas.

43. Concedunt plures, & gravissimi Doctores sequelam, si de imputabilitate peccati sermo sit, quia licet negari non possit, opinionem pro lege materialiter tutiorem esse; quod nec mali phisici periculum incurtere queat, qui illam sequatur; æquæ tamen certum est, malum morale vitari, sequendo contrariam probabilem pro libertate. Unde si de opinionibus, quoad imputabilitatem ad culpam loquamur, tot Auctores recensere debet sententia, quæ asserit, omnes opiniones probabiles esse æquæ tutas; quot defendunt certissimum esse non peccare, qui sequitur opinionem probabilem, ad iuncto iudicio moraliter certo de licito ejus usu.

44. Et in terminis ita tradit Joannes, Sanchez in *selectis disp. 42. num. 12.* Ubi sic scribit. * Si enim nullum est peccatum sequi opinionem probabilem, ut tenent multi probatissimi, non erit magis tutum unam sequi, quam alteram quoad imputabilitatem. Nam si quis non peccat, minus tutam sequendo, non minus tutæ, quam alius incedit quoad incurrendam culpam, quia non est dari magis, aut minus inter peccare & non peccare. * Et iterum *disp. 44. num. 66.* * Dum communiter inquirunt Doctores, inter opiniones probabiles dari unam securiorem, & tutiorem altera; non sic est intelligendum, quod majus periculum incidendi in culpam inveniri possit unam opinionem sectando, quam aliam, &c. Soli ergo in eo sensu, inquirunt Doctores, vel dicere tenentur, unam opinionem tutiorem esse alia, quod videlicet sequens unam contingat, non solum non incurtere culpam formaliter, verum nec materiale peccati attingere: verb. grat. Dicat una opinio, hoc esse restituendum, & alia asserit non esse restituendum, ille, qui juxta opinionem obligantem, restitutionem egerit, non solum non peccat formaliter, verum nec materialiter: cum dissimulatio, nec etiam materialis inveniri nequeat in re-

stituendo. In non restituendo tamen, fortè posset reperiri dissimulatio materialis, &c. Unde concludimus inter opiniones probabiles non dari unam tutiorem alia, quoad imputabilitatem. *

45. Angelus Maria Verricelli *tom. 1. quæst. mor. tract. 2. quæst. 10.* postquam statuit licitum esse amplecti in praxi opinionem probabilem, omnia probabiliori, * etiam si probabilior esset tutior. * Ad secundum contra hanc conclusionem argumentum; sic ait, Respondetur, quod sequens opinionem probabilem, nulli se exponit periculo, &c. Unde respondet Joannes Sanchez in *selectis disp. 44. nu. 66.* quod inter duas probabiles opiniones, nulla datur opinio formaliter tutior, aut securior, quia cum securitas in eo sita sit, ut operans ex illa, nullo modo Deum offendant, quancumque opinionem probabilem sequens æquæ tutus est, quia nullo modo Deum offendit. *

46. Joannes Machado *tom. 1. Discurso Practico, art. 4.* Entre opiniones probables; no ay mas certeza en el obrar, ni mayor riesgo de cometer culpa en elegir la menos cierta, siendo probable, &c. Porque ni la mayor probabilidad toca en certidumbre, ni la menor llega a declinar en duda, sino que ambas se quedan en una misma esfera de conciencia probable. De adonde se sigue claramente, que no está menos lexos de incurrir en culpa, el que sigue la una, que la otra, &c. De manera, que quando los Doctores contrarios enseñan, que unas opiniones son mas seguras, que otras, no es creible, que fusse su intento dexarlo del incursio, è imputabilidad de la culpa, sino solamente de lo material della. Que es dezir, que Pedro, que sigue la opinion mas probable, que le obliga a restituir, está mas seguro, no solamente de cometer culpa formal, sino tambien material. Esta doctrina assi entendida enseñan gravemente Thomas Sanchez, Doctor Sanchez y Vazquez. * Sic Machado, quem citatum sequitur novissimè Illostrif. D.D. Alphonsus de la Penna & Montenegro, Episcopus Quintensis, in *Itinerario para Parochos de Indios, lib. 5. tr. 4. ses. 20. num. 7. fol. 559. ibi.* * Esto de ser mas segura, no se ha de entender en quanto à incurrir peccado, o imputabilidad de culpa, sino solo à lo material della. *

47. Caramuel in *Commentar. in regul. S. Benedicti, disp. 6. de opinione probabili, n. 58 & 61.* & in *Theologia fundam. fundam. 11. de opinione probabili, n. 268.* * Omnes opiniones probabiles sunt per se æquæ tutæ, & securæ, quia illa opinio est tuta, & secuta in conscientia, quæ si juxta illam exactè opereris, te liberabit à mortali, & veniali: at hoc æquæ præstabit quæcumque probabilis opinio, ergo quæcumque est æquæ tuta, & secuta. * Quod intellige quoad imputabilitatem; nam ut ipse ait in *Apologemate de opinione probabili, epist. 4. n. 134. fol. 74.* Negari non potest unam esse alia tutiorem materialiter. * In materia, inquit jejuniis, sicut multæ sunt opiniones benignæ, multæ etiam sunt duræ, & severæ, At hæc materialiter loquendo sunt tutiores. *

48. Pasqualius in *decisionibus moralibus, discif. 359. de Opinione probabili.* * Videtur, inquit, ferè omnes admittere unam opinionem esse tutiorem altera, dum passim dicunt hanc, vel illam esse eligendam, ut potè tutiorem, &c. Nihilominus ex probabilibus opinionibus unam non esse tutiorem altera, docent Henricus in *proemio Sum. Sanchez lib. 1. in Decalogum, cap. 9. nu. 14.* Joannes Sanchez in *selectis, disp. 44. nu. 66.* Castro Palao *1. part. tract. 1. disp. 2. puncto 2. nu. 3.* Et idem videtur sentire Az. *1. tom. 1. lib. 2. cap. 16. quæst. 2. circa finem.* Unde æqualiter unusquisque sequens opinio-

nem probabilem potest esse securus. Fundamentum est, quia quod opinio sit tuta dicit, quod operans secundum ipsam certus sit, quod Deum non offendat, nec quantumvis sit tutissima, potest aliquid amplius super hoc prestare. Hoc autem totum prestat quilibet opinio probabilis, quia operans secundum dictamen rectæ rationis, certus est, quod Deum non offendat: & quia inter operari secundum dictamen rectæ rationis, & non operari secundum ipsum, non datur medium; idcirco in hac certitudine non datur magis, & minus, & una opinio probabilis non reddit magis certum, quam alia, quod Deus non offenda-
tur.*

49. Rever. P. Fr. Leander à Murcia in *Disquis. Mor.* in 1.2. D. Thom. lib. 1. diff. unica, resol. 17. n. 6. * Si sermo sit de securitate, quæ securum reddit operantem à peccato, omnes opiniones probabiles, quæ versantur circa honestatem, vel turpitudinem alicujus actus, vel operantur, an sit licitus, vel illicitus? præceptus, vel non præceptus; sunt æquæ tute, & non est una tutior alia. Ita Doctores 1. sententiæ, nempe Joannes Sancijs ubi supra. Quintanaduennas tom. 2. singularium ad 3. Ecclesiæ præceptum, tract. 8. singular. 8. n. 6. Caramuel ubi supra. Diana 2. p. tract. 13. Franciscus de Lugo, Joseph, Rocaphul, & Eleobar de Mendoz in *Theolog. Moral.* lib. 2. sect. 1. cap. 2. n. 22. fol. 34. * Sic ibi. Et iterum lib. 2. diff. 1. resol. 16. n. 10. * Omnes opiniones practicæ probabiles sunt æqualiter securæ quoad imputabilitatem & una non est securior altera.*

50. Hieronymus Garcia in *Sum. tract. 1. diff. 5. dub. 2 n. 7. ibi*: * De lo dicho colijo con ambos Sanchez, Vazquez, y Machado, que no estara menos lexos de incurrir en culpa el que sigue la una opinion, que la otra; demanera, que quando los Doctores ensennan, que son unas opiniones mas seguras, que otras, no es creible fue sse su intento dezirlo del incurso, è imputabilidad de la culpa, sino solamente de lo material della.*

51. Bernardus Stubrochius Theologus Vindobonus in *Notis adversus Vvandrochium editis Colonia anno 1659. sect. 3. de probabilitate, §. 2. ibi*: * Dicendum mihi videtur, omnem opinionem verè probabilem certo tutam esse, &c. Ac proinde æquè tutam, imò cum esse tutam sit tantum peccatum excludere, peccatum excludi non potest magis, vel minus, quod scilicet in indivisibili positum est. Hinc eo ipso, quod aliqua opinio non est tuta, non est verè probabilis, & vicissim.*

52. Fr. Franciscus Bonæ Spei Carmelitanus in *Apologetate retorito contra Caram.* de ignorantia invincibili, dubio 7. num. 46. * Physicè, inquit, & moraliter non datur opinio tuta tutior, ut infra n. 208. & n. 333, videbimus. * Et num. 208 fol. 191. * Unde puto, inter sententias tutas non dari unam tutiorem altera, bene inter certas, & probabiles, unam certior, & probabiliorem altera, quia hæc à motivis, illa à carentia omnis periculi peccandi talis dicitur. * Et num. 221. fol. 218. * Omnis opinio, quam licet sequi, est æquè certa, certitudine, quod illam sequendo non peccemus. * Addit vero, & bene, in seipsa nullam opinionem probabilem, habere certitudinem hanc moralem, sed ex alio iudicio adjuncto certificari intellectu de honestate actionis, & quod non sit peccatum illam elicere.

53. Et quod magis P. Franciscus Suarez de *cenfuris*, tom. 3. in 3. part. diff. 40. sect. 5. * Dices de hoc ipso esse opiniones, an sit in jure expressa irregularitas nec-

ne? Ergo saltem quando probabilior sententia affirmat esse expressam, id satis est, quia illa est probabilior, quæ semper eligenda est, ut jura dicunt. Respondet negando consequentiam, quia ipso quod probabilior opinio est probabilis, sufficit ad adhibendum omne periculum, & consequenter ad adhibendum omne periculum, (attende) ac proinde non potest altera pars propriè dici tutior; utique quæ sit omnino tuta. * Sic ibi, quod prædixerat n. 12. diff. 12. sect. 6. nu. 8. His verbis. * Quia tunc revera non est contraria pars tutior in ordine ad conscientiam, quæ ibi est aliquid dubium practicum, nec periculum. * Quo principio probat eximius Doctor, licet non esse ampliè etiam opinionem probabilem negantem actionem aliquam esse prohibitam.

54. Ex quibus deduco, probac opinione referri posse omnes, qui periculum peccandi excludunt usu opinionis probabilis. Illustris, ac Rever. M. J. car. de Velasco tom. 2. resol. mor. verb. opinio, resol. num. 2. ibi: * En todas las materias, y en qualque negocio, aunque sea de grande importancia, segund do opinion probable, aunque sea menos segura (nempe materialiter) se obra con toda seguridad de conciencia. * M. Texeda to. 1. controv. 9. * Opinio probabilis, quodcumque malitiae periculum, quod fortassis, in ipso re, reperitur, ab ea aufert, & tollit. * M. Pradon in *Theolog. mor. cap. 1. quest. 4. §. 3. num. 16. * Ad illud, quod obijciatur de periculo, bene respondet Bopst, quod est periculum mali phisici, non periculum mali moralis, & hoc periculum potest subiectione sine ullo peccato, quia idem periculum est, cum inquitur homo opinionem probabiliorem, quam non sit infallibilis, potest in re esse falsa. * Thomas Hurtado tom. 2. resol. mor. tract. 12. num. 208. * Quando quis habuit rationes verè probabiles, quod non esset mortale, manifestum est, quod non committeret mortale. * M. Petrus de Lelima de *Pœnit.* cap. 17. dub. 3. Postquam nonnullas sententias contrarias recensuit, concludit: * Esta ultima sententia bien se ve, que mas segura; pero todas ellas tienen su probabilidad, &c. y parece, que no ay peligro ninguno en seguir qualquiera destas sentencias. * Quem loquendi modum observant Thom. Sanchez tom. 1. Summ. lib. 1. cap. 9. n. 14. * Quia sicut opinio probabilis, inquit, in speculativis est, quam absque deceptionis, & erroris periculo amplecti licet, ita in moralibus opinio probabilis est, quam absque peccandi periculo sequi licet, &c. Nec sequens opinionem probabilem agere contra conscientiam, nec se exponere periculo peccandi formaliter, id est, ita ut illi peccatum imputetur. Sed materialiter, id est, admittendi id, quod à patre rei peccatum est. * Et P. Vazquez 1. 2. diff. 62. cap. 1. n. 44. Ubi ait: * Hominem sequentem opinionem probabilem, non se exponere periculo peccandi, ut formaliter ipsi imputetur, sed tantum periculo faciendi id, quod, in re, forsan prohibitum est. * Quod quidem Doctores, licet expressè non afferant omnes opiniones probabiles esse æquè tutas, implicite tamen dicunt, dum omne periculum peccandi formaliter ab earum praxi excludunt. Quibus faciunt con-
nes, qui opinionis probabilioris, etiam minus certe de-
lectum concedunt, quem proinde omnis pericul-
peccandi expertem docent: ut videre licet apud M.
Arauxo in *deis. moral. de Statu civili diff. 9. cap. 6. n. 4.*
* Nec tunc (inquit) Petrus manet ordinis sacrilege. * Nempe,
periculo exercendi ordines sacrilege. * Nempe,
quia * etiam admissio, quod talis opinio in re sit falsa,
coram*

coram Deo, & hominibus, liberatur per bonam fidem. *Quod ergo illi, de usu opinionis probabilioris, quoad imputabilitatem docent; id ipsum alii de praxi opinionis probabilis tradunt.

S. VIII.

Judicium Auctoris circa securitatem æqualem opinionum.

55. Hæc sententia, in sensu ab auctoribus citatis inuenta, est omnino certa, quam ultra rationem attractam, hæc efficaciter probat. Opinio favens libertati moraliter certa, circa honestatem actus, æquæ certo excusat à peccato, ac opinio pro lege, ut omnes Theologi concedunt (& nec Fagnanus, nec Baronius ipse negare possunt, cum ad tutiorem eligendam obligent, & tamen opinione pro libertate moraliter certa contenti sint.) Sed quicumque sequitur opinionem probabilem pro libertate, habet ex aliis motivis (possessio libertatis, & ignorantia invincibilis) opinionem moraliter certam, seu iudicium practicum moraliter certum de honestate actus, prout hic, & nunc, juxta regulas prudentie exercendi; ergo quantumque opinionem probabilem eligit pro libertate, æquæ tunc quoad imputabilitatem operatur, ac si opinionem pro lege militentem eligeret.

56. Nihilominus licet hæc doctrina in hoc sensu verissima sit, non est cur voces *magis*, & *minus* tuta opinionis non retineamus, quando quidem alia à periculo, tam mali physici, quam moralis removeret, alia à periculo tantum mali moralis, quæ proinde minus tuta materialiter jure dicitur. Nec est, qui dissentiat. Utomittam quoad formale etiam posse, in aliquo vero sensu, unam alia tutiorem dici: quia, quando opinio materialiter est minus tuta, dictamen conscientie solum est moraliter certum, quod in ejus praxi non sit peccatum: quando verò materialiter etiam tutior est, est evidenter certum, quia lumine naturæ notum est, sequentem opinionem pro lege, omnia contraria pro libertate, non peccare: ergo in hoc legitimo sensu, opinio pro libertate minus tuta formaliter dici potest. Cæterum licet dictamen practicum dirigens operationes pro lege, magis certos, & securos nos reddat de licito usu opinionis, & de vitando peccato, quam dirigens operationes pro libertate; & in hoc sensu omnes opiniones non sint æquæ tute; tamen quoad imputabilitatem, si reflexio, ut potest, fiat supra effectum moralis certitudinis iudicii practici, evidens omnino cuique erit, sequentem dictamen moraliter tantum certum, non peccare. Quapropter reflexione facta omnes sunt æquæ tute, & æquæ securum reddunt operantem.

57. Quod sic facile probat. Deus non jubet impossibilia; sed de omnibus agibilibus habere dictamen physicè, vel metaphysicè certum, est impossibile, ergo ad rectè operandum id habere non jubet. Ergo solum exigit dictamen moraliter certum. Ergo qui eo ductus operatur, non peccat. Omnes istæ consequentiae sunt evidentes, quia ex præmissis evidentibus deducuntur. Ergo evidens metaphysicè est, operantem cum iudicio practico, solum moraliter certo de honestate actus, non peccare. Neque hoc Dom. Fagnanus, neque ipse Baronius infirmari potest. Unde inferes, quod licet certitudo dictaminis practici quoad operationem pro lege, major sit, utpotè me-

phica, quam certitudo dictaminis dirigentis ad operandum pro libertate, utpotè moralis tantum, conclusio tamen illa ex præmissis certis, & evidentibus, ut supra deducta, nempe, quod peccatum æquæ evitet, qui sequitur dictamen practicum moraliter tantum certum de honestate actus, ac qui dictamen certum metaphysicè, æquæ evidens est in utroque casu, & certitudinem metaphysicam continet: ideoque in hoc sensu omnes opiniones probabiles ratione iudicii adjunctæ, de quo supra, æquæ tute sunt. Nec aliud intendunt hujus opinionis patroni.

58. Ex dictis patet responsio ad ea, quæ Wendrochius in Notis ad Epistol. 5. Provinciale Montaliti, contra nostram sententiam, congruit argumenta. *Spondent (inquit) casu istæ, probabilem opinionem etiam falsam (scilicet re ipsa, & coram Deo) sequentibus omnimodam securitatem. Magnificum promissum, &c. Quæro igitur ex casu istis; hoc ipsum dogma an omnino certum sit, an verò tantum probabiliter verum; Certum esse, si respondeant, pergam querere, unde nam istam, ut ita loquar, certitudinem repetant? An ex scriptura? At multis Scripturæ locis in pugnat hoc dogma. An ex patribus? Qui possent hoc dicere casu istæ, qui nullum pro eo Patrum testimonium obtulerint, cum manifestè à D. Thoma hoc commentum explosum fuisse, antea patuerit. *Sic Wendrochius apud Franciscum Bonæ Spei dub. 7. num. 223. & 311. Sed hæc jam satisfactum est: hinc enim divina constat, invincibilem malitiæ ignorantiam excusare à peccato, & Deum impossibilem non jubere. Quæ duo principia lumen eternam naturæ notissima sunt, & pluribus scripturæ, & patrum testimoniis contra Janensistas à non paucis comprobata. Præterea nos sapè habere ignorantiam invincibilem malitiæ agibilem, vel evidens nobis est, vel invincibiliter iudicamus, ac proinde eodem prorsus modis se habet, ac si ignorantia illa vera invincibilis esset. Insuper evidens est, & ex definitis evidenti etiam consecutione deducitur, certitudinem tantum moralem de vitando peccato, quæ ex conjecturis, & probabilibus fundamentis generatur, sufficere ad licitè operandum, & ita expresse fatentur adversarii; in re autem præsentis plura ejusmodi concurrunt ad apprehensionem suam talis iudicii, ut constat ex argumentis pro licito usu opinionis practice probabilis supra confectis. Merito ergo omnimodam securitatem juxta illam operantibus spondemus, sicut omnes Theologi antiqui sponderunt omnibus, qui opinionem probabiliorē, etsi minus tutam pro libertate amplecterentur. Et sicut modo spondent Dom. Fagnanus, & Baronius, omnibus, qui opinionem moraliter certam, cum tamen utraq; re ipsa, & coram Deo falsa esse possit. Quibus non dissentire D. Thom. D. Antonium, D. Albertum Magnum, D. Bonaventuram, & alios Ecclesiæ Patres, Pontifices, & Concilia, cum opiniones plures faventes libertati, relictis tutioribus pro lege, sequuti fuerint, evidentiissimum est, & collatis locis supra demonstratum.

§. IX.

Objectiones contra aequalem securitatem opinionum diluuntur.

9. **O**bjiciet. In physicis, qui distat à fovea per quatuor passus, remotior est à periculo incidendi, quam qui distat per duos, ergo in opinionibus magis distabit à periculo peccandi formaliter, qui sequendo opinionem pro lege restituit, quam qui adherendo opinioni contrarie pro libertate non restituit. Respondeo, concessio antecedenti, negando consequentiam; quia in physicis periculum materiale, & formale incidendi non distinguuntur, secus in moralibus, ubi materiale peccati à formali distinguitur. Sic & bene respondet Illustrissim. Episcopus Quiricensis Montenegro in doctissimo suo itinerrario supra citato lib. 5. tract. 4. resol. 20. numer. 9 fol. 559. *Esta cercania (inquit) solo es de caer en culpa material, esto es, esta mas cerca de lo fisico del pecado, no de lo formal, porque comeste se regula por la conciencia que dicta, v. g. se puede no restituir: tan lexos está de peccar formal, y maliciosamente, como el que sigue la opinion mas probable, que dize que restituya. *Quæ securior etiam est, nempe materialiter, ut supra explicui. Quod optimo exemplo ipse explicat dicens: *Comosi Dios revelasse al que dista del rio ocho pasos, y assi mismo al que dista solos dos, que ninguno de ellos caeria en el; tan seguro estaria el uno como el otro, aunque físicamente, mas cerca estaria el que dista dos pasos. *Hæc est genuina hujus argumenti solutio, non ea, quam adhibet Joannes Sanchez in select. diff. 44. numer. 66. dicens: Disparitatem esse. *Quod in Moralibus voluit Deus nullum periculum incidendi in culpam incurrere operantem juxta opinionem probabilem. *Sed non placet, quia non in promissionem Divinam, hæc immunitas à peccato reducenda: licet enim ex revelatis circa ignorantiam invincibilem, & circa præcepta ad possibilia tantum; per legitimam consequentiam hoc deducatur, ut vidimus: infertur tamen etiam evidenter ex eisdem principiis, prout lumine naturæ notis. Quæ moralis evidentia circa licitum hic & nunc à peccato prorsus excusat.

60. **O**bjicit. 2. Baronius 1. part. contra Caramuellem, disput. 1. sect. 2. artic. 3. §. 1. *Opinio tuta ea est, quæ ab omni periculo salutis, & peccati est remota, atqui plures opiniones, & ferè omnes, quæ stant pro libertate contra legem licet sibi contrariis probabiliores, vix unquam carent periculo peccati: Ergo tuta non sunt. Respondeo, opinionem tutam esse, quæ caret periculo peccati formalis, etsi à periculo materialis peccati remota non sit: alias non solum ferè omnes, ut ait Baronius, sed nulla pro libertate opinio, etsi moraliter certa, tuta esset; quia omnes, esse falsæ; nam, ut ibidem Baronius bene inquit, *certissimum est Aristotelis dictum: falsum interdum magis speciem veri, quam ipsum verum habere. *Nulla ergo opinio, quæ stat pro libertate contra legem, caret periculo materialis peccati, quantumvis moraliter certa nobis appareat. Undè miror Fagnanum, & Batonium, aliosque recentiores, qui totis nixibus hac tempestate ad hanc opinionem intrudendam conspirant, non animadvertisse, in-

stari evidenter posse, pluribus exemplis, quibus demonstratur opiniones, quas Div. Thomas, Scotus, Cajetanus, & reliqui antiqui Theologi sequuti sunt pro libertate, periculo mali peccati seu materialis peccati carere non potuisse, licet generis admisisse, & quidem, ut probabile tantum. Quia ut ex eorum scriptis quilibet facile experiri poterit, nullus eorum suas opiniones moraliter certas vocat, & raro posset, cum contrarie pro lege probabilitate non careant: ferè enim ergo tutas esse licet moraliter certæ non sint, Nec ergo auderunt aliud insinuate, nedum assertè pronuntiare. Quinimò addit Caramuel in anal. de probab. epist. 1. §. 28. Unum valde notandum nimirum non se esse verum opinionem probabilem omnes esse. Et tutas, sed inter probabiles quæ benigniores, per accidens esse tutiores, quæ fragilitati humanæ, facilius est benignum exequi, ergo per accidens opinio benignior & tuta. Cui facit illud Sylvestri verb. Confess. 1. nam. 3. quæst. 1. *Licet sit tutius, v. g. statim habita opportunitate confiteri, quam differre, non tamen tutius est tenere, quod sic obligemur. Quia vix evenire habent maximas occasiones peccandi. Probat. 2. Quia ipso Baroni. testante, diff. 2. contra Caramuellem, sect. 1. artic. 3. fol. 136. Tutæ est sententia, quæ pro libertate negat necessitatem contritionis peccati ex præcepto, aut mediæ efficacis necessitatem ei, qui in articulo mortis sola attritione ad Sacramentum accedit. Insuper tuta est opinio, quæ stat pro libertate contra legem, negans, amissa per peccatum lethali gratia, illius reum debere statim per contritionem, vel confessionem à peccato exurgere. Et tamen ejusmodi opiniones remore non sunt ab omni periculo salutis, & peccati materialis; si enim falsæ coram Deo sint, qui sola attritione confessus decedat, damnabitur: & in materiale peccatum, sicut & alias opiniones probabiles sequuntur, operando contra legem (si rectè existat) incurrer. Ergo ut opinio sit tuta, non requiritur, quod ab omni periculo salutis, & peccati remota sit: hoc enim, nec moraliter certa erit.

61. **I**nstat Batonius argumento, quod novum validissimum, & demonstrationis vim habet; præstat loco supra citato fol. 26. *multo tutius est, & prorsus necessarium, è duabus opinionibus probabilibus eam eligere, quæ nullum habet dubitandi locum, seu cui nulla subest suspicio, illam esse rem, quam probat, & hoc sit evidentiissimum, atqui quoties una opinio probabilis pro lege, altera verò pro commodo, vel libertate ab illa, evidens est lumine naturali, abesse omnem peccati dubitationem; ab illa verò nunquam tolli omnino potest: ergo prima tuta est, & eligenda; altera vero abijcenda, ut dubium, & periculosa. *Sed contra evidenter ad hunc tenet quia opiniones, quas ipse numero præcedenti, ut tutas eligit, tales non sunt, quæ nullum habent dubitandi locum, & quæ nulli subesse possint suspitioni, illicitam esse rem, quam probat, nec nisi temere dici potest oppositum esse evidentiissimum, cum gravissimi Doctores dissident. Contra secundo: quia viginti opiniones D. Thomæ, quas quæst. 5. §. 2. (relictis aliis) in exemplum adduximus, tutas sunt, eligique possunt absque ullo periculo peccandi, & tamen cum Doctores

aliter reclamant, nulla est, quæ dubitandi locum non relinquit, & cuiuslibet non subit suspicio de illicita quam probat: Ergo ut opinio ficta, non requirit ejusmodi conditiones. Ex quo etiam aperte convincitur falsitatis definitio opinionis tuta ab isto Neoterico conficta, tum ubi supra, tum *disp. 2. sect. 1. art. 3. §. 1. fol. 142.* Ubi ait: *opinionem tuta tam esse, quæ argumentis, quantum materia moralis patitur, valdis fulta, nulla aliunde ratione, aut opinione colliditur. *Hoc enim opinionibus D. Thomæ supra memoratis non competit; & tamen tutis esse, nec Baronius ipse inficiabitur. Contra denique; quia nulla opinio moraliter certa pro libertate talis est, ut ab illa, evidens sit lumine naturali, adesse omnem peccati dubitationem, quæ evidentissimum est carere opinionem pro lege; & tamen opinio illa pro libertate tuta est: non ergo abicienda, ut dubia, & periculosa, & altera necessario præferenda. Neque ad excusandum à peccato quidquam facit excessus ille evidentæ metaphisicæ ad moralem, nec quod opinio pro lege evidenti certitudine à peccati etiam materialis periculo mortissima sit; secus opinio pro libertate; quandoquidem utraque omne periculum peccati formalis excludit: ex quo capite quoad imputabilitatem æque tute dicuntur. Argumentum igitur Baronii, nec vim demonstrationis habet, nec validissimum est, sed imbelles prosus.

62. Et ut luculentius pateat, in ipsum retorquere, ex his, quæ tradit *disp. 2. sect. 1. art. 3. §. 2. fol. 153.* Ubi ait: *Improbabiles pro lege opiniones magis sunt certæ honestatis, & securæ, quam quæcumque à Caramuele, & à Diana probabilissimæ pro libertate inveniuntur. *Atqui opiniones probabilissimæ pro libertate tute sunt, secundum communissimam Theologorum sententiam, & juxta ipsum Baronium, quando contrariæ pro lege sunt improbables: ergo in hoc saltem eventu æquæ certum est, non peccare, qui illas sequitur, ac qui improbables pro lege, licet tutiores: ergo cum periculo metaphisicæ inæquali vitandi malum phisicum, seu materiale peccati, recte coheret æqualis securitas non peccandi, seu opinionem esse æquæ tutas quoad imputabilitatem. Hanc ergo æqualem securitatem convenire asserimus cuicumque opinionem probabili circa licitum, ratione ultimi judicii moraliter certi de ejus licito delectu & nunc. Neque aliud contendunt Doctores, dum omnes opiniones probabiles circa licitum æquæ tutas quoad imputabilitatem docent. Et miror Baronium aliter intellexisse ubi supra, dum recensitis quibusdam opinionibus pro lege, quas improbables esse dicit, concludit. *Audebit ne Caramuel suis pro libertate opinionibus eam securitatem asserere, quæ vindicamus validè opinionibus pro lege stantibus? *O Baronii! sed nec tu audes, & tamen his contrarias pro libertate, quas ibi recenseres, æquæ tutas, quoad ad imputabilitatem habes. Quid ad hæc?

Q V Æ S T I O VII.

Utrum Regii Consilarii in imponendis tributis teneantur eligere probabiliorem opinionem?

1. Questionem hanc in terminis attigit Diana *1. part. tractat. 3. de Parlamento, resolut. 20. &*

partem negativam probabilem putavit, plures pro illa referens Moriam, Lorcum, Hurtado, Martinez, Alvarez, Delrium, & Hieronymum Garcia, quam etiam tenent Petrus de Navarra *de restitutione, lib. 3. cap. 1. num. 268. & 296.* & Mag. Barnabas Gallego *tract. de conf. probabili circa Regem, dub. 19.* ubi ait: *Si inquiras utrum Rex in imponendis tributis sequi possit opinionem probabilem? Respondeo affirmative: quia non debet esse peioris conditionis, quam reliqui, qui possunt juxta probabilem opinionem operari. *Et pro hac sententia, plures stare; fatetur Joannes Sanctius *in selectis, disput. 44. numer. 48.* propè finem, quos reculisse, dicit *disput. 33. numer. 35.* ubi Cordova, Malderus, Antoninus, Vega, Salon, Moure, & alii. Et in genere idem sentit Mag. Acatius de Velasco, *tom. 2. resol. moral. verb. Opinio, resolut. 3. §. 6. & 320. numer. 2.* Ubi sic: *En todas las materias, y en qualquier negocio, aunque sea de grande importancia, siguiendo opinion probable, aunque sea menos segura, se obra con toda seguridad de conciencia. *Et Pasqualigus *decis. 26. numer. 3.* *Censeo igitur universaliter, & semper licitum esse, sequi quancumque opinionem, etiam minus probabilem, in quacumque materia, absque limitatione, ita ut quando est illicitum aliquid fieri, ideo illicitum sit, quia non adest opinio probabilis, quod sit licitum: quod debet intelligi, quando opinio se habet, ut regula operandi, nec transit in objectum electionis. *Sicubi.

2. Hujus sententiæ fundamentum est, quia Regis Consilarii sunt iudices inter bonum commune, & vassallos Regis; atque iudex potest ferre sententiam, secundum opinionem probabilem relicta probabiliore circa jus partium: ergo in imponendis tributis non tenentur eligere probabiliorem opinionem. Hoc fundamento ductus Diana probabilem putavit hanc doctrinam, pro qua ultra supra citatos adducit omnes Doctores, qui asserunt, iudicem in ferenda sententia non teneri amplecti opinionem probabiliorem circa jus partium. Quam ipsemet Dianæ pluribus in locis amplectitur, *2. part. tract. 13. resolut. 3.* cum Lorca, Alvarez, Joanne Sanctio, Trivino, & Delrio, asserente, esse communem casuistarum, & *part. 9. tract. 8. resolut. 62.* cum Francisco de Lugo, Dicastillo, & aliis, & *part. 11. tract. 2. resolut. 60.* cum supra viginti aliis Doctoribus. Quibus adde Thomam Hurtado *tom. 1. tract. 3. capit. 6. resolut. 44. num. 314.* ubi ait: *Però omnes convenire, & Verricelli *tom. 1. quæst. tract. 2. quæst. 15.* Ubi plures.

3. Eandem tuentur viri alii doctissimi Mag. Serrata *2. tom. quæst. 67. art. 3. dub. 2.* *Dicendum est septimo, posse iudicem sententiam ferre secundum opinionem probabilem, & non requiri, ut eam ferat secundum probabiliorem.*

4. Mag. Thomas Villar *in 1. 2. tract. poster. de conf. 4. part. 8. §. fol. 78.* *Iudex in sententiis ferendis, sequi potest opinionem probabilem, probabiliore relicta, etiam contra propriam opinionem, dummodo probabilitas sit circa jus, non verò circa factum.*

5. Mag. Franciscus Lopez de Texeda Salmanticensis Sacre Theologiæ Professor *tom. 1. controvers. Moral. Theolog. lib. 1. tract. 2. contr. 8. num. 7.* ibi: *Dico secundò, ex duabus opinionibus probabilibus ex parte juris, potest iudex ad ferendum sententiam, probabiliore dimissa uti probabiliore vera credat eam probabilem esse.

6. Mag.

6. Mag. Tapia Archiepiscopus. Hispalensis. in *Catena Moral. quest. 8. artic. 17. num. 7.* *Inter opiniones autem inaequales, probabile est, quod iudex potest eligere minus probabilem, &c. Quia si non posset sequi minus probabilem, non esset dicenda probabilis, atque adeo, nec minus probabilis, sed improbabilis.

7. Mag. Barthol. de Medina 1. 2. *quest. 19. artic. 6. dub. penult. ad ultim.* *Quando sunt duae opiniones in iure, altera probabilis, altera vero probabilior, licitum est iudici probabilem amplecti.

8. M. Gregor. Martinez Segovienensis tom. 1 in 1. 2. *part. 2. quest. 29. art. 6. dub. 6. conclus. 2. fol. mibi 1067.* *Etiam iudex in sententiis ferendis potest sequi opinionem probabilem, relicta probabiliori, etiam contra propriam opinionem, dummodo probabilitas sit circa ius, non vero circa factum, quia circa factum tenetur sequi, quod probabilius est.*

9. Mag. Petrus de Ledesma in *sum. tom. 2. tract. 8. de iust. commut. capit. 22. post 11. conclus. diff. 2. 2. ibi.* *La segunda dificultad es mayor, quando una de las opiniones de derecho es mas probable, si es licito en tal caso, que el juez siga la opinion probable, dexando la que es mas probable, &c. A esta dificultad se responde, ser mas probable, estando en derecho Divino, y natural, ser licito, que el juez siga la opinion probable, dexando la mas probable. Esta sententia tiene Medina, 2. Orellana, y otros muchos Autores, particularmente los discipulos de santo Thomas. *Hac Ledesma.

10. Ex quibus evidenter deducitur, Regios Consiliarios, secundum communem sententiam praefato principio innixam, in imponendis tributis, non teneri eligere probabilior opinionem, cum enim inter ius Regis, & vassallorum, iudices constituuntur quo ad iustitiam tributis, si opiniones circa ius diffideant, poterunt communi sententiae inherentes, quam maluerint, etiam minus probabilem amplecti. Quapropter ad aliud principium recurendum est, ut contrariam sententiam, ut probabilior tueri possimus.

11. Quidquid ergo sit de probabilitate praefatae sententiae, quando opiniones versantur circa ius, (cujus contrariam, scilicet, teneri iudicem in conscientia iudicare secundum probabilior opinionem tueretur Vazquez, Filiucius, Reginaldus, Valentia, Becanus, Torres, Layman, Azor, Tannerus, Thomas Sanchez, Sotus, Bannez, Sylvester, & alii apud Dianam 1. *part. tract. 3. resol. 20.* & apud Verricelli tom. 1. *quest. Moral. tract. 2. quest. 15.* Ascendendum nobis est, Ministros Regios in imponendis tributis teneri eligere opinionem probabilior circa iustitiam illorum. Ratio est, quia diversitas opinionum circa iustitiam tributis, non versatur circa ius, sed circa factum, an scilicet causa occurrens, quam Princeps representat ad impositionem tributis, sit sufficiens ad illud imponendum, attentis circumstantiis boni communis, & facultatum vassallorum. Ergo si omnibus pensatis Ministri Regis, qui iudices constituuntur inter bonum commune, cui Princeps consulit, & populum, probabilius iudicent causam non esse sufficientem, vel facultates non suppetere, & ideo tributum fore injustum; teneantur opinionem, quam probabilior iudicant, amplecti: sunt enim opiniones circa factum, in quibus iudices non habent delectum, sed ad probabilior eligendam adstringuntur, secundum communem Theologorum sententiam, cui Doctores supra citati subscribunt, constituentes, & merito discrimen, quando versantur

circa ius, & quando circa factum, ut bene advertit Verricelli tom. 1. *tract. 2. quest. 19. num. 11.* Ubi faciant, omnia probabilior opinione iuris, probabilior secundum probabilem ferre sententiam, si secus est in opinione facti, nam debet secundum probationes probabiliores ferre sententiam in causa civili, etiam contra possessorem, &c. Ita Villabos Garcia, Joannes Sanchez, Sayrus, Salas: ratio discriminis est, quia Res publica obligat iudicem ad ferendam sententiam secundum allegata, & probata quoad factum. At quoad ius committitur iudicio, ac prudentiae iurum interpretationum.

*Quod esse manifestum, ait Joannes Sanchez in *selectis, diff. 44. numer. 51. in secundo statu.* Etiam hoc omnes convenire, dicit Machado tom. 1. *lib. 4. par. 2. tract. 1. docum. 6. fol. mibi 371. ibi.* *Todos los Doctores convienen, en que es la el juez obligado, sin duda, a sentenciar en las causas civiles, por la parte, que en materia del hecho, tuviere mas probable opinion en su favor, esto es, mas eñca banca, con que se probó el hecho. *Hoc praesens solidius aliis, hac sententia suaderi videtur: cum omnes Doctores Societatis tuerentur, licet ex his convicti, ut videre licet apud Bard. *tract. 1. de iust. diff. 4. cap. 25.* & apud P. Andream Mendon. *diff. 1. finis a opinio moralium, diff. 6. quest. 1. num. 1.* Apud quos Pat. Vazquez, Pat. Azor, Pat. Lymon, P. Busselbaum, Pat. Reginaldus, Pat. Valentia, Pat. Dicastillo, Pat. Castro Palao, Pat. Biedema, Cardin. de Lugo, & alii. Quibus adde omnes, qui asserunt, iudicem semper in causa civili teneri eligere opinionem probabilior circa ius, veliam circa factum. Quam pluribus citatis docet Henríquez de Pontificis Romani dave, *lib. 4. cap. 18. num. 4.*

*Alias (inquit in Gloss. litt. H.) ferre semper licet iudici sententiam ferre pro amico, & pretium ostendente. Quo nil esset pernicius in praxi. *Et solus probant Dicastillo *lib. 2. de iust. tract. 20. diff. 3. dub. 1. num. 94.* Card. de Lugo tom. 2. *de iust. diff. 46. num. 92.* Pat. Bard. *ubi supra cap. 17. num. 10.* dicent contrariam sententiam (etiam si circa ius contrarias opiniones versentur) esse improbabilem. & falsam, & Thomas Sanchez, in *sum. tom. 1. lib. 1. cap. 10.* Nihil sententiam unquam retractavit, ut inquit M. Arauxo in *decis. Moral. de statu civil. diff. 1. de iust. num. 2.* dicens: *Hac sententia sustinetur etiam Bannez, Maldero, Filiucio, Becano, Tanner, & Thoma Sanchez in *summa tom. 1. lib. 1. cap. 10.* postea (attendente in selectis, *diff. 44. num. 50.*) appropinquari sententia recessit. *Sed minor virum doctum, & eruditum eo delapsum, ut Joannem Sand. com Thoma Sanchez confuderit. Selectas dispositiones Joanni restituit, & Thomam nullibi contrarium habebit.

S. UNICUS.

Corollarium

12. **E**X dictis inferes, omnino rejiciendam sententiam, quam probabilem putavit M. Sotus 2. 2. *quest. 67. artic. 3. dub. 2. §. dicendum est, ferre.* Quae sive opiniones versentur circa ius, sive circa factum, concedit iudici liberum delectum opinionis minus probabilis: Sic enim scribit: *Non est probabilis, tam in causis civilibus, quam in

minibus, posse iudicem sequi ex opinionibus probabilibus ex parte juris, aut facti, quam maluerit; non solum, si æquè probabilis sit, ut vult Bonacina tom. 2. disp. 2. quæst. 4. p. 9. num. 15. Sed etiam si sit minus probabilis: si tamen probabilis sit; quia quam maluerit opinionem sequendo prudenter agit, & opinio, quæ quibusdam videtur probabilior, aliis videtur minus probabilis, &c. Nec est verum, inquit, partem, pro qua stat opinio probabilior juris, aut facti, maiora merita causæ habere, nam hæc non pendet ex hominum opinione, sed ex ipsa re; & quamvis unus melius probet factum, si tamen alius bene, & sufficienter probet, non propterea illa maiora merita habet, cum possit factum solum bene, & sufficienter probatum maioris esse meriti ad causam, de qua agitur, quam factum illud probatum melius: * Sic M. Serra, cui obiter consentit Fr. Leander à Murcia in *disputat. moral. in 1. 2. lib. 1. disp. unica. resol. 17. num. 8.* ubi sic: licet sit probabilis opinio, quæ docet, posse iudicem in iudicando in rebus civilibus sequi opinionem probabilem circa factum, relicta probabiliori; sine dubio est securius, si sequatur probabilior opinionem, cum ex contraria imminet proximo grave damnum. * Quorum opinio communiter sentitur; nihil enim apud omnes magis sanctum, quam iudicem debere iudicare secundum allegata, & probata, merita causæ ponderando: ad hoc enim munus à Republica constituitur.

13. Adde, quod licet citati recentiores probabilitatem aliquam extrinsecam præfatæ contra communem opinionem conciliare possent (quod ego non admittam) non hominibus Ministris Regii illi adherere non possent, quia iudices contra communem sententiam iudicantes, et si opinionem unius, vel alterius patrocini non mutam sequantur, peccare mortaliter, & teneri parti restituere, tenent communiter Doctores, quos citatos sequitur Verri celli tom. 2. quæst. Moral. tract. 2. q. 16. Quod probat ex receptissima, & antiquissima omnium Tribunalium consuetudine, quam habere vim legis, ubi deficit lex, tradunt B. Id. in cap. ne innotat, & alii communiter. Ex quo principio docent, iudicem, contra communem sententiam ferentem puniendum in Syndicatu, & compellendum parti restituere, & præsumi per ignorantiam iudicasse. Pro qua opinione Joannes Maria Corasius in tract. de com. opin. lib. 3. tit. 8. n. 16. infinitos Auctores citat, dicens, hanc opinionem non habere contradicentem.

QVÆSTIO VIII.

An subditi habentes opinionem probabilem de injustitia tributi, à solutionis onere eximantur?

1. Quando certum est, tributum esse iustum & utile, et expendi communis sententia tenet, debet in conscientia solvi, etiam ante omnem iudicis sententiam; ut patet ex illo ad Rom. 13. Cui tributum, tributum. Quam adeo certam, ait Sanchez in consiliis, lib. 2. cap. 4. dub. 1. num. 8. & 9. * Ut Castro contrariam errorem appelleret. * Unde sit omnino reiciendos Angelum, Navarr. Bejam, Duardum, & alios apud Dianam 1. part. tractat. 10. resol. 19. Item Sayrum; Fararonium, & Joannem Sanchez apud Bossum 1. part. §. 24. num. 290. & 296. Qui oppositam sententiam amplectuntur, existimantes tributa, & vectigalia esse leges pœ-

Pars II.

nales, quas in conscientia non obligare autumant, non advertentes Rempublicam ex contractu debere Principi congruum dignitatis subsidium.

2. Difficultas ergo solum est: An quando non est certum tributum esse iustum, teneantur subditi in conscientia solvere? Negant plures, quos citatos sequitur Verri celli tom. 1. quæst. tract. 2. q. 32. num. 5. Petrus de Navarra lib. 3. de restit. cap. 1. num. 267. Salom tom. 1. quæst. 5. artic. 4. contr. 2. Malderus 2. 2. tract. 5. cap. 6. dubio 4. §. dico 6. Et alii, quos refert Joannes Sanchez in selectis, disp. 3. num. 35. * Inter quos (inquit) est Angelus, Sylvester, Armilla, Cajetan. Aragon. Gabriel Rodriguez, id dicens de novis tributis, Villalobos, & alii. * Quibus adde Ludovicum Lopez, Vegam, D. Antonium, & alios, quos citatos sequitur ipse Sanchez, disput. citata, asserentes, subditos habentes opinionem probabilem, quod tributum sit iniustum, non peccare non solvendo, quos refert Joannes Martines de Prado tom. 1. quæst. cap. 1. q. 7. §. 10. Et sequitur Mag. Barnabas Gallego tractat. de conscient. probab. circa Regem, dub. 19. dicens: pro hac opinione stare D. Anton. & Ludovic. Lopez, & ei favere Cajetanum, Sylvestrum, & Armillam. & teste Lessio lib. 2. de iustit. cap. 33. num. 67. Est communis Doctorum, quibus plerumque nonnullis citatis consentit. Pius addunt alii, nempe, dubitantes de iustitia tributis non teneri solvere, ita cum Cajetano, & alii Mag. Texeda tom. 1. contr. tract. 1. diff. 26. num. 3. Et de novis tributis loquens tenet Molina tom. 3. de iustit. tract. 2. disp. 27. 4. & apud illum, Cajetanus, Sylvester, Gabriel, & Medina, quos sequitur M. Joannes de la Cruz in direct. part. 1. quæst. 7. artic. 3. dub. 1. conclus. 2. Ubi ad argumentum, quod in dubio præsumendum est pro Rege; respondet, hoc debere intelligi, quando non agitur de interesse ipsius Regis.

3. Cæterum, si opinionibus his standum esset, vix occurreret casus, quo obligatio solvendi tributa subditos teneret; quia vix ullam Gbellam esse iustam, tradit Cajetanus, verb. Vectigal. cap. 3. Et omnes ferè dubias esse Mag. Fumus, verb. Gbellam, num. 16. Et omnia nova vectigalia, & veterum nova incrementa; nisi constet de eorum iustitia, præsumi iniusta, ac proinde in conscientia non deberi, tradunt Cajetan. Sylvester, Fumus, Aragon, Gabriel, Driedo, & alii apud Lessium lib. 2. cap. 33. dub. 3. num. 63. & iniustum esse tributum, quod imponitur solvendum ex rebus, quæ communiter ad usum vitæ humanæ emuntur, ut ex pane, vino, oleo, & carne, tuerentur apud Lugo tom. 2. de iustit. disput. 36. sect. 2. num. 24. Cajetan. Tabiena, Sorus, Ledesma, Zannardus, & alii, quos refert etiam Diana part. 2. tract. 3. resol. 28. Unde, si probabilis opinio de iustitia tributis, vel dubium circa iustitiam, sufficeret ad eximendum ab onere solutionis; & sola certitudo iustitiæ ad solutionem constringeret, vix, quoad nova saltem tributa, casus occurreret, quo vasalli contractos se agnoscerent.

4. Dicendum ergo est, subditos teneri tributa solvere, nisi evidenter appareant iniusta. Ratio est, quia impositio tributis se habet veluti sententia iudicis pro bono communi contra vasallos; atque privatus re sua per sententiam, tenetur ei parere, etiam si probabile, imò & probabilis sibi oppositum appareat: ergo similiter in nostro casu. Sic cum Mag. Soto de iust. lib. 4. quæst. 6. artic. 4. sentit P. Vasquez opus. de restit. cap. 6. §. 3. dub. 5. num. 78. Dicens teneri parere, & standum iudicio superioris, nisi præferant vectigalia Tyrannidem. * Confirmatur ex doctrina communi Doctorum apud

R

Sanchez

Sanchez in Sum. lib. 6. cap. 3. num. 3. quos ipse sequitur, asserentes, ut subditus teneatur obtemperare, sufficere non sicut evidenter esse injustum, & extra limites potestatis superioris, id quod jubetur. * Quia (inquit) sententia constat ex S. Augustino, & docent viginti alii auctores, quos ibi refert. Cujus ratio est, quia in casu dubio, melior est conditio superioris, utpote qui in possessione potestatis præcipiendi existit; qua spoliandus non est, nisi ubi constiterit, limites sue potestatis excedere, rem injustam præcipiendo. Ergo, cum Princeps sit in possessione potestatis imponendi tributa, quando, juxta probabiliorum Ministris opinionem, iusta censeantur, neque bunt subditi ab onere parendi eximi, dum evidenter non appareant injusta, & consequenter potestatem Principis excedere.

5. Denique hæc sententia probatur ex principio illo per se noto; bellum esse non posse iustum materialiter ex utraque parte: ex quo evidenter deducitur, si certum fuerit, Principem, & eius Ministros posse imponere tributa, certum etiam fore, subditos ad solutionem obligari: aliis immane, & ridiculum esset præceptum, cum vim obligandi non haberet: mandatum enim, & obedientia sunt correlativa. Cum ergo ex communi Theologorum sententia, sine controversia sit, Principem posse tributa imponere, si juxta probabiliorum opinionem iusta censeantur, eadem certitudine tenendum est, subditos ad sic imposita solvenda, adstrictos manere.

6. Secus verò esset, si Ministri Regii, opinione probabiliori omnia, minus probabilem, circa justitiam tributis, sequentes illud imposuissent: tunc enim cum probabile tantum esset, tributum imponi potuisset, locus maneret opinioni contrariæ ex parte subditi, quæ ab onere solutionis illum eximeret. Quam tueretur M. Gallego de conscientia probabili, dub. 19. & de conscientia dubia, dub. 99. Et pluribus citatis Diana 1. p. tract. 4. de Parlam. ref. 21. Navarra, Lessius, Reginaldus, Megala, Salon, Malderus, Trullench Card. de Lugo, & alii, quos citat, & cum limitatione sequitur M. Prado tom. 1. quæst. moral. cap. 1. de consc. quæst. 7. §. 10. pro casu, scilicet, quo magis probabile sit, tributum esse injustum; secus si æque tantum probabile. Quamvis enim bellum iustum materialiter ex utraque parte omnino repugnat, non tamen est inconveniens, quod stante opinione utriusque probabili, quia invincibiliter ignoratur, quæ sit in re vera, detur formaliter iustum ex utraque parte. Unde Princeps suam opinionem probabilem sequens, iuste probabiliter imponit (juxta opinionem plurium, quos præcedenti quæst. adduximus) & subditi similiter contrariam, aut probabilem, ut plures volunt, aut probabiliorum, ut concedit Prado cum M. Ludovico Lopez, iuste negant. Et in hoc sensu intelligendi sunt Doctores omnes, qui subditum habentem opinionem probabilem de injustitia tributis excusant ab obligatione solvendi. Supponunt enim Principem non certo jure, sed ex probabili tantum opinione, gabellam imposuisse.

7. Hinc deduces, quid censendum de censura Vincentii Baronii in opere contra Amadeum, disput. 1. sect. 1. §. 2. fol. 20. Ubi has opiniones *periculosissimas* appellat; eo quod iustum bellum ex utraque parte accendant. Sed vir doctus non advertit, Doctores omnes admittere, ex conflictu opinionum, dari posse iustum bellum formaliter ex utraque parte, & solum negare iustum materialiter, scilicet sine eo quod ex parte aliqua sit error, sive ignorantia invincibilis veritatis. Ut videre licet apud Dianam 6. p. tract. 4. ref. 24. Et in re præfenti, negari non potest à Thomistis quæst.

præcedenti citatis, qui ex opinione probabiliori iuste imponi, defendunt: imò nec ab illis, qui istos Regios sequentes opinionem, quam probabiliorum iudicant, circa justitiam tributis, possunt imponere, & ex alia tuerentur, subditos debere sibi probabiliorum contrariam opinionem de iustitia talis tributis, posse non solvere. Opiniones quæ probabilior videntur est Ministri Regii, minor probabilis aliis viris doctis, & probis videntur, si cum subditi possint suam probabiliorum opinionem amplecti, ab onere solvendi eximentur, ut cum M. Lopez, & alii concedit M. Prado ubi supra. Ex prioriori jure, si ad eorum opinionem recurratur, quæ asserit subditos ad solutionem non teneri, non constet de justitia tributis: Quam ex Sylvestro Capatano, Armilla, & aliis refert Joannes Sanchez præp. disp. 33. num. 35. Quia licet sit probabilior opinio de justitia tributis, respondere adhuc poterunt constare de justitia. En Baronius, in omnium opinione, bello iusto ex utraque parte patet aditum. Ubi planè deduces, aut omnes opiniones probabiliores à te vocandas, aut supra commemoratas ex tota non esse sedandas. Vide Joannem Sanchez in de illis disp. 33. num. 42. §. Sed esto, & disp. 43. num. 10. §. Nec reputandum inconveniens, & disp. 44. num. 10. & 59. Ubi plures citat admittentes bellum iustum ex utraque parte, quando Princeps opinione probabiliori ducitur: *Alias, inquit, nunquam daretur casus belli iusti ex opinionibus probabilibus.* Et tenent apud illum Victoria, Malderus, Covarr. Filiucius, Pefantius, & alii. Et est communis, ut bene expendit P. Granado 22. cont. 3. de Choro tract. 12. disp. 4. sect. 3. §. 3. num. 36. *Nec id est peculiarare, inquit, in nostra opinione: nam secundum omnes Doctores, si uterque Rex putat esse certam, civitatem ad suum regnum pertinere, uterque iuste bellaret formaliter, sed unus re ipsa falleretur, & ex parte eius esset bellum injustum materialiter. Ita verò ad iustum bellum requiratur certitudo moralis justitiæ causæ: Affirmant Vasq. Victoria, Solus Molina, Villalobos, & alii, quos sequitur Venzellus tom. 1. q. mor. tr. 2. q. 14. num. 38. Alii vero probabiliter sufficere asserunt. Ita Suarez, Valentia, Filiucius; quos sequitur Granado ubi supra num. 29. sed de his alibi. Hic autem sufficit contra Baronium demonstrasse bellum iustum formaliter, ex utraque parte, in nulla opinione vitari posse.

8. Ratio ergo, ob quam asserere debemus, Ministros Regios nequire minus, aut æque probabilem opinionem amplecti in impositione tributis, pendenda non est ex inconvenienti belli formaliter iusti ex utraque parte, cum hoc parvi haberi debeat, si passim à Doctoribus omnibus admittatur, tam in tractatu de bello, quam de tributis: sed ex evidenti sumenda, quod Index opinionem probabiliorum circa factum (imò & circa ius, ut opinor) amplecti teneatur: hoc enim onere iustitiam iudicis subditi, utque persona, sententia, & prudentia prædicta à Principe sufficitur, ut rectum possit exercere iudicium, quæ quidem qualitates non desiderantur, si bellum probabilis opinio ad ferendam sententiam sufficeret. Hinc etiam pro obligatione certa solvendi tributum desumitur argumentum ex potestate certa, & indubitata superioris ad imponenda tributa, quæ iusta, Ministri, & Theologi pii, & docti consules, probabiliter appareant. Si enim cetero modo solæ causæ ad eorum impositionem necessitate forent, cum hæc sæpe non concipiatur, bonum publicum

aperto periculo frequenter exponeretur, quod privato subditorum præferendum est. Debet ergo haberi certa, & indubitata potestas hæc in Principe, & consequenter obligatio solvendi in subditis; quantumvis opinio contraria de injustitia tributi aliis probabilior videatur, (quidquid contraxerit M. Prado *supr.*) nec constat de iustitia tributi, ut alii dixerunt. Quorum opinio rejicienda est, quia bellum formaliter iustum, ex utraque parte, nequit non accendere, cum fere nunquam deficiat subditis opinio de injustitia tributi, cui Minister Regis in eorum impositione steterint, an probabiliori de illorum iustitia? an æque, aut minus probabilis Unde tenendum est, quoties de injustitia tributi, vel de inutili distributione certo non constat, nullus opiniois præsidio, posse subditos à solutione excusari, quia certa secus manet Principis potestas ad obligandum.

9. An verò iustæ gabelle, ad quas in conscientia solvendi, subditi tenentur, solvi debeant, si ab exactoribus non petantur? Sub lite est. Thomas Hurtado *tom. 2. variar. tract. 8. cap. 1. resol. 9. num. 175. & 198.* Ex Thomistarum doctrina collatis locis, totus est in probando partem negativam. Sententia, inquit, quæ esset, non teneri in conscientia quemqueolvere gabbellas, etiam iustas, nisi ab exactore, per se, vel per suos ministros ex gantur (etiam si occurrerit, & secretò transvehat merces, & eas vendat) valde probabilis est. Sic tenet Soto. Binnex, &c. Quem tenet Tabienas, &c. Unde satis bene Martine de Ledesma *2. part. 4. q. 18. art. 3. conclus. 3. pag. 259* Sic dicit: *Gabella, minus solvitur communiter, scilicet petita à publicano, & non aliàs, est tributum honestum, & moderatum, & tenentur civesolvere, &c. Adde etiam D. Thom. *2. 2. q. 87. art. 1. ad 5.* Ubi loquens de decimis idem clare docet. Quidquid dicat Suarez *tom. 1. de rebus lib. 1. cap. 37. num. 2. D. Thom. sequitur b. Cajetan.* Hactenus Hurtado. Ego verò, licet eos, qui bona fide, absque fraude, & dolo, non solvunt, probabiliter existimem, ab onere restituendi liberari, si tributa ab exactoribus non petantur, eo quod ita videatur consistere ex usu, & consuetudine communiter receptis, quæ voluntatem Principis non aliter obligantis interpretantur; nunquam verò sentere potero, excusandos, qui consulto merces occultant, ut ab exactoribus non petantur, & potiori jure, qui decimas non solvunt: quia fraus, & dolus nemini patrocinari debent, nec intentio Principis his favens præsumi potest: ut bene docent Palacios, Angles, Cordova, Menchaca, & alii, quos sequitur Thom. Sanchez *tom. 2. resol. lib. 2. cap. 1. dub. 10.* & M. Tapia in Catena *lib. 4. de legibus, q. 11. art. 13.* Ubi sic. *Dicendum est non posse tributarios, fraude, aut dolo occultare tributa iusta, quamvis eorum solutio non obliget, nisi petantur, juxta dicta articulo præcedenti. Quod si fraudaverint, tenentur ad restitutionem.*

QVÆSTIO IX.

Utrum liceat opinionem minus tutam eligere circa Sacramenta?

1. Opiniones circa Sacramenta in duplici sunt differentia, aliæ versantur circa valorem, aliæ circa licitatem administrationem. Contingitque non raro, dari opinionem probabilem de Sacramenti valore, sub hac vel illa materia, vel forma, & tamen ejus

Pars II.

usum illicitum esse, & graviter peccatum, qui sub illis ministraret; aut propter Ecclesiæ prohibitionem, aut propter consuetudinem legitimè introductam, aut propter damnum (si forte falsa sit opinio) proximo imminens: quod saltem ex charitate vitare tenemur. Hinc secundum omnes Theologos, baptizare non licet in nomine Genitoris, & Geniti, & Procedentis ab utroque, tamen probabilis valde sit Cajetani opinio, & aliorum asserentium, ejusmodi baptismum esse validum. Similiter confici non potest cum aqua rosea, vel distillata ex vite, cum adest naturalis, licet pro valore baptismi sub hac materia, sint quæstionum ferant.

2. Difficultas ergo est, an quando circa licitatem administrationem Sacramenti, opinio minus tutam probabilis est, liceat eam eligere, & ad praxim devenire, relicta tutiori? Pro parte affirmativa plures referri solent, sed non omnes hanc quæstionem versant. Quia præfidentes ab opinione præsupposita, circa licitatem Sacramenti administrationem, hic, & nunc, sub hac materia, vel forma, inquirunt, an liceat amplecti opinionem probabilem minus tutam circa valorem Sacramenti, illudque administrare sub materia, vel forma tantum probabilis, relicta certa? In qua quæstione, seclusa necessitate salutis proximi, id non esse licitum, est communis Doctorum sententia: illa verò urgente, ex præcepto charitatis administrari debere. Quia hoc præceptum præstantius est, quam religionis de non frustrando Sacramento, ac proinde hujus periculum postponendum: ut bene adnotat Vincentius Baronius *1. p. Theolog. mor. disp. 1. sect. 4. §. 8. x. fol. 39.* Cæterum extra casum necessitatis, probabilis tantum Sacramento subvenire, quando certè validum potest, nequit non esse contra charitatem proximi, quem exponimus periculo carendi fructu Sacramenti. Quinimò & contra Religionem, propter Ecclesiæ prohibitionem, extra casus permisso, de quibus Doctores passim. His positis.

3. Quod inquirimus est, an quando valor Sacramenti non est certus, est tamen inter Doctores probabilis opinio, circa licitatem ejus administrationem, in his circumstantiis; liceat minus tutam amplecti? Negant moderni, qui ad tutiorem opinionem circa licitum eligendam obligant. Affirmant verò communiter Theologi, qui opinionem probabilem circa licitum, etsi minus tutam in quacumque materia à peccato omnino excusare defendunt. M. Petrus de Ledesma in Summ. *tom. 2. tract. 1. de Eide, cap. 5. post 6. conclus.* *Tengo por regla cierta, que la opinion probable en las cosas morales, siempre se puede seguir de la manera que es probable, aunque sea en agtatio de tercero, y en materia de Sacramentos, y esto so pena de no ser probable.* M. Acatius de Velasco *tom. 2. res. mor. verb. Opinio, resol. 316. & 320. n. 2.* *Entodas las materias, y en qualquier negocio, aunque sea de gran importancia, siguiendo opinion probable, aunque sea menos segura, se obra con toda seguridad de conciencia.*

4. Eandem scientiam (etsi plus contendere videatur) defendit M. Serra *1. 2. tom. 2. quæst. 19. art. 6. dub. 4.*

*In administratione, inquit, Sacramentorum, licitum est, omisso eo, quod tutius, sequi opinionem probabilem asserentem, sic vel sic validum, & non irritum fieri Sacramentum, aut ejus esse, & tum suscipi: si tamen Ecclesiæ usus, & consuetudo id permittat, & non prohibeat. Probatur, nam circa potestatem, & jurisdictionem Sacerdotis ad absolvendum poenitentem, sine quibus nulla est absolutio, & poenitentia Sacramentum est invalidum, multæ sunt

R 2

opinio.

opiniones probabiles; qualis est, quæ asserit in articulo mortis simplicem Sacerdotem posse absolvere poenitentem, etiam præsentem Sacerdote approbato, vel proprio: & asserens approbatum in una Diœcesi, posse in altera audire confessiones habentium Bullam Cruciatæ, eosque absolvere; sed has licet sequi, quoties se obtulerit occasio, etiam si tutius esset, poenitentem in articulo mortis absolvi à Sacerdote proprio, & habentem Bullam Cruciatæ absolvi ab approbato in Diœcesi, in qua est, & adquam pertinet. Ergo. * Sic M. Serra.

5. Pro eadem opinione militat Medina 1.2. quest. 19. art. 6. quest. 5. §. Caterum magna est pag. 308. M. Baptista disp. 2. c. 8. dub. 12. & M. Prado tom. 1. Theolog. moral. cap. 1. quest. 6. n. 6. ibi: * In omnibus, & per omnia eadem opinioniones practice probabiles, quas tuto, & licite sequimur in aliis materiis, tuto, & licite deas amplectimur circa materiam, & formam Sacramentorum; & circa jurisdictionem, & usum, & ritus, & ceremonias. Sola est differentia, quod practica probabilitas à distinctis capitibus sumitur in hac materia, ac in aliis. Et quod facillimè circa Sacramenta contingit, aliquid esse speculative probabile, & non esse practice probabile. *

6. Quibus adde Card. de Lugo tom. de Penit. disp. 7. sect. 13. n. 273. ibi: * Regula illa, quod in operando liceat sequi sententiam probabilem, vera est in universum, si sermo sit de ultimo iudicio circa licitum, vel illicitum hic, & nunc. Neque obstat illa alia regula, quæ dicit circa materiam, & formam Sacramenti Baptismi, & Ordinis saltem Sacerdotii, non licere sequi sententiam probabilem: nam ibi non est sermo de probabilitate circa licitum, sed circa valorem; verb. grat. materiam, vel formam. * Et infra num. 275. * In questione practica, ubi agitur de obligatione practica hic, & nunc, licitum semper est amplecti sententiam probabilem. *

7. Probatur à priori, quia principium universale, quod probat, adherentem opinioni probabili practice versanti circa licitum, non peccare mortaliter, idem probat in quacumque materia; sicut principium quod universaliter probat, totum esse majus sua parte, idem in quacumque materia evincit. Opinio autem probabilis circa licitum, ut ex dictis in hoc tractatu apertissime constat, constituit operationem conformem rectæ rationi, quia se illi conformans, habet iudicium ultimum practicum certum, quod hic, & nunc sibi liceat operari. Ergo qui opinioni probabili practice circa licitam Sacramenti administrationem adherens, hoc ultimo iudicio ducitur; prudenter, & juxta rectam rationem operatur, siue opinio minus tuta parvis, aut majoris probabilitatis sit, ut vult M. Prado supra, siue minoris, ut reliqui Doctores citati. Quia æqualis, vel major probabilitas supplere non potest valoris defectum, si Sacramentum ex sua institutione validum non sit, ut potest essentialiter requiritis non constans; ac proinde negata obligatione eligendi opinionem tutiorem circa licitum, vel illicitum, sicut excusatur à peccato, eliges minus tutam, parvis, vel majoris probabilitatis, ita & qui minus probabilem, si verè probabilis supponatur.

8. Secundò à posteriori à nonnullis probatur, quia opinio asserens, ex dispensatione Pontificis licitam esse consecrationem Episcopi ab uno tantum consecratum, est minus tuta, quam contraria: nititur enim opinio, speculative probabili circa valorem talis consecrationis, & ejus contrariam adstruentem tres Episcopos jure divino ex Sacramenti institutione requiri (ideoque consecrationem Episcopi ab uno fa-

ctam invalidam esse) defendunt aliqui apud Silesium, verb. consecratio 1. num. 1. * Ubi si consecratio paucioribus nil ageretur secundum Glossam in cap. Episc. de tempor. Ordinis, & secundum Glossam Raymundi. * Hostiensis, Hugo Archidiaconus, P. normitanus, & fere omnes jurisperiti, ut ait Innocentius, & ex illo refert Thomas Sanchez tom. 1. cap. 7. lib. 7. cap. 1. dub. 15. num. 26. probabilem censet. Item Cajetanus, Coninch, Philibertus Marchinus, & plures, quos sequuntur Castro Palao tom. 4. tractat. punct. 14. n. 13. Dian. p. 10. tr. 17. q. 29. Bernini de Sacram. disp. 49. sect. 2. n. 5. Laurentius Brancatius tom. 1. disp. artic. 4. n. 89. d. censet. * Neque pro Episcopo habentem, si ordinatum, & alii ex Anticeto Papa in Ep. holo edito, referente de S. Jacobi minoris ordinatione in Episcopum Hierosolymitanum, ubi ait. * Patet profectò, cum formam, insititente Domino, tradidisse, non minus, quam à tribus Episcopis debere Episcopum ordinari. * Sic Anicetus explicans testimonium Anacleti episc. 2. decretali cap. 2. Ubi hunc consecrationis modum se tradere dixerat, prout Dominus trinitus. Probat in super ex Joanne Papa III. in Epistola, quæ habetur tom. 2. Conciliorum, dicente: * Omnia quæcumque maxima Concilia affirmant, illam non esse Episcopum, qui minus, quam à tribus Episcopis, Metropolitantium etiam auctoritate, fuerit factus. * Etiam opinio circa licitam consecrationem Episcopi, ab uno tantum consecratum, est minus tuta, sequuntur frequenter Summi Ecclesiæ Pontifices, ut quondam Episcoporum apud Indos consecrationes videtur, & plures Gregorii XIII. Pii V. & Alexandri VII. ex Henriquez lib. 10. de Ordin. cap. 24. ex Machado tom. 2. lib. 4. p. 6. tr. 2. docum. 6. & Brancatio sibi sibi magis, referuntur à D. Joanne de Caramuel in aplog. episc. 4. fol. 83. num. 146.

9. Quod autem minus tuta sit opinio asserens, Episcopum ab uno tantum Episcopo valide consecratum (& accedente dispensatione Pontificis, etiam licitum) est evidens ex apprehensione terminorum, quales vera, ex Christi institutione, ad eius valorem tres Episcopi requiruntur, consecratio ab uno tantum nulla erit: Ergo ab uno consecratus, non erit Episcopus, ergo neque alii, quos ipse consecraverit: ergo neque erunt Sacerdotes, quos ordinaverit: ergo neque illæ absolutiones, quæ sibi impenderint. Etenim non raro ex Indis ad Europam Episcopi ab uno tantum consecrati revertuntur, totius tere orbis Episcopos, Sacerdotes, sacrificia, & consequenter Sacramenta Eucharistia, & Penitentia, in dubium, sequenti neminem revocari necesse erit: quæ omnia periculis certissime evitantur, si tres Episcopi in consecratione concurrant. Ergo ex praxi Pontificum (cum de hoc definita non sit) aperte colligitur, licitam esse amplecti opinionem minus tutam circa Sacramenti valorem, & licitam ejus administrationem, licet verissimum sit, probabilitatem opinionis defectum valoris Sacramenti supplere non posse.

§. I.

Effugium Baronii.

10. Respondet Baronius 1. part. adversus Casmuelem, disp. 2. sect. 5. fol. 341. contrarium opinionem, pro valore consecrationis Episcopi ab uno tantum consecratum, probabilior esse; & per consequens, & quæ ex dispensatione Pontificis ejusmodi consecrationem licitam asserit, secus Pontificem

S. II.

Vera, & tenenda sententia.

licem dispensare non potuisse. En eius verba: * Ad-
do, non potuisse ab ullo dispensari hac in re, si proba-
bilis constaret, jure divino, Episcopi consecratio-
nem ea forma esse faciendam, quia in re sacramenta-
ria, quæ sunt necessaria ad mediæ efficaciam, nulla
possunt excusari ignorantia, aut probabilitate sup-
pleri. * Sed contra manifestè ad hominem; quia nec
major probabilitas supplere potest defectum valoris
consecrationis, neque evitare damna innumera, quæ
ex illo pullulare necesse est: ergo licet probabilior
constet, Episcopi consecrationem ea forma validam
esse, non potest à Pontifice dispensari, neque ullo mo-
do fieri licita talis opinio, etsi probabilioris usus;
sicut neque (ipso Baronio testante) opinio Caje-
tani circa Baptismum sub ea forma in nomine Genito-
ris, & Geniti, &c. * Et si probabilissima sit: * propter
periculum relinquendi proximum sine Baptismo.
Quod opinio alia tutiori relictæ inevitabiliter im-
minet, quantumvis opinio circa valorem probabilior
adstruitur. Quia in re sacramentaria, quæ sunt necessaria
ad mediæ efficaciam, nulla possunt excusari ignorantia, aut
probabilitate suppleri. Nequit ergo Pontifex majori
opinionis probabilitate excusari in electione opinio-
nis minus tutæ, si aliàs ad tutiorem, etsi minus proba-
bilem eligendam adstringatur, ut hic auctor totis ni-
bus probare tentat; ut constet ex test. moniorum
colluvie, quæ ex illo adduxi quæst. 5.

ii. Contra secundo: quia ipse Baronius sibi non
constat: nam disput. 2. citata sect. 1. art. 3. fol. 135. Tradit
opinionem tutiorem circa Sacramenta, quæ sunt nec-
essaria ad mediæ efficaciam, ex præcepto eligendam,
relicta contraria, quæcumque probabilitate munita.
* Consequitur (inquit) manifestè, cum de mediis ad
salutem comparandam institutis lege naturali, aut
positiva agitur, semotis quibuscumque probabilita-
tibus, quæ stant contra, semper tutioribus adhaeren-
dum. * Quod prædixerat disput. 1. sect. 2. art. 3. fol. 24.
* Omnes (inquit) concedunt, dari interdum formam,
& materiam Sacramenti probabilem, & longè pro-
babiliorē sententia, quæ id negat; quæ tamen usur-
pata nequit, & adhuc forma illa probabilissima, o-
missa communi, & solita, circa peccatum mortale, nisi
urgeat necessitas, & periculum salutis illius, qui ju-
vandum est Sacramento. * Ergo cum nulla in præsen-
ti urgeat, & talis opinionis usus gravissimis periculis
sit expositus, illicitus prorsus erit, adhuc admissa ma-
jore probabilitate opinionis pro valore consecratio-
nis Episcopi. Quod magis constat ex his, quæ tradit
disput. 2. sect. 1. fol. 133.

12. Contra denique tertio: quia dum opinionem
minus tutam circa Sacramenta liceat amplecti, nemo
titulo minoris probabilitatis ab eius praxi abstinere
tenebitur; quia opinio Scoto minus probabilis, proba-
bilior D. Thomæ videtur, & contra: & id eo quod
quique doctus à principiis intrinsecis minus proba-
bilem contraria censet, poterit auctoritate extrinse-
cæ probabiliorē judicare, & certo certius poterit
inductus, cui major probabilitas est imperceptibilis.
Ergo si opinionem minus tutam circa Sacramenta
necessaria ad salutem, necessitate mediæ, seu necessaria
ad mediæ efficaciam (qualem Episcopi consecratio-
nem vocat Baronius) liceat amplecti, minus etiam
probabilem Pontifici dispensanti, dum alius probabi-
liorem, sequi licebit: Poniasset ergo Pontifex hac in
re dispensare, etsi probabilis sibi non constaret, E-
piscopi consecrationem jure divino sub ea forma
validam esse. Quibus Baronii solutio
omni ex capite futilis o-
renditur.

Pars II.

13. Duplici conclusione clauditur. Prima est:
quotiescumque fuerit opinio probabilis
circa licitam administrationem Sacramenti hic, &
nunc, sub hac materia, vel forma, intentione, vel ju-
risdictione; se illi conformans licet ad praxim deve-
nire potest, efformando ultimum judicium practi-
cum certum, quod sibi liceat, juxta illam operari. Id
evincunt Doctores, & fundamenta communis sen-
tentia: de electione opinionis probabilis circa lici-
tum, etiam si minus tutæ, minusque probabilis circa
valorem Sacramenti. Cujus beneficio à peccato ex-
citantur omnes, qui se illi conformantes operantur.

14. Secunda conclusio. Nequit esse practicè pro-
babilis opinio circa licitam administrationem Sacra-
menti valoris tantum probabilis (seclusa necessitate)
quoties ex eius usu, damni gravis periculum, cui
proximus cedere non possit, probabiliter subsequi
potest. Hanc conclusionem à principiis intrinsecis
veram reputo. Moveor, quia nulla opinio, etsi pro-
babiliori speculative, si re ipsa, & coram Deo falsa sit:
& nulla ignorantia, quantumvis invincibili ex diffi-
dicio opinionum suborta, vitabitur damnum salutis
æternæ proximi, cujus etiam periculum sub læthali
ex charitate vitare tenemur: ergo nulla opinio potest
reddere licitam praxim sententiæ minus tutæ circa
valorem Sacramenti in his circumstantiis: ergo à
principiis intrinsecis nulla potest esse practicè proba-
bilis circa licitum, quando damnum irreparabile, seu
cui cedi non potest consecuturum est probabile.
Confirmatur, quia opinio probabilis practicè, seu
judicium ultimum circa licitam operationem hic &
nunc, est assensus prudens rectæ rationi conformis:
nemo autem potest prudenter judicare, licitum sibi
esse administrare Sacramentum dubium, seu proba-
bilis tantum valoris, relinquendo certo validum, &
fructuosum, quando hoc adhiberi potest, & secus
imminet probabiliter damnum irreparabile æternæ
salutis proximi, sicut nullus medicus prudenter ope-
rabitur, qui applicet medicamentum, quod judica-
tur probabiliter proficuum, relicto certo, quo mors
certissime vitabitur. Hoc lumine naturæ notum. Er-
go cum usus opinionis minus tutæ, etsi probabilioris,
circa valorem Sacramenti, quando tutiori uti possumus,
vergere possit probabiliter in gravissimum
damnum proximi, cui ipsi cedere non potest, nequit
esse practicè probabilis opinio circa licitum talis
opinionis usum.

15. Secundo probatur, nam ex eo, quod lege justitiæ
teneamur vitare homicidium, implicat, seclusa
necessitate (ut ait Baronius 2. part. disput. 1. sect. 1. fol. 47.)
esse opinionem probabilem circa licitam emissio-
nem sagittæ ad occisionem animalis, quod venator
à longe stans, probabilior censet, feram esse, quam
hominem: eo quod major probabilitas opinionis cir-
ca naturam animalis, nequeat vitare homicidium, si
re ipsa præfatum animal fuerit homo: ergo cum lege
charitatis teneamur, salutis spiritualis proximi dam-
num evitare, nequit esse opinio probabilis circa li-
citam applicationem mediæ, quod periculum proba-
bile æternæ damnationis importet; quia major
probabilitas circa valorem Sacramenti, nequit vi-
tare æternæ damnationis periculum proximi, qui
certo Sacramento juvare poterat. Nequit ergo esse
proba-

R 3

21. Utrique difficultati eadem solutio respon-
det. Dico ergo, eum, qui attritione cognita confes-
sus est, non habere obligationem elicendi actum
contritionis. Ratio est, quia nemo potest. In hac vita
adquirere certitudinem metaphisicam de statu gra-
tie, sed solum morale; ideoque cum ad impossibile
nemo teneatur, dum hanc per Sacramentum Pœni-
tentiae ex attritione cognita adeptus fuerit, ad aliud
medium non tenetur. Confirmatur, quia nequit pec-
catori certius constare, eliciuisse actum contritionis,
quam adeptum fuisse gratiam per Sacramentum
cum attritione susceptum. Ergo sicut qui certus
moraliter esset de actu contritionis, in nulla opina-
tione ad hunc iterandum teneretur, eo quod certus
moraliter sit de statu gratiae; ita qui certus moraliter
fuerit de hoc statu per Sacramentum ex attritione
susceptum, ad habendam contritionem, non tenebi-
tur. Consequentia videtur irrefragabilis, quia re bene
inspecta, magis certus moraliter quisque esse debet,
quod Sacramentum cum attritione gratiam causa-
verit, quam quod actum contritionis eliceret: illud
autem ita certum est, ut oppositum sit dignum censu-
ra; secus illud. Ergo non est obligatio elicendi actum
contritionis in articulo mortis, sed præcepto charita-
tis plenè satisfieri, Sacramento Pœnitentiae cum attri-
tione cognita suscepto, ut bene docent Coninch,
Becanus, & alij. Fagund. Philip. Faber, Turrianus,
Salas, & plures alij, quos citatos sequuntur Cardinal.
de Lugo de Pœnit. disput. 7. sect. 13. num. 262. Mag. Pra-
do ubi supra, quæst. 5. §. 4. num. 14. Diana, & Leander
laureatarij.

22. Hinc ad argumentum de jurisdictione præsto
est solutio, pro articulo mortis certam esse mora-
liter omnibus Sacerdotibus aequalem in omnia pec-
cata jurisdictionem; secus Ecclesia sub opinione re-
liquis saltem omnium, qui opinionem minus tu-
tam circa jurisdictionem pro eo articulo ignorantia
invincibili elegerint, credentes sine ulla hesitatione
a quolibet Sacerdote æquè valde, & licitè absolvi
posse. Quod dicere, plusquam temerarium est: sed e-
videnter sequitur, si ex confectum opinionum juris-
dictio pro eo articulo incerta, & probabilis tantum
relinqueretur. Ideo Sacerdotem absolventem ex
quacunque opinione revera probabiliter intrinsicè,
vel extrinsecè, circa jurisdictionem, valde absolvere,
idque moraliter ita certum esse, ut oppositum sit im-
probabile, & falsum, tradit Verricelli in qq. Moral.
tom. 1. tr. 2. quæst. 25. Ubi pluribus id probat, cui lubens
subscribo.

23. Obiices, contra nostram conclusionem, dire-
ctè militare factum Pontificum de quo supra, qui o-
pinionem minus tutam in consecratione Episcopi
sequebantur: dispensationem concedentes, ut ab uno
tantum Episcopo fieri posset, cum tamen à tribus ex
necessitate Sacramenti, ut valde fiat, effici debere,
valde probabile sit. Est ergo practicè probabilis opi-
nio circa licitam administrationem Sacramenti valo-
ris tantum probabilis, etiam si grave damnum pro-
ximè inde subsequi possit, aliàs graviter deliquissent,
tamen Summi pontifices dispensantes, quam Episcopi
consecrantes, & consecrati. Respondet 1. Pontifices,
& Episcopus dispensatione utentes, secundum com-
munem sententiam, excusari à peccato, quia id præ-
stiterunt innixi opinioni contrariæ statuenti proba-
bile esse practicè, licet uti opinione minus tuta in
administratione Sacramentorum valoris tantum
probabilis, dum Ecclesiae prohibitio deficiat, non
obstante periculo damni aliis probabiliter inferen-
di. Quam rueri aliquos recentiores refert Vazquez

1. tom. 1. disp. 63. cap. 1. num. 3. & tenent M. Bartol. de
Medina 1. 2. quæst. 19. artic. 6. §. 1. Caterum, * Cenedo in
pract. quæst. 8. numer. 23. Castro Palao tom. 1. disp. 2. punc.
5. num. 8. Ubi contra Vazquez, Villalobos, Anton,
Perez, & utrumque Sanchez, inquit. * Nullus mihi
se offert casus, in quo ob charitatem proximi teneat-
ur uti sententia omnino certa * pro qua refert Mon-
tesinos, 1. 2. disp. 29. quæst. 3. num. 232. Huic igitur opi-
nioni adherentes ab omni peccati labe immunes se-
verè pronuntio.

24. Cæterum cum probabilitas opinionis, quan-
tacumque sit, non possit reddere validam consecra-
tionem, si deficiat Minister à Christo Domino con-
stitutus, (ut in confesso est apud omnes,) quia sicut
in Ecclesia nulla est potestas ad consecrandum Sa-
cramentum Pœnitentiae, v. g. si non sit Sacerdos, qui
est ejus Minister: ita neque ad Sacramentum Ordinis
Sacramentalis, vel Episcopalis, si re ipsa non detur
Minister ex institutione Christi determinatus. Ideo
si Minister ex necessitate Sacramenti ad consecra-
tionem Episcopi, sint tres Episcopi, nulla & invali-
da prorsus erit consecratio, si ab uno, vel duobus
tantum fiat. Ex quo tot, tam ingentiaque absurda se-
quuntur, ut me judice, nulla in universa Theologia
moralis questio sit, quæ sententia Pontificia, & Cathe-
dra rem hanc definiente magis indigeat.

25. Interim verò, ad pacandos fidelium animos,
dicendum existimo, Pontificem, qui primò, facto
ipso dispensationis, declaravit (ut potuit) jus divi-
num circa Ministerium consecrationis Episcopi: & Ec-
clesiæ notum fecit, alium esse ordinarium, nempe
tres Episcopos, alium ex commissione, seu delegatio-
ne, & hunc esse unum, vel duos Episcopos tantum;
illum inquam, in retanti momenti, maturo consilio
processisse, prævio Theologorum examine, & auditis
Eminentissimorum Cardinalium votis, & specia-
li Spiritus Sancti assistentia, qualis ad res fidei est illi
promissa, ne in consecratione Episcopi, ut potè in me-
dio ad salutem animarum necessariò, ex cuius veri-
tate, Sacramenta, & sacrificia dependent, error ali-
quis omnia cassā reddens immisceretur. Atque adeo
post primam dispensationem Pontificis, canonizatā
mansisse sententiam, quæ docebat Ministerium ex cō-
missione, consecrationis Episcopi, esse unum, vel du-
os Episcopos; ad eumque certitudinis gradum eve-
ctam, ut contraria nullam modo habeat probabilita-
tem. Moveor ad hoc assertum ex loco Div. Pauli ad
Ephesios 4. ubi ait: * Et ipse dedit quosdam quidem
Apostolos; quosdam autè Prophetas, alios Pastores,
& Doctores, ad consummationem sanctorum, in æ-
dificationem corporis Christi: donec occurramus
omnes, &c. * Ubi docet Apostolus, ut bene ponderat
Bellarminus tom. 2. lib. 4. cap. 8. de notis Ecclesie, §. 1. Sed
ut vis, *) Futuros Pastores in Ecclesia, usque ad diem
judicii: tunc enim omnes occurremus Domino in u-
nitate fidei. Quod autem Episcopi sint Pastores gre-
gis Domini, constat ex 18. Apost. 28. ibi: * Attendite
vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus
posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. * Ex quibus
apertissimè constat, Ecclesiam Dei esse non posse sine
Episcopis, & Sacerdotibus. Undè Hieronymus in
lib. contra Luciferianos. Ecclesia (inquit) non est, quæ
non habet Sacerdotes. *

26. Modo sic. Si Episcopus ab uno, vel duabus
tantum consecratus, non esset verè Episcopus, non
esset apud Indos Ecclesia, quia nullus ibi esset Epi-
scopus; cum omnes, vel à uno tantum consecrati, vel
à pluribus, qui verè Episcopi non erant ex hoc defe-
ctū. Nulli Sacerdotes, quia non à vero Episcopo or-
dinati.

dinari. Quod probabile esse negare non poterit, qui post dispensationem Pontificiam, probabile adhuc iudicaverit, consecrationem Episcopi nisi à tribus Episcopis esse invalidam. Si autem semel admittatur probabile, apud Indos non esse Ecclesiam, quia nec Episcopi, nec Sacerdotes, nec apud Hispanos inveniri, inferri inde quisque poterit; quia Episcopi ibi consecrati, & Sacerdotes ibi ordinati, quorum plures ad Episcopatum promoti sunt, totam fere Hispaniam repleverunt. Unde probabile foret in Hispania nullum esse verè Episcopum, quia nullus est à tribus verè Episcopis consecratus; nullum verè Sacerdotem, quia à nullo verè Episcopo ordinatum, ac proinde nec Ecclesiam, nec Sacramenta Eucharistiae, Pœnitentiæ, Ordinis, & extremæ Unctionis. Adde quod cum Pontifex possit ubique terrarum dispensare, ut ab uno Episcopo consecratus fiat; si defacto dispensaret, relinqueret probabile, brevi tempore nullum in Ecclesia Dei Episcopum, vel Sacerdotem futurum. Quæ non solum falsa, & improbabilia, sed ut hæretica declarari digna censerem, utpotè contra Pauli testimonium, supra citatum, ubi Christum Dominum quosdam dedisse Pastores, tradit: *Donc occurrant omnes*. Nempe uique ad diem iudicii. Ergo principium, ex quo tot absurda deducuntur, plusquam falsum est, ac proinde post dispensationem Pontificiam dubitare non licet verè Episcopum esse, etiam ab uno tantum consecratum. Quia ut ait M. Bannez 2.2. *quest. 1. art. 10. dub. 8. conclus. 2.* * Non potest Summus Pontifex errare, ita ut approbet leges perniciosas, aut nocivas salutis animarum, &oppelitum dicere (inquit) esse hæreticum, & ut bene Mag. Canus lib. 6. de locis *Proposit. secunda.* * Si Pascha salubris doctrina ovis Christi non daret, sed posset eas erroribus falsis, & perniciosis pascere; nimirum non esset à Christo Ecclesiæ prov. sum. * Sed qui perniciosior error, quam Episcopis, & Sacerdotibus Ecclesiam Dei orbare, ex quo tot, tantaque irreparabilia mala indes imminet? Nequit ergo Pontifex in præfata dispensatione errasse.

27. Secundò probatur à posteriori, argumento mihi efficacissimo. Communis Theologorum opinio est eum, qui probabiliter credit non esse baptizatum, teneri sub conditione baptizari, & eum qui probabiliter opinatur non esse Episcopum, vel Sacerdotem, obligari ad ordines sub conditione iterandos: videmus tamen experientia, omnes de baptismi valore probabiliter dubitantes, iterationem baptismi sollicitè petere; nullum verò Episcopum ab uno tantum consecratum, vel Sacerdotem ab ejusmodi Episcopo ordinatum de obligatione iterandi scrupulis angere, nedum ordines iterum sub conditione recipere. Nec à viris doctis, & Religiosis suasionem, & consilio ad iterationem conditionatam inducuntur, cum tamen ex defectu Ordinis Episcopalis, vel Sacerdotalis verè suscepti, tot absurda consequi certissimè videant. Signum ergo evidens est, omnes fideles, ea certitudine credere Episcopum ex commissione Pontificis ab uno consecratum, esse verè Episcopum, & ab illo sacris insignitis veros Sacerdotes, ac si à tribus Episcopis consecratus fuisset. Est ergo jam certissimum ad consecrationem Episcopi, ex commissione unum Episcopum sufficere, posseque Pontificem munus hoc uni, vel duobus delegare, & improbabile prorsus Episcopum sic consecratum non esse verè Episcopum. Et sanè quis dubitet Apostolos per varias mundi plagas dispersos, sic successores in Episcopos consecrassè? Ubinam ad manus habuit, D.

Thomas Apostolus ad Indos pergens, in vastissimis illis regionibus, tres Episcopos, qui secum erant Episcopum consecrarent: Ergo ex Christi ministerio licet Minister Ordinarius sit tres Episcopi, ut suadent testimonia, quæ contraria opinio præcipue potest. Sicut duplex est Minister Baptismi, ut sollemnitate, nempe Sacerdos, alius necessarius, licet quicumque secularis.

28. Et sic olim in Ecclesia quandoque prædictum, suaderi putant non pauci ex Clemente Romano lib. 8. *Constitutionum, cap. 27.* Ubi dicitur: * Quod necessitas coegerit ab uno ordinari, quod propter persecutionem, aut aliam causam plures adesse non possint, afferatur decretum commissionis prout Episcoporum. * Et ex D. Gregorio Magno, qui commisit D. Augustino Episcopo Cantuariensi, ut ipse solus Episcopos consecraret, quando ad eos essent, ut haberetur in *Responsione 8. ad interrogantem, sicut D. Augustini.* Ceterum horum auctoritatem non habendo, quia de libri Clementis auctoritate non constat: & textum D. Gregorii mendosum esse, colligitur ex lib. 12. *Epistolarum registri in fine.* Quæ propter dispensationes à Summis Pontificibus potest concessas recurrendum est: de quarum valore, ut ait, dubitare non licet: esset enim assistentiam Spiritus Sancti in his, quæ ad fidei conservationem necessaria sunt, in dubium revocare. Quod negaret, propter Veracitatem in *speculo, 2. part. art. 27.* cum Sancto Antonino, Cajetano, & Armilla, iure optimè scripsit: * De Pontificis potestate postquam dispensavit dubitare, instat sacrilegi est, * esset enim Christo Domino quasi exprobrare, quod non iuxta Ecclesiæ suæ providisset, ut bene adnotat Illustriss. Montenegro Episcopus Quiricensis, apud Indos in *Itinerario, sess. 26. fol. 506.* Quod autem dispensatio prout vim quandoque habeat statui, tradit Syreth *epist. votum 4. n. 5. in fine.* Ubi loquens de dispensatione voto solenni castitatis, quam Pontificem concedere posse negat, licet contrariæ opinioni innotum quando fecisse confiteretur: Sic inquit. * Aliud est licet de facto, aliud determinate, quod ita possit fieri iure. Quod si faceret Papa, ut Papa, id est, ut caput utens adjutorio membrorum, consultando fidem, & faciendo quod in se est, ut sciat veritatem, talis determinationi standum esset necessarium. * Quamvis credere poterit in re tanti momenti, ex cuius veritate dependeret, Sacerdotes ritè initiatos esse, acerrimè in multis Christianiorum Provinciis Eucharistiam nunc esse sacramentum, Pontificem, ut talis non processisset: Facto ergo ipso questionem de Ministerio consecrationis Episcopi, à Summo Ecclesiæ capite solutam esse dubitare non debemus, nec possumus.

(*)